

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการนักเรียนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมาให้เข้มแข็งในสังคมยุคดิจิทัล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิดและทฤษฎีแนวทางในการบริหารและปฏิบัติงาน ตลอดจนเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย โดยสามารถนำเสนอตามลำดับได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
4. การปฏิรูปการศึกษา
5. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน
6. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อ
7. สื่อในยุคดิจิทัล
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. สังเคราะห์ตัวแปรการวิจัย
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.1 ความหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education) เป็นคำที่มีความหมายหลากหลายโดยนักวิชาการได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้หลายท่านดังนี้

กมล สุคประเสริฐ (2544, น. 7) ได้อธิบายความหมายของว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึงการสอนให้มีทักษะในกาสื่อสารการคิดคำนวณและเข้าสังคมเพื่อให้บุคคลสามารถอ่านออกเขียนได้คิดคำนวณเป็นสามารถค้นคว้าหาความรู้ต่อไปได้รู้จักโลกแห่งการงานหน่วยสวัสดิการสังคมทำงานกับนายจ้างได้รู้จักการบริโภคที่เหมาะสม รู้จักการปรับปรุงสุขภาพ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 8) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education Curriculum) ว่าเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายจิตใจและสติ ปัญญาอีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยส่วนที่เป็นแกนกลางซึ่งกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนที่เกี่ยวกับสภาพชุมชนและท้องถิ่นซึ่งพัฒนาโดยเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและส่วนที่สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับความสนใจความต้องการและความถนัดของผู้เรียน

Edgar and Faure (1972, p. 162) ได้อธิบายความหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเป็นการศึกษาสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ให้มีโอกาสดูแลเรียนรู้อะไรก็ได้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ปลูกฝังให้เกิดความอยากเรียนรู้อะไรก็ได้มีทักษะในการเรียนด้วยตนเอง รู้จักถาม สังเกต วิเคราะห์ ตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

Cartwright (1993, p. 407) ได้อธิบายความหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education) เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย ในสหรัฐอเมริกาการศึกษาขั้นพื้นฐานหมายถึง “การสอนให้มีทักษะในการสื่อสาร คิดคำนวณ และเข้าสังคม เพื่อให้บุคคลสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณเป็น สามารถค้นคว้าหาความรู้ต่อไปได้ รู้จักโลกแห่งการงาน หน่วยสวัสดิการสังคม ทำงานกับนายจ้างได้ รู้จักการบริโภคที่เหมาะสม รู้จักการปรับปรุงสุขภาพ

จากการศึกษาความหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงสรุปได้ว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาสำหรับคนทุกเพศทุกวัยให้มีโอกาสดูแลเรียนรู้อะไรก็ได้เพื่อให้บุคคลสามารถอ่านออกเขียนได้พร้อมทั้งเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรู้ทั่วไปและเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ขั้นต่อไปดังนั้นเมื่อทราบความหมายแล้วผู้วิจัยจึงศึกษาถึงหลักสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นลำดับต่อไป

2.1.2 หลักสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2545, น. 9) ได้เสนอหลักการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยึดหลักความสอดคล้องกับอุดมการณ์ดังนี้ 1) หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรมเป็นผู้ที่มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขมีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตนสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาดและมีความเป็นประชาธิปไตย 2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทยให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติมีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริตมีความมุ่งมั่นขยัน

ข้อสัดยัประหัยคอดทณมีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งของครอบครัว ชุมชนสังคมไทยและสังคมโลก 3) หลักแห่งความเสมอภาคคนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิเสมอกันในการ รับประทานอาหารขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ควบคู่ไปกับการรู้คุณภาพโดยไม่ แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม 4) หลักการมีส่วนร่วมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตาม นโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ 5) หลัก แห่งความสอดคล้องอุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสาระ บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมาตรฐานการอุดมศึกษา

สิริวรรณ มณี โชติ (2557, น. 1) ได้อธิบายถึงหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานไว้ว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้ 1) หลักการพัฒนา ผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ 2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย 3) หลักแห่งความเสมอภาค 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักแห่งความสอดคล้อง

อุดมการณ์การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการ ศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็น พลเมืองไทยและพลเมืองของโลกเพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิตรวมทั้ง เพื่อการพัฒนาหน้าที่การงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างรากฐาน ที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาประเทศที่ ยั่งยืนในอนาคต

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการ เรียนการสอนของครูเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาไปสู่เป้าหมายได้ สำเร็จ และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่นำเสนอ คือการจัดการกิจกรรมเชิงบูรณาการ โดยการจัดการกิจกรรม เชิงบูรณาการจะช่วยพัฒนาทักษะที่ต้องการให้เกิดแก่นักเรียนหลายประการไปพร้อม ๆ กันทั้งทักษะ การคิด ทักษะการจัดการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกัน โดยนักเรียนต้องมีการและใช้ ความรู้จากการเรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมอีกทั้งนักเรียนยังได้เรียนรู้ คุณธรรมการอยู่ ร่วมกันโดยไม่ต้องท่องจำหรือบังคับให้ทำหลักการสำคัญอยู่ที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอและจริงจัง ทำ ด้วยความสุข ครูต้องเป็นผู้ที่สามารถชี้แนะ ตั้งคำถามให้นักเรียนได้แก่งคิด ออกทงที่จะเห็นนักเรียนได้ ลงมือคิดวางแผนปฏิบัติด้วยตนเอง

2.1.3 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น

จากการวิจัยและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมา(สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา, 2546ก, 2546ข, 2548ก, 2548ข, สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2547) พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดดีหลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามผลการศึกษาดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคม ไทยให้ มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง ศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะ

ด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมา ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลางและเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในเอกสารนี้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามีคุณภาพและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความชัดเจนเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และช่วยแก้ปัญหาการเทียบโอนระหว่างสถานศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษา จะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชน

ของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ 1) วิสัยทัศน์หลักสูตรแกนกลางการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย
 ความรู้ คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตาม
 ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ
 ที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการศึกษาต่ออาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบน
 พื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ 2) หลักการหลักสูตร
 แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้ 2.1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็น
 เอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มี
 ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล 2.2) เป็น
 หลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมี
 คุณภาพ 2.3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด
 การศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น 2.4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มี
 โครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้ 2.5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่
 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2.6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตาม
 อัจฉริยะ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ 3) จุดหมาย
 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ
 ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้น
 พื้นฐาน ดังนี้ 3.1) มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ
 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
 พอเพียง 3.2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะ
 ชีวิต 3.3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย 3.4) มีความรักชาติ มี
 จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่น ในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบ
 ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 3.5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิ
 ปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามใน
 สังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข 4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึง
 ประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มี
 คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึง
 ประสงค์ ดังนี้ 5) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิด
 สมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 5.1) ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่ง
 สารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้ลึก และทักษะของตนเอง

เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม 5.2) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม 5.3) ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม 5.4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น 5.5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม 5.6) คุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ 5.6.1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 5.6.2) ซื่อสัตย์สุจริต 5.6.3) มีวินัย 5.6.4) ใฝ่เรียนรู้ 5.6.5) อยู่อย่างพอเพียง 5.6.6) มุ่งมั่นในการทำงาน 5.6.7) รักความเป็นไทย 5.6.8) มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 แล้วจึงได้ทำการศึกษาในส่วนของการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีความหมายและบทบาทอย่างไรในลำดับต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 ความหมายการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่จะพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพจึงจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2546, น. 56) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงกิจการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนในการให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยทำให้เกิดความร่วมมือกันทั้งครู ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไป

ธีระ รุญเจริญ (2546, น. 56) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงการบริหาร โรงเรียนตามนโยบายของรัฐเป็นการบริหาร โดยให้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งกำหนดให้การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการทั้งสี่ด้านคือด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป

มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล (2552, น. 33) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการส่งเสริมช่วยเหลือกันของผู้เกี่ยวข้องที่จะผลักดันให้แผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

Campbell (1977, p. 12) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงการจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

จากความหมายของการบริหารในทัศนะของนักวิชาการและนักการศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการบริหารได้ว่าการบริหารสถานศึกษา คือภาระงานที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งจะต้องมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันในการดำเนินงานบริหารโรงเรียนตามนโยบายของรัฐเป็นการบริหาร โดยให้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2.2 ความหมายของการบริหารการศึกษา

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2542, น. 25) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้การบริหารการศึกษาหมายถึงการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของผู้บริหารเพื่อให้คนกลุ่มหนึ่งได้เจริญงอกงามไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการ โดยกำหนดให้คนกลุ่มหนึ่งเป็นตัวแทนดำเนินกิจกรรมการบริหารการศึกษาหมายถึงการทำงานของ กลุ่มคนในการให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยทำให้เกิดความร่วมมือกันทั้งครู ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไปการบริหารการศึกษาหมายถึงการใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมืองโดยวิธีการจัดองค์การ การสั่งการและการอำนวยความสะดวกตามนโยบายของรัฐ

ภาววิชา ธาราศรีสุทธี (2542, น. 6) ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

ศิริพงษ์ เสาภายน (2548, น. 32) ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัย

เลิศดาว กลิ่นศรีสุข (2557, น. 1) ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษาคือการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานของครูใหญ่ร่วมกับครูน้อยในโรงเรียนหรืออธิการบดีร่วมกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยหรือรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับอธิบดีกรมต่าง ๆ และครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และกลุ่มบุคคลเหล่านี้ต่างร่วมมือกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งสิ้นการจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการดำเนินการในการเรียนการสอนการจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดการสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์การสรรหาบุคคลมาดำเนินการหรือมาทำการสอนในสถาบันการศึกษาการปกครองนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีมีวินัยและอื่น ๆ

จากความหมายของการบริหารการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการบริหารการศึกษาหมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ตามแนวทางการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาและมีการปฏิบัติงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพตามที่ตั้งไว้

2.2.3 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็น โรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงทำให้ภายในเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วยสถานศึกษาสองประเภทคือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ โรงเรียนและสถานศึกษาที่เรียกชื่ออื่นที่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่กระทำการต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลมิได้มีความเป็นอิสระเช่นเดียวกับการเป็นนิติบุคคลประเภทอื่น ๆ แต่ขึ้นอยู่กับกรอบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและอำนาจที่ได้รับมอบจากเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจตามมาตรา 39 แห่ง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา มีความเป็นอิสระเพราะฉะนั้นไม่ว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาจะมีฐานะเป็นนิติบุคคลหรือไม่ระบบการบริหารงานของสถานศึกษาทั้งสองประเภทย่อมไม่แตกต่างกันมากนัก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 7)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานบริหารจัดการศึกษาโดยให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักในการกำหนดเขตพื้นที่ให้ คำนึงถึงปริมาณสถานศึกษาจำนวนประชากรวัฒนธรรมและความเหมาะสมด้านอื่นด้วย การจัด ระเบียบบริหารราชการของเขตพื้นที่การศึกษาได้แบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 ส่วนสำคัญดังนี้ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสถานศึกษาที่เรียกชื่อ อย่างอื่นและกำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลให้มี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุน กิจการของสถานศึกษาและให้ผู้อำนวยการสถาน ศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 19)

สถานะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ตลอดจนการปฏิบัติราชการของสถานศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเปลี่ยนแปลงการบังคับบัญชาจากส่วนราชการในระดับภูมิภาคไปเป็นการบังคับ บัญชาจากเขตพื้นที่การศึกษามีขอบข่ายภารกิจของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาไว้พอสังเขปดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 20-25)

1. สถานะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาเฉพาะที่เป็น โรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีอำนาจหน้าที่ทันทีที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับการปฏิบัติราชการของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาเมื่อมีการรวบรวมหน่วยงานในระดับภูมิภาคและการโอนสถานศึกษาไปอยู่ในสังกัดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการ

2. ขอบข่ายภารกิจที่สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องดำเนินการภารกิจของ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามหลักการกระจายอำนาจตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ด้านวิชาการ ด้าน งบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, น. 23)

1. จัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. จัดตั้งงบประมาณและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของนักเรียนชุมชนและท้องถิ่น
4. จัดการเรียนการสอนสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ออกระเบียบข้อบังคับประกาศและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด
6. กำกับติดตามประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบการพัฒนาและการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด
7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษารวมทั้งปกครอง ดูแลบำรุงรักษาใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา
8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกศึกษารวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชนและท้องถิ่น
10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการศึกษาที่จะให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพเพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างถ่องแท้และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังแบบต่อเนื่องจะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุค

ปฏิรูปการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการสั่งการมาเป็นผู้ร่วมคือร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทดังนี้ (รุจิร ภู่อสาระ, 2545, น. 20)

1. จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตลอดจนสาระตามหลักสูตรสถานศึกษา
3. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
4. สนับสนุนให้ประชากรทุกฝ่ายของสถานศึกษามีความรู้และความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
5. มีการนิเทศภายในเพื่อเฝ้าติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีระบบ
6. จัดให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบซึ่งมีทั้งงานหลักและงานสนับสนุนงานหลักคืองานการบริหารวิชาการ ส่วนงานอื่นเป็นงานสนับสนุนซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพอจะสรุปงานบริหารสถานศึกษาได้เป็น 4 ด้านคือ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคลและ 4) การบริหารทั่วไปซึ่งแต่ละงานมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านวิชาการงานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้มีการกำหนดคุณลักษณะที่ระเบียบวิธีการและแนวทางให้สถานศึกษาในการปฏิบัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารด้านวิชาได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนสถานศึกษาชุมชนและท้องถิ่นให้การบริหารการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินจากหน่วยงานภายนอกให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน

การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ได้กว้างขวาง

ในการบริหารวิชาการสถานศึกษามีขอบข่ายภารกิจที่จะต้องดำเนินการคือการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาการพัฒนาต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นิเทศการศึกษาการแนะแนวการศึกษาการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนการประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่นการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรมีแนวทางในการปฏิบัติศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2545 สารระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมชุมชนและท้องถิ่นวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มการจัดการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสมมีการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้หลักสูตรมีการนิเทศการใช้หลักสูตรติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. ด้านงบประมาณเพื่อให้การบริหารด้านงบประมาณของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดคุณภาพการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาจึงเป็นการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัวโปร่งใสตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งรายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียนบ้านการบริหารงบประมาณสถานศึกษามีขอบข่ายและภารกิจได้แก่การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณีมีการจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรงการอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรรการขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลง

งบประมาณการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณการตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ งบประมาณและการตรวจสอบติดตามรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณการระดมทรัพยากรและ การลงทุนเพื่อการศึกษาการปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษาการ บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาการวางแผนพัสดุการกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณ ลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณีการพัฒนาาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุการจัดหาพัสดุการควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุการจัดหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินการเบิกเงินจากคลังการรับเงินการเก็บรักษาเงินและการจ่ายเงินการนำเงิน ส่งคลังการจัดทำบัญชีการเงินการจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงินการจัดทำหรือจัดหาแบบ พิมพ์บัญชีทะเบียนและรายงานการจัดทำและเสนอของงบประมาณสถานศึกษาจะมีแนวทางปฏิบัติใน การดำเนินงานคือการวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษามีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ ของหน่วยงานเหนือสถานศึกษาได้แก่เป้าหมายการจัดทำแผนเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนการศึกษาแห่งชาติแผนปฏิบัติราชการของกระทรวงศึกษาธิการ แผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานศึกษาข้อตกลงผลการปฏิบัติงานเป้าหมาย การให้บริการสาธารณะทุกระดับได้แก่เป้าหมายให้บริการสาธารณะ(Public Service Agreement, p. PSA) ข้อตกลงการจัดทำผลผลิตข้อตกลงผลการปฏิบัติงานของเขตพื้นที่และผลการดำเนินงานของ สถานศึกษาที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุข้อตกลงที่สถานศึกษาทำกับเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาวิจัย การจัดและพัฒนาศึกษาของสถานศึกษาตามกรอบทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษาและตามความ ต้องการของสถานศึกษาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ทำกับเขตพื้นที่การศึกษาด้าน ปริมาณคุณภาพเวลาตลอดจนต้นทุนซึ่งต้องคำนวณต้นทุนผลผลิตขององค์กรและผลผลิตของงานหรือ โครงการในการจัดทำและเสนอของงบประมาณของสถานศึกษาจะต้องมีการวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษาแล้วสถานศึกษาจะต้องมีการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษาโดยให้ ครูบุคลากรทางการศึกษานักเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทบทวนกิจการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและศึกษารายงานข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกำหนด วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) และเป้าประสงค์(Corporate Objective) กำหนดผลผลิต (Outputs) ผลลัพธ์ (Outcomes) และตัวชี้วัดความสำเร็จ(Key Performance Indicators, p. KPIS) ของสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศในส่วนการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการเสนอของงบประมาณ สถานศึกษามีแนวทางในการปฏิบัติคือการจัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณแผนงานงานโครงการให้ มีความเชื่อมโยงกับผลผลิตและผลลัพธ์ตามตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษาจัดทำกรอบ งบประมาณการใช้จ่ายระยะปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework, p. MTEF) โดย

วิเคราะห์นโยบายหน่วยเหนือที่เปลี่ยนไปจากเดิมเพื่อปรับเป้าหมายผลผลิตที่ต้องการดำเนินการใน 3 ปีข้างหน้าพร้อมกับปรับแผนงาน โครงการและกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาโดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยยึดระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ

3. ด้านการบริหารงานบุคคลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเป็นการบริหารที่มุ่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาให้ดำเนินการด้านบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบข้อบังคับที่กำหนดให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาที่มีความรู้ความสามารถมีขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งมีขอบข่ายและภารกิจการวางแผนอัตรากำลังการจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งการเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้นการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือนการลาทุกประเภทการประเมินผลการปฏิบัติงานดำเนินการทางวินัยและการลงโทษการสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนมีการรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษการอุทธรณ์และการร้องทุกข์การออกจากราชการการจากระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ การจัดทำบัญชีรายชื่อแล้วให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์การส่งเสริมสนับสนุนการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติการส่งเสริมมาตรฐานอาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพการส่งเสริมวินัยคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งเสริมการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการวางแผนจัดอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งสถานศึกษามีการวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคนกำหนดตำแหน่งการขอเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาและวิทยฐานะของข้าราชการครูมีแนวทางปฏิบัติคือการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการอัตรากำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษาจัดทำแผนอัตรากำลังโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่อ.ก.ค.ศ. กำหนดแล้วนำแผนอัตรากำลังเสนอเพื่อขอความเห็นชอบต่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาเพื่อนำแผนอัตรากำลังของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติในการกำหนดตำแหน่งมีแนวทางในการปฏิบัติคือสถานศึกษาทำภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานำแผนอัตรากำลังมากำหนดตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อนำเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาหรือ อ.ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณีพิจารณาอนุมัติสำหรับการขอเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาและวิทยฐานะข้าราชการครูสถานศึกษาส่งคำขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งหรือขอเลื่อนวิทยฐานะหรือขอเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตำแหน่งหรือขอกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ของสถานศึกษาต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อนำเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาและหรืออ.ก.ศ. แล้วแต่กรณีพิจารณาอนุมัติและเสนอผู้มีอำนาจแต่งตั้ง

4. บำบัดการบริหารทั่วไปสำหรับการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริหารบริหารงานอื่น ๆ ให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริหารและจัดการเป็นไปตามหลักการบริหารที่ส่งผลสัมฤทธิ์ของงานซึ่งมีขอบข่ายและภารกิจการพัฒนากระบวนและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศการประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษามีการวางแผนการบริหารงานการศึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการดำเนินงานธุรการการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมการจับทำสำมะโนผู้เรียนการรับนักเรียนการเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งยุบรวมหรือเลิกสถานศึกษาการประสานการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและตาม อรรถศาสตร์การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาการศึกษางานกิจการนักเรียนงานการประชาสัมพันธ์การศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชนองค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษางานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นการรายงานผลการปฏิบัติงานการจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงานแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, น. 32) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบหมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) คือบริหารงานอย่างมีอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการบริหารด้านวิชาการการบริหารงานบุคคลการบริหารงบประมาณและการบริหารงานทั่วไปโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญอันจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 31-33) ได้กล่าวว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางด้านวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหมวดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและสะดวกต่อ

การนำไปปฏิบัติให้คำปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่ การปฏิรูปการศึกษา

2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างอิสระ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายในโรงเรียน บุคคลและหน่วยงานภายนอกโรงเรียนทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน อาทิ คุรุบุคลากรพ่อแม่ ผู้ปกครองชุมชนและองค์กรต่าง ๆ

3. การเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาให้แก่วุฒิบัณฑิตในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านวิชาการอาทิการจัดตั้งต่าง ๆ เช่น หนังสือตำรา เกม เทคโนโลยีช่วยการเรียนการสอนและอุปกรณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนการให้บริการและการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้เช่นแหล่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้อบอุ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่จะเรียนรู้และรู้จักแสวงหาความรู้

4. การประสานความสัมพันธ์ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรบุคคลอาทิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษที่โรงเรียนต้องการให้มาช่วยพัฒนาโรงเรียนทรัพยากรด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์การศึกษา สื่อ เกมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นรวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆตามความเหมาะสม

6. การสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงาน มีความยืดหยุ่นในการทำงานสร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่าง ๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงานและสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การแสดงความขอบคุณการเผยแพร่ผลงานของทีมงานและการยกย่องให้รางวัล

7. การประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผล โดยการส่งเสริมการประเมินผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเพื่อรองรับการประเมินผลภายนอกมีการนำผลการประเมินผลผู้เรียนมาใช้กำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาโดยส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครูและทีมงานรวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับงานด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนชุมชนและสาธารณชนทราบโดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

10. การส่งเสริมเทคโนโลยีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในและต่างประเทศให้สอดคล้องกับยุคสมัยแห่งการเรียนรู้

Knezevich (n.d., อ้างถึงในรุจิรัฐ ภูสาระ, 2545, น. 36) แห่งมหาวิทยาลัยเซาเทิร์นแคลิฟอร์เนียสหรัฐอเมริกากล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทและความสามารถในเรื่องต่อไปนี้

1. ความสามารถในการกำหนดทิศทางการบริหาร (Direcyion Setter) สามารถนำเทคนิคทางการบริหารต่าง ๆ มาใช้ในการบริหาร

2. ความสามารถในการกระตุ้นคน (Leader - Catalyst) คือมีทักษะในการใช้กระบวนการกลุ่มให้เกิดคุณค่าในการบริหารงานรัฐธรรมชาติของการเป็นผู้นำ และรู้วิธีการโน้มน้าวใจคน

3. ความสามารถในการวางแผน (Planner) รู้กระบวนการวางแผนสามารถนำเทคนิคใหม่ๆมาใช้ในการวางแผน

4. ความสามารถในการตัดสินใจ (Direction Maker) เพื่อแก้ปัญหาด้วยความสุขุมรอบคอบ

5. ความสามารถในการจัดองค์การ (Organizer) เข้าใจเกี่ยวกับการจัดและการพัฒนาองค์การรวมทั้งพฤติกรรมขององค์การเป็นอย่างดี

6. ความสามารถในฐานะของผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาชีพ

7. ความสามารถในการให้ความร่วมมือที่ดี(Coordinator) โดยเข้าใจรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์และระบบทางการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

8. ความสามารถในการเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี (Communicator) รู้จักใช้เครื่องมือสื่อสารที่ดีทั้งในการพูดและการเขียนทั้งในและนอกองค์การรู้จักวิธีการให้ข้อมูลข่าวสารและรู้หลักการประชาสัมพันธ์

9. ความสามารถในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง (Confict Manager) ต้องจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและรู้จักหากลวิธีที่ดีมาใช้ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง

10. ความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Manager) สามารถวินิจฉัยสาเหตุของปัญหากระบวนการแก้ปัญหาและสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้
11. ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดระบบงาน (System Manager) เข้าใจรูปแบบของทฤษฎีการบริหารและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานได้อย่างชาญฉลาด
12. ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (Instructional Manager) ก็ต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ รู้การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอนการจัดสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร
13. ความสามารถในการบริหารงานบุคคล (Personnel Manager) รู้เทคนิคในการสร้างภาวะผู้นำรู้จักเจรจาต่อรองยกย่องชมเชยให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
14. ความสามารถในการบริหารทรัพยากร (Resources Manager) สามารถจัดการเกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษาวัสดุเพื่องานธุรการการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
15. ความสามารถในการประเมินผล (Appraiser) โดยต้องเข้าใจกระบวนการวัดและประเมินผลและรู้เกี่ยวกับเรื่องของสถิติต่าง ๆ
16. ความสามารถในการเป็นนักประชาสัมพันธ์ (Public Relater) ต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสาร รู้กระบวนการกลุ่มและประชาสัมพันธ์ระหว่างบุคคลรวมทั้งรู้จักพินิจพิจารณาในการเลือกใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์
17. เป็นผู้นำในงานสังคม (Ceremonial Head) นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องเป็นผู้นำในการร่วมงานสังคมด้วย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

2.3.1 สภาพปัญหาของการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ปัญหาการจัดการศึกษาไทยเกิดจากการจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของการศึกษาและระบบการเรียนรู้ของไทยปัญหาที่สำคัญในปัจจุบัน วิทยากร เชียงกูล (2553, น. 115-138) และภรดี อนันต์นารี (2552, น. 321-323) ได้สรุปไว้ดังนี้ 1) ปัญหาการจัดการและโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากรัฐจัดการศึกษาแบบเสมอภาคคือเน้นความเท่าเทียมกันทั้งประเทศจึงทำให้คนส่วนใหญ่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำไม่สามารถเข้าถึงการบริหารของรัฐได้หรือเข้าถึงได้แต่เพียงสถานศึกษาที่ด้อยคุณภาพเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมทำให้คนจนขาด โอกาสทางการศึกษาในทุกระดับการศึกษา 2) คุณภาพการศึกษาแม้ว่าจะมีการปฏิรูปการศึกษาโดยการตราเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแต่คุณภาพของการศึกษายังไม่ดีขึ้นจะเห็นได้ว่าผลของการทดสอบระดับชาติของนักเรียนต่ำลงอย่าง

ต่อเนื่อง 3) ปัญหาความด้อยพัฒนาทางการศึกษาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขาดแคลนครูอาจารย์ที่เข้าใจวิทยาศาสตร์สามารถสอนเพื่อสร้างความรู้และสร้างความสนใจให้แก่นักเรียนได้ 4) ปัญหาครู งบประมาณ และเทคโนโลยีการศึกษา โดยเฉพาะชนบทจะขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษามากระบบการผลิตครูยังไม่ค่อยมีคุณภาพการพัฒนาครูการอบรมอยู่ในระดับไม่น่าพอใจครูยังไม่เปลี่ยนวิธีการสอน 5) ปัญหาทรัพยากรและการลงทุนการศึกษาแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะได้รับจัดสรรงบประมาณมากกว่ากระทรวงอื่นๆแต่ส่วนมากจะเป็นเงินเดือนงบลงทุนมีน้อยมากทำให้ไม่สามารถจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาพัฒนาการศึกษาได้ 6) ปัญหากองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผ่านมายังไม่มีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพรัฐเริ่มจัดสรรงบประมาณลดลงในปีการศึกษา 2542 ทำให้นักเรียนที่ยากจนมีโอกาสได้เพียงส่วนหนึ่งของผู้ที่ต้องการกู้เท่านั้น 7) ปัญหาด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ยังปฏิรูปด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้น้อยเนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานกิจการด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศมีน้อยมารวมอยู่ในส่วนกลางบุคลากรขาดความรู้ 8) ปัญหาการจัดการศึกษาของเด็กประถมวัยยังด้อยคุณภาพและประสิทธิภาพทั้งในด้านบริหารจัดการที่เลียงและครูที่ไม่เข้าใจเรื่อง จิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก 9) ปัญหาด้านปริมาณซึ่งรัฐยังจัดให้บริการเด็กวัยเรียน 6- 17 ปี ได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีโอกาสได้เรียนถึงร้อยละ 41.54 ของประชากรวัยเดียวกันปัญหาการสร้างแรงจูงใจและค่านิยมในการเรียนรู้จะเห็นว่าเยาวชนคนไทยต้องการปริญญามากกว่าอยากเรียนรู้เพราะนิสัยเห็นแก่ตัวมากกว่าการสร้างความรู้เข้าใจเรื่องการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 10) ปัญหาการศึกษาสำหรับคนพิการคนด้อยโอกาสคนมีความสามารถพิเศษที่ยังขาดการรับรู้และความสนใจที่จะช่วยพัฒนาอย่างจริงจังรวมทั้งขาดองค์การดูแลเฉพาะ และขาดงบประมาณ 11) ปัญหากลุ่มอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพ ซึ่งมีปัญหาทั้งด้านคุณภาพค่าตอบแทนและค่านิยม 12) ปัญหากลุ่มอุดมศึกษาซึ่งเติบโตแต่ปริมาณสนใจที่จะขยายปริมาณมากกว่าคุณภาพ 13) ปัญหากลุ่มผู้รับบริการการศึกษาอื่น ๆ ที่อยู่ชายขอบ ขาดความสนใจและทรัพยากร เช่น การศึกษาของสงฆ์ การศึกษาเฉพาะทาง การฝึกอบรมระยะสั้น การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ดังนั้น การศึกษาของไทยในปัจจุบันยังมีปัญหามากมายที่รอการแก้ไขแม้ว่าจะได้ทำการปฏิรูปการศึกษารอบที่สองเพื่อสร้างคุณภาพแต่การดำเนินการเป็นไปอย่างเชื่องช้าเพราะความไม่พร้อมหลายด้านทั้งคน เงิน และการจัดการ โดยเฉพาะปัญหาการเมืองที่ขาดความต่อเนื่องทางนโยบายทำให้ปัญหาต่างๆ ไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบายตลอดเวลาจึงทำให้ไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร

2.3.2 การศึกษาไทยในทศวรรษหน้า

การศึกษารูปแบบการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าเป็นการมองภาพอนาคตที่จะเกิดขึ้นทั้งในลักษณะที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันทั้งนี้เพื่อวางแผนแนวทางการศึกษาในอนาคตให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสของโลกาภิวัตน์เทคโนโลยีสารสนเทศอันมีอิทธิพลทำให้การศึกษาของประเทศไทยต้องเปลี่ยนไป แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำขึ้นซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของไทยภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาพื้นฐานในการกำหนดแผน โดยมีการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติบูรณาการเชื่อมโยงเป็นกระบวนการ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนมีคุณภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ 1) พัฒนาคอนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา 2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545ก, น. 10-31)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาคอนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา ประกอบไปด้วยนโยบาย 4 ข้อคือ

นโยบายข้อที่ 1 การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต

นโยบายข้อที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

นโยบายข้อที่ 3 การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สร้าง สังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาให้และการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยนโยบาย 4 ข้อ กล่าวคือ

นโยบายข้อที่ 1 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ความคิดความประพฤติและคุณธรรมของคน

นโยบายข้อที่ 2 การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของสังคมไทย

นโยบายข้อที่ 3 การสร้างสรรค์ประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้

นโยบายข้อที่ 4 การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์ข้อ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยนโยบาย 3 ข้อ กล่าวคือ

นโยบายข้อที่ 1 การส่งเสริมและการสร้างสรรค์ทุน ทางสังคมวัฒนธรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานของศาสนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

นโยบายข้อที่ 2 การจำกัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิดและ/หรือ คงไว้ซึ่งความยากจนขัดสนได้ทั้งโอกาส และศักดิ์ศรีของคนและสังคมไทยเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

นโยบายข้อที่ 3 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการพัฒนาประเทศ

นโยบายข้อที่ 4 การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยวัตถุประสงค์และแนว นโยบายดำเนินของแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2554-2559 ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 2.1

วัตถุประสงค์ตามแนวนโยบายการศึกษา

พัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุล	สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้	พัฒนาสิ่งแวดล้อมของสังคม
1. พัฒนาทุกคนให้มีโอกาสเข้าถึง การเรียนรู้	5. พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อ สร้างความรู้ ความคิด ความ ประพฤติและคุณธรรมของคน	8. ส่งเสริมและสร้างทุนทางสังคม และวัฒนธรรม
2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน	6. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา	9. จำกัด ลด ขจัดปัญหาทาง โครงสร้างเพื่อความเป็นธรรม ทางสังคม
3. ปลุกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	7. สร้างสรรค์ประยุกต์ใช้ และ เผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้	10. พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
4. พัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพา ตนเองและเพิ่มสมรรถนะใน การแข่งขัน		11. จัดระบบทรัพยากร และการ ลงทุนทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

2.3.2.1 ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

จากวัตถุประสงค์และนโยบายการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ดังกล่าวมาข้างต้นกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาโดยมีภารกิจ (Mission) ดังนี้ 1) สร้างเสริมโอกาสในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคน 2) สร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 3) พัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

2.3.2.2 เป้าหมายจากภารกิจดังกล่าวมี ดังนี้ 1) ประชาชนได้รับการศึกษาทั่วถึงเท่าเทียม และต่อเนื่อง 2) ประชาชนมีคุณภาพมีคุณธรรมร่วมพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ 3) ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 และยุทธศาสตร์ของกระทรวง ศึกษาธิการรวมทั้งนโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทยกล่าวได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยเป็นการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้แก่ประเทศจัดการศึกษาโดยเน้นให้เด็กเป็นคนดี เก่ง มีความสุขมีคุณธรรม อารายการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนเกิดการบูรณาการ วิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการจึงมีการกระจายอำนาจการศึกษาไปยังท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนั้นจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตและ เทคโนโลยีสารสนเทศจะมีบทบาทอย่างยิ่งซึ่งเสนอให้ แต่งทอง (2542, น. 27) กล่าวว่าการศึกษาในอนาคตเป็นการศึกษาแบบใหม่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกแห่งไม่มีขอบเขตเรียนได้ทุกเวลาที่ต้องการมีสื่อในการถ่ายทอดที่หลากหลายมีคุณภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่าการศึกษาของประเทศไทยจะต้องแข่งขันด้วยคุณภาพมีการให้บริการด้านการศึกษาที่หลากหลายอนาคตภาพของการศึกษาไทยต้องปรับตัวสู่คุณภาพที่สูงขึ้นภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันของตลาดการค้าเสรีแล้วแรงผลักดันจากภายนอก รวมทั้งแรงผลักดันภายในภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 ทำให้การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยมีรูปธรรม มากขึ้น

2.3.3 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอนาคต

แนว โน้มการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในอนาคตเป็นการมองบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในอดีตและปัจจุบันซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง เทคโนโลยีและการสื่อสารตลอดจนนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลจะทำให้เห็นคุณภาพความเป็นเลิศของการบริหารโรงเรียนในทศวรรษหน้า ดังนี้ 1) บริบทการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ก ร จั ด

การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กในวัยเรียนของประเทศไทยเริ่มตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีรายละเอียดตั้งแต่สมัยล้านนาไทยวัดเป็นผู้จัดการศึกษา พระเป็นครูสอนอ่านและเขียนหนังสือส่วนฆราวาส ที่มีความชำนาญพิเศษในวิชาช่างจะเป็นผู้ให้การศึกษาแก่ผู้ที่สนใจ สมัยสุโขทัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยเมื่อ พ.ศ.1826 พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ได้ทรงส่งเสริมการศึกษาของประชาชนเป็นอย่างมาก พ.ศ. 2414 พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ชื่อว่าโรงเรียนสราญรมย์ สอนเฉพาะเด็กชายพ.ศ.2423 ได้ตั้งโรงเรียนสุนันทาลัย ขึ้นสำหรับเด็กหญิง พ.ศ. 2427 จัดตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรขึ้นที่วัดมหรณพาราม หัวลำโพง นับเป็นจุดกำเนิดของการประถมศึกษาเพื่อปวงชนในประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528, น. 1-5) ซึ่งการจัดการประถมศึกษาเพื่อปวงชนเป็นการจัดโอกาสทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้แก่เด็กวัยเรียนทุกคนอย่างทั่วถึงเพื่อโดยการจัดทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการภายในของกระทรวง ศึกษาธิการ โดย ลดความซ้ำซ้อนของการทำงานทั้งในแนวนอนหรือแนวตั้ง เพื่อเอื้อให้เกิดทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่และที่ได้รับมาในอนาคตให้เต็มศักยภาพเป็น โครงสร้างที่กระจายอำนาจลดขั้นตอนการบริหารทำให้เวลาที่ใช้ในการตัดสินใจและเรื่องสั้นและรวดเร็วสร้างความเป็นมืออาชีพว่าแต่ละ ทำให้บุคลากร ในแต่ละระดับทำให้การบริหารโปร่งใสและมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการ โดยหวังว่าจะทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูงขึ้นกระทรวงศึกษาธิการจึงเสนอให้มีการปฏิรูปหรือการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในหลายเรื่องพร้อมๆกัน การปรับเปลี่ยน ความมุ่งหมาย หลักการ สิทธิหน้าที่ของการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ แนวทางเกี่ยวกับ การควบคุม คุณภาพการศึกษา ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา กฎหมายกำหนดให้ยุบรวมกลุ่มต่าง ๆ ในส่วนกลางเข้าด้วยกันหน่วยงานแต่ละกรมในระดับจังหวัดและอำเภอให้ยุบเข้าไปรวมไว้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำหรับในส่วนกลางให้ยุบรวมกรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเข้าด้วยกัน ใช้ชื่อใหม่ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ค.น. 16) ซึ่งรวมโรงเรียนในสังกัดของกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเข้าอยู่ในสังกัดเดียวกันให้จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้ก็กฎหมายว่าด้วยระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะในมาตรา 35 กำหนดให้สถานศึกษาเป็นที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้เพื่อต้องการให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเป็นอิสระคล่องตัว สามารถบริหารและจัดการการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจ

การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546ก, น. 12) สถานศึกษาต้องดำเนินการให้สอดคล้องตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะในมาตรา 39 ที่กำหนดให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานสามารถบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยมุ่งไปที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546ข, น. 19) จนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรการศึกษา 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2553 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 กรกฎาคม 2553 ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษาเดิมไปสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คงเหลือแต่โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เดิมยังคงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 2) การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอนาคตแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545ก, น. 3-6) ได้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาโดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ 3.1) พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา 3.2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาที่และการเรียนรู้ 3.3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและอยู่ดีมีสุขโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง มีการบูรณาการกระบวนการใช้ชีวิตเป็นองค์รวมของการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติอย่างมีสมดุล พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนเก่งดีมีความสุขและพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งมีคุณภาพ

วิชัย ตันศิริ (2547, น. 143) ได้สรุปในอุดมคติของสังคมไทย ในอนาคตไว้ในโฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคตว่าน่าจะมี 4 มิติ คือเป็นสังคมแห่งปัญญาชน เป็นสังคมวิทยาศาสตร์ เป็นสังคมแห่งความเป็นพลเมืองดี และเป็นสังคมแห่งนักบุกเบิกทางเศรษฐกิจและการจัดการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2553, น. 393-400) กล่าวถึงอนาคตของไทยในสังคมโลกว่ามีลักษณะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้คือต้องรู้เท่าทันโลกต้องมีการแข่งขันและมีการร่วมมือกันเพื่อเป้าหมายการสร้างสังคมที่พึงประสงค์ในอนาคต ทิศทางในอนาคตของไทย ต้องตอบสนองต่อสภาพการเมืองเศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการของโลก

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (2553, น. 7-9) ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายการจัดการศึกษาไว้ว่า เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีเป้าหมายหลัก 3 ข้อ คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยเพิ่ม โอกาสทางการศึกษาและจัดการศึกษาโดยการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

สำนักงานเลขาธิการการศึกษาแห่งชาติ (2554, น. 12-28) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) จำนวน 9 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ในรูปเรียนรู้ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ 2) พัฒนากำลังคนทุกระดับ 3) เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา 4) ผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งสาขาที่ขาดแคลน และจำเป็นในการพัฒนาประเทศ 5) พัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถของกำลังคน 6) ส่งเสริมความยั่งยืนให้กับการผลิตและการบริการที่เชื่อมโยงกับการพัฒนากำลังคน 7) ส่งเสริมความเข้มแข็งของครู คณาจารย์ และผู้บริหาร 8) พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีคุณภาพ และ 9) สร้างระบบความร่วมมือและเครือข่ายในการผลิตและพัฒนากำลังคน

จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ (2549, น. ป.ป.ม.) สรุปว่า สังคมไทยใน 10 ปี ข้างหน้า จะต้องเผชิญกับแนวโน้มสำคัญและความไม่แน่นอนในด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคม เด็ก เยาวชน และการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นแนวโน้ม ด้านสื่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยน โฉมหน้าการเรียนรู้ จากห้องเรียน ไปสู่โลกไร้พรมแดน กระแสเศรษฐกิจเสรีที่มีผลต่อภาวะการ แข่งขันและการแข่งขัน. เพื่อเข้าถึงความรู้ กระแสความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การที่ส่งผลกระทบต่อการเร่งรัดให้การศึกษาต้องไล่ให้ทันต่อความรู้และวิถีวิทยาใหม่ๆ กระแสการเมืองยุคใหม่ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งจะหนีไม่ผลซึ่งความขัดแย้งและการเรียกร้องสิทธิทางสังคมในกลุ่มชนหรือชาติพันธุ์ต่าง ๆ แนวโน้มวิกฤตทางจริยธรรมคุณธรรม รวมถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูและการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประเทศไทยจะต้องปรับรูปแบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกแนวโน้มการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในอนาคต เน้นการกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ มีการนำสื่อที่หลากหลายมาจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนอีกต่อไป

2.4 การปฏิรูปการศึกษา

2.4.1 ความหมายการปฏิรูปการศึกษา

วันชัย ดนัยตโมนุท (2543, น. 11) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาหมายถึงการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพได้มาตรฐานสามารถวัดคน ที่มีคุณภาพและเป็น การศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือสังคมมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ (2543, น. 13) ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่าหมายถึงการ เปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบ (Systemic Change) เป็นการรื้อและปรับปรุงครั้งใหญ่ยกเครื่องกันทั้ง ระบบปรับขนานใหญ่ทั้งระบบอันได้แก่การบริหารหลักสูตรการประเมินผลและวิชาชีพหรือที่เรียกว่า ปรับ 4 องค์ประกอบ (Components)

ประพัฒน์พงษ์ เสนาฤทธิ์ (2545, น. 11) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาหมายถึง เป็นการ เปลี่ยนแปลงทั้งความคิดและการกระทำหรือแนวทางในการปฏิบัติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการ กระทำในทุกระบบย่อยตั้งแต่ในห้องเรียนในโรงเรียนจนไปถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้ง ระบบ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันคือการศึกษาที่มีคุณภาพผู้เรียนมีคุณภาพและมาตรฐานสูงในระบบ สาถ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 59) ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่า หมายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนการบริหารจัดการและการ สนับสนุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีและที่สำคัญคือการ เปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมใหม่

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 1) ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่าหมายถึง การปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดสมบูรณ์ขึ้นกว่าเดิมการปฏิรูปการศึกษาไทยจึงหมายถึง การ ปรับเปลี่ยนทางการศึกษาของไทยเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพสูงขึ้นกว่าเดิมทั่วถึงมากกว่าเดิมและ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูงขึ้นกว่าเดิม

มนทิพย์ ทรงกิติพิศาล (2552, น. 41) ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาหมายถึง การเปลี่ยนแปลง การปรับรื้อแนวคิด และโครงสร้างการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชนหรือสังคมและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิด โครงสร้างการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือสังคมและเหมาะสมกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดสมบูรณ์ขึ้นกว่าเดิมและมี คุณภาพมาตรฐานสูงในระบบสากล

2.4.2 องค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีความสามารถและมีความสุขการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่าง มีพลังและมี ประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 6-7) ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษามีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายทางปฏิบัติมีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดองค์ประกอบหลักของการปฏิรูป การศึกษาไว้ 4 ประการคือ (ประกอบ คุณารักษ์, 2543, น. 6-7) 1) การปฏิรูปหลักสูตรเป็นการพัฒนา หลักสูตรการศึกษาที่เน้นการตอบสนองความต้องการและลักษณะของผู้เรียนมีกระบวนการและ เนื้อหาที่ครอบคลุมเชื่อมโยงและต่อเนื่องทุกระดับและประเภทการศึกษาทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คุณธรรมจริยธรรมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยกำหนดให้สถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น (ม. 27) 2) การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลักคือการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (ม. 22) มีการประเมินผลการเรียนจาก การปฏิบัติจริงและเรียนรู้ด้วยตนเองปรับบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดเป็นผู้ชี้แนะ ทางในการเรียน โดยเน้นการสอนแบบสร้างโครงการ ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้แนะ แนวทางนอกจากนี้ยังให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้บุคลากรท้องถิ่นเช่นปราชญ์ชาวบ้านและใช้ นวัตกรรมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 3) การปฏิรูปวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ปรับกระบวนการการผลิตการใช้และการพัฒนาครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องตลอดจนปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เหมาะสมกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วย เงินเดือน ค่าตอบแทนให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีรายได้เพียงพอเหมาะสมกับฐานะ ทางสังคมและวิชาชีพ (ม. 55) นอกจากนี้ยังมีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาโดยกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู (ม. 53)

4) การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการเป็นการจัดระบบบริหารให้มีเอกภาพ (มข. 13) โดยกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนกำหนดมาตรฐาน การศึกษาระดับอนุบาลมัธยมศึกษาเพื่อการศึกษาศาสนาศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งการติดตามและตรวจสอบ นอกจากนี้ยังกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาศาสนาและ วัฒนธรรมในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม. 38) และกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (ม. 39)

การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ เป็นการจัดระบบบริหารและการจัดการให้มีเอกภาพ และกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเน้นให้สถานศึกษาเป็นหน่วยวางแผนยุทธศาสตร์ของการจัด การศึกษาในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาระบบการวางแผนการระดม และจัดสรรทรัพยากรการควบคุมกำกับติดตามและประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพและประ สิทธิภาพการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การวางแผนปฏิรูปสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียน ของสถานศึกษาว่ามีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเรื่องดังกล่าวอยู่สามประการคือการสอนที่แท้จริงการบริหาร สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและพลังจากสังคมภายนอก (สุรัฐ ศิลปะอนันต์, 2539, น. 15) 2) การ ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกลไกที่สำคัญที่จะช่วยทำให้การจัดการศึกษา ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, น. 21) 3) การบริหารจัดการ โดยโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) เป็นการบริหารการจัดการโดย ให้โรงเรียนเป็นฐานเป็นความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของผู้รับประโยชน์พึงมีพึงได้ที่ใกล้ชิด กับเด็กมากที่สุดคือคณะครู ผู้บริหารสถานศึกษาผู้ปกครองและชุมชนซึ่งจะนำไปสู่การสร้างภาวะผู้นำ ให้แก่ท้องถิ่นและโรงเรียนมากขึ้นเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและชุมชนได้ใช้พลังและศักยภาพของ ตนเองในการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐานสูงสุด แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในระดับ สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการด้านระบบบริหารและการจัดการ (ถวิล มาตรฐาน, 2542, น. 12) ซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2543, น. 29) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติงานไว้ดังนี้ 3.1) กำหนดให้มีการบริหารและจัดการสถานศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ (School Based Management) 3.2) จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) 3.3) การจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3.4) การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3.5) การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 3.6) การประกัน โอกาสในการเข้ารับการศึกษา 3.7) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารข้อมูล 3.8) การจัดโรงเรียนให้ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน 3.9) การกำกับติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน

2.4.3 ความสำคัญและเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา “คน” ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมเพื่อให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารคมนาคม การรับส่งข้อมูลและวิทยาการต่าง ๆ รวมถึงการเผยแพร่เข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการค้าระดับโลกดังนั้นการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดเวลาความสำคัญและเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาได้ว่าเนื่องจาก การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศสามารถนำพาชาติ บ้านเมืองให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ไปสู่ความจริงก้าวหน้าได้จึงต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพราะ การศึกษาช่วยพัฒนา “คน” ให้มีความรู้ความสามารถ โดยเป้าหมายของการจัดการศึกษามุ่งสร้าง “คน” หรือ “ผู้เรียน” ให้มีศักยภาพและความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความก้าวหน้าด้วย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้คือ (สุภารัตน์ บุญญา, 2546, น. 9) 1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มี คุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 2) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเมินค่าและคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) การมีความสามารถที่จะรับถ่ายทอดและพัฒนา เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม 4) การมีความสามารถในการแก้ปัญหาและเผชิญหน้ากับ สถานการณ์ใหม่ ๆ 5) การรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ 6) ความตระหนักในการมีส่วนร่วมที่จะรักษา วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมการปกครองระบอบประชาธิปไตยและคุณธรรมตามหลักศาสนา

ประเวศ วะสี (2541, น. 61) ได้กำหนดเป้าประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษาไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งหมด (Education for All) อย่างทั่วถึงยืดหยุ่นหลากหลายเหมาะสม กับคนทุกคนในสังคม 2) ให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All of Education) 3) ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่ง่ายสนุกและพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพของ ความเป็นมนุษย์สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจจิตใจสังคมวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมการเมืองและ สุขภาพไปพร้อมกัน 4) สร้างระบบส่งเสริมวิชาชีพครู 5) ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา ให้มีความสมบูรณ์และประสิทธิภาพในการจัดการและตรวจสอบให้บรรลุเป้าประสงค์ของการศึกษา

เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาโดยการออกกฎหมายปฏิรูประบบ โครงสร้างและจัด การศึกษาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น. 17) 1) ปฏิรูประบบการศึกษาจาก การเป็นระบบปิดที่เน้นการควบคุมเป็นระบบเปิดที่สังคมมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่เน้นการส่งเสริม ให้งอกงาม 2) ปฏิรูปจากการเป็นระบบที่ปรับตัวไม่ได้ (Non – Adaptive System) ไปเป็นระบบที่ ปรับตัวได้โดยมีการตรวจสอบที่เป็นกระบวนการย้อนกลับ (Feedback) 3) ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นการสอนและการท่องจำที่เรียนยากแต่ผลิตคนด้อยคุณภาพไปสู่การเรียนรู้ที่สนุกและพัฒนาคนให้

เต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ 4) ปฏิรูปกระบวนการเงินเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลและองค์กร 5) ปฏิรูปจากการปฏิบัติโดยใช้อำนาจไปเป็นการสร้างความรู้หนุนการปฏิบัติขึ้นตอนเพื่อให้วัฏจักรแห่งการปฏิบัติด้วยปัญญาหมุนไปตลอดเวลาถือว่าเป็นแผนแล้วปฏิบัติและวิจัการปฏิบัติหรือประเมินปรับแล้ววางแผนใหม่นำไปสู่การปฏิบัติใหม่เพื่อทำให้การปฏิบัติดีขึ้น

สรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษามีความสำคัญ โดยมีเป้าหมายต้องการให้บุคคลเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและต้องได้รับความร่วมมือจากทุกๆฝ่ายและเป็นการปฏิรูปทุก ๆ ด้านได้แก่ด้านบุคลากรด้านสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการและด้านกระบวนการการเรียนการสอน

2.4.4 หลักการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 ซึ่งถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนคือการปฏิรูปการเรียนเป็นการกำหนด ให้จัดการเรียนการสอนในลักษณะ “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” หรือการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองเต็มตามศักยภาพเรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองประเมินผลการเรียนจากการปฏิบัติจริงปรับบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดเป็นผู้ชี้แนะทางในการเรียนให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้และใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อการเรียนการสอนซึ่งการจัดการศึกษาประกอบด้วย 2 กระบวนการหลักคือกระบวนการเรียนรู้กับกระบวนการสอบโดยกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการศึกษาคือ “กระบวนการเรียนรู้” ดังที่รุ่งแก้วแดง (สุदारัตน์ บุญญา, 2546, น. 11) ได้กล่าวไว้ว่า “แก่นแท้ของการเรียนการสอนคือการเรียนรู้ของผู้เรียน” ความสำเร็จของการจัดการศึกษาอยู่กับผลการเรียนของผู้เรียนวิธีปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้คือกำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนทุกโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มีการประเมินมีการสังเคราะห์ประสบการณ์จากความริเริ่มของโรงเรียนต่าง ๆ สนับสนุนการฝึกอบรมให้ครูทั้งโรงเรียนเข้าใจให้ทุนสนับสนุนโรงเรียนให้ทดลองปรับการเรียนรู้อันนี้สถานศึกษาต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องได้วางแผนความคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ 5 ประการ ได้แก่ 1) แก่นแท้ของการเรียนการสอนคือการเรียนของผู้เรียน 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต 3) ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการ

เรียนรู้ 4) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์ 5) สาระที่สมดุลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้คือ ความรู้ ความคิดความสามารถและความดี (สุदारตัน บัญญา, 2546, น. 11)

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาคือกระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนทันสมัย เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริงได้เรียนรู้ตามสภาพจริงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างไกลโดยมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดีคนเก่งและมีสุข

2.4.5 การบริหารการศึกษาของไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, น. 5-7) ได้อธิบายโครงสร้างการบริหารการศึกษาของประเทศไทยก่อนมีการปฏิรูปมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้บริหารจัดการระดับสูงสุดและแบ่งออกเป็นกรมต่าง ๆ จำนวน 14 กรม ทำให้มีความยุ่งยากและเกิดความซ้ำซ้อนในการจัดการศึกษาดังนั้นจึงมีแนวคิดการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารขึ้นตั้งแต่ระดับกระทรวงลงไปถึงระดับสถานศึกษาเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารจัดการในการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยได้นำเอาแนวคิดของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้โดยการบริหารการศึกษาของประเทศไทยได้แบ่งส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการออกเป็นห้าสำนักคือ สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ศึกษาสำหรับการแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวง ศึกษาธิการเนื่องจากมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 บัญญัติว่า การแบ่งส่วนราชการภายในส่วนราชการในส่วนกลางของกระทรวง ศึกษาธิการให้ออกเป็นกฎกระทรวงและให้ระบุอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการไว้ในกฎกระทรวงเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าวฉะนั้นแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นไปตามกฎกระทรวงดังนี้ 1) ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1.1) จัดทำข้อเสนอนโยบายแผนพัฒนาการศึกษามาตรฐานการจัดการศึกษาและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.2) กำหนดหลักเกณฑ์แนวทางและดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากรการจัดตั้งจัดสรรทรัพยากรและบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.3) พัฒนาระบบการบริหารและส่งเสริมประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอนรวมทั้งส่งเสริมการนิเทศการบริหารและการจัดการศึกษา 1.4) ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา

1.5) พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาประสานส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาเพื่อคนพิการผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษและประสานส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบุคคลครอบครัวองค์กรชุมชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นของเขตพื้นที่การศึกษา

1.6) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.7) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย 2) ให้แบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้ 2.1) สำนักอำนวยการ 2.2) สำนักการคลังและสินทรัพย์ 2.3) สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.4) สำนักทดสอบทางการศึกษา 2.5) สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน 2.6) สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.7) สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2.8) สำนักพัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษา

จากโครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเห็นได้ว่ามีสำนักทั้งหมด 10 สำนักและมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการจัดการศึกษาไทยซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการกระจายอำนาจในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

แนวคิดการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยเป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดใหม่ขึ้นตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาและให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง ด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นรูปแบบสำคัญในการนำนโยบายด้านการศึกษาของรัฐไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546ข, น. 8-9)

2.4.6 ประโยชน์ของการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข, น. 8) ได้อธิบายประโยชน์ของการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา 1) มีผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาและประสานส่งเสริมการศาสนาและวัฒนธรรมชัดเจน 2) กระจายความสำคัญของการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และให้แต่ละพื้นที่ดูแลการจัดการดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ 3) ส่งเสริมผู้เรียนทุกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เมืองชนบทไร่รวยหรือยากจนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน 4) เกิดความคล่องตัวในการให้บริการการศึกษาการดูแลประสานและส่งเสริมกิจการศาสนา ศิลปวัฒนธรรมเนื่องจากเขตพื้นที่สา

มารชตัดสินใจได้อย่างทันท่วงทีโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ 5) ทำให้ประชาชนทั่วประเทศได้รับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพใกล้เคียงกันทั่วประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักการบางประการเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546ข, น. 9) 1) การกระจายอำนาจ
หมายถึง การกระจายอำนาจด้านการจัดการศึกษาฐานวิชาการงบประมาณการบริหารบุคคลและการ
บริหารทั่วไปเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ 2) การมีส่วนร่วมกฎหมาย
กำหนดการมีส่วนร่วมจากบุคคลหลายฝ่ายในการบริหารการศึกษาเช่นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการร่วม
แสดงความคิดเห็นร่วมทั้งทวิง 3) การประกันคุณภาพการบริหารการศึกษาตามแนวทางใหม่นี้ให้
ความสำคัญแก่เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ในเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อให้แน่ใจว่าจะเกิดผลได้ตาม
เป้าหมายที่กำหนดมีกระบวนการในการกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ไว้ชัดเจน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรรองรับภาระงานการศึกษาขั้นพื้นฐานและ
ประสานส่งเสริมงานด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สำนักงานนี้มีผู้อำนวยการเขตพื้นที่
การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชามีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545ก, น. 4)
1) จัดทำนโยบายแผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย
มาตรฐานการศึกษาแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและ
ปฐมวัยแผนพัฒนาการอุดมศึกษาและความต้องการของท้องถิ่น 2) วิเคราะห์การจัดตั้งและจัดสรร
งบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและทำหน้าที่กำกับตรวจสอบติดตามเร่งรัดการใช้จ่าย
งบประมาณของสถานศึกษา 3) ประสานส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับ
สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 4) ส่งเสริมประสานงานการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ
การศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัยการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถ
พิเศษรวมทั้งประสานหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา 5) กำกับดูแล
ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยในเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งหน่วยงานที่จัด
การศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตพื้นที่การศึกษา 6) ศึกษา วิเคราะห์วิจัยและรวบรวม
ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 7) ประสานและ
ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการและพัฒนา
การศึกษา 8) ประสานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นรวมทั้งบุคคลองค์กรชุมชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่
จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา 9) ดำเนินการประสานส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและ
พัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา 10) ประสานส่งเสริมการดำเนินงานของ
คณะกรรมการอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา 11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับ

องค์กรหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานตัวแทน กระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา 12) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน นโยบายจากส่วนกลาง

2.4.7 การดำเนินงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า “สถานศึกษา” หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 2-3) จากความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ที่ต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 6) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษา ในระบบ และแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาซึ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด ความสนใจ ศักยภาพ และความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ และประเภทอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพให้เป็นกำลังแรงงานที่มีฝีมือหรือศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 39-40) สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่รัฐควรจะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะจัดให้ปวงชนชาวไทยทุกคน แต่ในสังคมไทยปัจจุบันนี้ทุกคนมีความจำเป็นต้องศึกษาตลอดชีวิต ความรู้วิทยาการใหม่ก้าวหน้า และโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องเรียนรู้ของใหม่ ๆ บางคนอาจจะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา บางคนจบอุดมศึกษาแล้วก็อยากเรียนต่อในระดับปริญญาเอก จบปริญญาเอก ก็ยังจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต และหน้าที่การงาน ฉะนั้น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในขั้นต้นของสถานศึกษา จึงต้องสร้างพื้นฐานสำหรับการศึกษาตลอดชีวิตด้วยทักษะที่จำเป็น อาจกล่าวได้ 2 ประการ ดังนี้ (วิชัย ตันศิริ, 2549, น. 55) 1) ความสามารถ และทักษะวิเคราะห์ข้อเท็จจริง และแนวความคิดความสามารถและทักษะตรงนี้ หมายถึง

ความสามารถในการใช้เหตุผล สามารถแยกแยะความถูกต้องผิดของแนวคิดต่าง ๆ ตามหลักตรรกวิทยา รวมทั้งมีความสามารถทักษะด้านสถิติตัวเลข รู้วิธีการที่ค้นหาข้อเท็จจริงและวิธีการที่จะศึกษาเรื่องต่าง ๆ รู้จักศึกษาข้อเท็จจริง สรุปข้อคิดเห็นของตนเอง และมีความอยากรู้อยากเห็นที่จะศึกษาด้วยตนเอง นั่นก็คือ การสอนคนให้อ่านหนังสือเป็น และอยากอ่านหนังสือ หากทำได้ก็บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ 2) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การศึกษาในระบบ โรงเรียนนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทและความสำคัญก็คือโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพราะกิจกรรมการศึกษาที่แท้จริงหรือการเรียนการสอนนั้น เกิดขึ้นที่โรงเรียน บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีคุณภาพ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

2.4.8 อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในมาตรา 35 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคลก็ตาม แต่สถานศึกษาดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งสรุปเป็นสาระได้ดังนี้ 1) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 2) ให้สถานศึกษามีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้แทนของสถานศึกษานิติบุคคลในกิจการทั่วไปของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก 3) ให้สถานศึกษามีอำนาจปกครอง ดูแล บำรุง รักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินที่มี ผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษา เว้นแต่การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ ที่มีผู้อุทิศ 4) ให้สถานศึกษา ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล เมื่อจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ตามวรรคหนึ่งแล้วให้สถานศึกษารายงาน 5) ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบโดยเร็วในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา เลขธิการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ตามวรรคหนึ่งก็ได้ 6) ในกรณีที่จะต้องมีการจดทะเบียนสิทธิ ขึ้นทะเบียนหรือดำเนินการทางทะเบียนใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษา ให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการทางทะเบียนดังกล่าวได้ในนามนิติบุคคลสถานศึกษา 7) ในกรณีนิติบุคคลสถานศึกษาถูกฟ้องคดี ให้สถานศึกษารายงานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อแจ้งให้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ เพื่อดำเนินการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินคดี โดยเร็ว 8) สถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณในส่วนที่ตั้งไว้สำหรับสถานศึกษา ตามที่ได้รับการกำหนดวงเงินและได้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ทั้งนี้ยกเว้นงบประมาณในหมวดเงินเดือน 9) สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัสดุ ในส่วนที่อยู่ในความดูแล รับผิดชอบหรืออยู่ในวงเงินงบประมาณที่ได้รับมอบตามหลักเกณฑ์ที่ระบุในข้อ 9 ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ให้สถานศึกษาจัดทำบัญชีแสดงรายการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินที่มีผู้ทูลชี้ให้ไว้เป็นหลักฐานและให้สรุปรายการบัญชีทรัพย์สินดังกล่าวรายงานให้ผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัดทราบทุกสิ้นปีงบประมาณ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีทรัพย์สินดังกล่าว แล้วรายงานให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ โดยเร็ว

การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เมื่อมีการประกาศยุบ รวมเลิกสถานศึกษา ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินและชำระบัญชี รวมทั้งดำเนินการโอนหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ยังคงเหลืออยู่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด จะเห็นได้ว่าเมื่อสถานศึกษาเป็นนิติบุคคลบทบาทอำนาจหน้าที่จะมีความอิสระและคล่องตัวมากขึ้น ทั้งนี้ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา และการมอบอำนาจจากเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือจากส่วนกลางอื่น ๆ แล้วแต่กรณี

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, น. 12-19) ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล และของผู้บริหารสถานศึกษาตามการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปตามกฎหมายการศึกษา

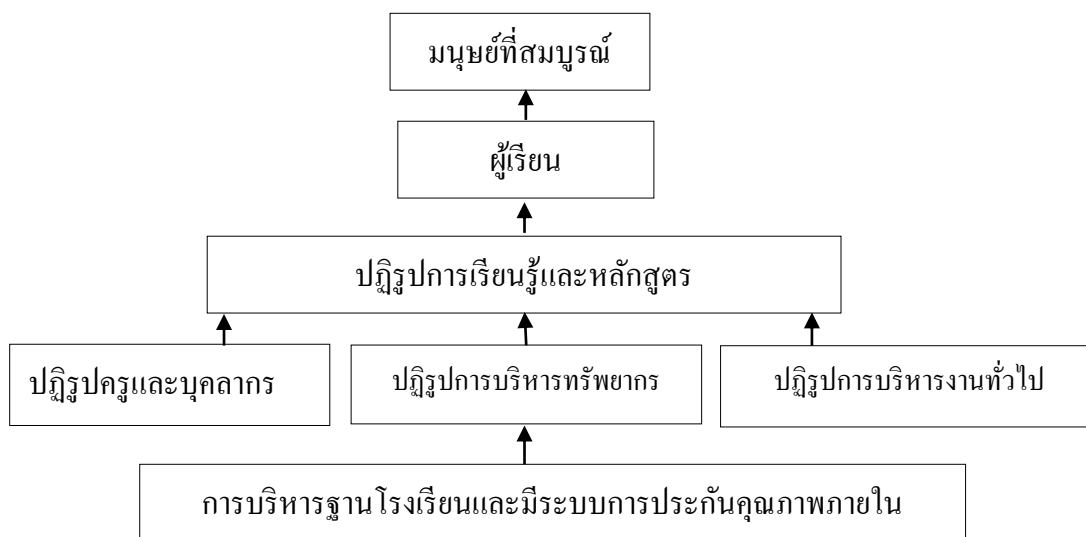
รุ่ง แก้วแดง (2546, น. 54-66) กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญทำให้เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้สถานศึกษา ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยมีกฎหมายรองรับ 3ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ในมาตรา 39 ซึ่งกล่าวถึงการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง นอกจากนี้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ยังกำหนดให้มีการกระจายอำนาจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติด้วย คือ มาตราที่ 44 ให้ปลัดกระทรวง เลขาธิการสภาการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา และเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าเป็นการเฉพาะให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมอบอำนาจให้แก่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้อำนวยการสถานศึกษาแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความอิสระและเป็นการบริหารงานที่คล่องตัวในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาภายใต้หลักการบริหารงานการศึกษา ดังต่อไปนี้ 1) อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับงบประมาณและการดำเนินการ ทางงบประมาณของผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมตลอดถึงหลักการทำให้สถานศึกษา หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจทำนิติกรรมสัญญาในวงเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติแล้วหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยสัมพันธ์กับแนวทางที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการกระจายอำนาจตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลจะเสริมพลังให้กับ “การบริหารฐานโรงเรียน” ทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารตนเองได้อย่างอิสระ แม้จะมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ แต่ก็ยังต้องใช้เวลาและความพยายาม เพราะการกระจายอำนาจนั้นต้องปฏิวัติความคิดและเจตคติของคนจำนวนมาก โดยเฉพาะอำนาจเรื่อง “คน” กับ “เงิน” ซึ่งเป็นความปรารถนาในชีวิตราชการที่ไม่มีผู้บริหารระดับสูงคนไหนยอมให้สูญเสียไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนโดยตรง ฉะนั้นไม่ว่าจะมีกี่เขตพื้นที่การศึกษาก็ตาม สถานศึกษาต้องมีอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษามากที่สุด เขตพื้นที่การศึกษาต้องไม่ไปก้าวล่วงในความเป็นอิสระของสถานศึกษา แต่ควรมีบทบาทในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นพี่เลี้ยงในทางวิชาการ กำหนดนโยบายและแผนในภาพรวม สนับสนุนทรัพยากรประสานการบริหารและจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษา และต้องระวังไม่ให้เกิดการรวมอำนาจไว้ที่เขตพื้นที่การศึกษา ต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ การกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล จึงเป็นโอกาสที่จะช่วยให้โรงเรียนมีความเป็นอิสระมากขึ้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าโรงเรียนจะเป็นอิสระอย่างสิ้นเชิง โดยปราศจากการกำกับดูแลของเขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาที่ควรต้องเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มสถานศึกษาในกำกับ และสนับสนุนให้สถานศึกษามีความพร้อมในการเป็นนิติบุคคล เพราะในที่สุดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้เอง หรือสถานศึกษามีความพร้อมทั้งหมดก็ต้องยุบเลิกเขตพื้นที่การศึกษา มิฉะนั้นจะมีปัญหาในภายหลังกล่าวคือจะเกิดการกระจุกอำนาจที่ 185 เขตพื้นที่ ระบบรวมศูนย์อำนาจจะกลับมาเข้มแข็งและคุณทรัพย์ากรไว้ทำให้ไม่ถึงผู้เรียน การกระจายอำนาจลงสู่สถานศึกษา มี 4 ด้าน คือ การบริหารงานด้านวิชาการการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้ การบริหารงานวิชาการ การกระจายอำนาจด้านวิชาการให้กับสถานศึกษาก็คือการกระจายความรับผิดชอบด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิรูปการเรียนรู้ดังกล่าวคือ ครูต้องเร่งสอนเนื้อหาให้ครบตามจำนวนคาบตามที่หลักสูตรกำหนดทำให้ไม่มีเวลาวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเดิม ๆ ว่าหลักสูตรไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การศึกษาแปลกแยกจากชุมชนละเลยภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม ทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักไม่มีความภูมิใจและไม่ผูกพันกับถิ่นกำเนิด ซึ่งบัดนี้ปัญหาดังกล่าวกลายเป็นอดีตไปหมดแล้ว ในขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ให้อำนาจในการบริหารด้านวิชาการแก่สถานศึกษา โดยกำหนดให้กระทรวงกำหนดเฉพาะหลักสูตรส่วนกลางและให้สถานศึกษามีอิสระในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร กำหนดแหล่งเรียนรู้ ออกแบบการวิจัยในชั้นเรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนและออกแบบการประเมินผลผู้เรียน 2) การบริหารงบประมาณ ความจริงทรัพยากรและงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศไทยไม่ได้มีอยู่อย่างจำกัด เพราะเราใช้งบประมาณเพื่อการศึกษาถึงร้อยละ 21 ของงบประมาณแผ่นดินแต่ปัญหาอยู่ที่จะใช้เงินอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยไม่ตกหล่น ปัญหาของการบริหารงบประมาณในระบบรวมศูนย์อำนาจนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าและผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารแล้ว สถานศึกษาหลายแห่งจะประสบปัญหาที่คล้ายกันส่วนใหญ่คือการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ตรงกับความต้องการ กรณีดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความสูญเปล่า แต่ถ้าให้โรงเรียนจัดหาเองจะสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นของผู้เรียนมากกว่า แม้กระทั่งโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งไม่มีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น การซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด ต้นสังกัดจะจัดสรรงบประมาณมาให้เมื่อใกล้สิ้นปีงบประมาณและผู้ประมูลได้ก็เป็นร้านหนังสือในจังหวัดซึ่งผูกขาดตลอดมา โรงเรียนไม่มีสิทธิเลือกหนังสือเอง หนังสือที่ได้รับจึงไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนการทุจริตการรวมอำนาจการบริหารงบประมาณไว้ที่ส่วนกลางทำให้เกิดกรณีทุจริตการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่ว่าจะเป็นกรณีจัดซื้อเครื่องแบบนักเรียน คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ โรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่งได้รับการจัดสรรให้มีห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) แต่ขณะนี้ส่วนใหญ่ใช้การไม่ได้ และไม่สามารถ

ซ่อมได้ ทำให้ความเสียหายตกอยู่กับประเทศชาติและผู้เรียน การที่สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจเรื่องงบประมาณได้เอง จะทำให้การใช้เงินเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสถานศึกษาโดยตรงมากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้นแต่ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และตรวจสอบได้ การจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวตรงไปยังสถานศึกษาจะเป็นการกระจายอำนาจให้โรงเรียนเป็นอิสระในการตัดสินใจเรื่องการบริหารงบประมาณอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในการบริหารการศึกษาไทย โดยรัฐจัดสรรเงินอุดหนุน (Block Grant) ให้เป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลตามจำนวนนักเรียน โรงเรียนจะมีอำนาจและอิสระในการใช้เงินมาก และถ้ามีเงินเหลือก็สามารถเก็บไว้ใช้ในปีต่อไปได้ 3) การบริหารงานบุคคล ปัญหาใหญ่ที่สถานศึกษาประสบเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรก็คือ ขาดแคลนบุคลากรครูในวิชาใดวิชาหนึ่ง แม้จะต้องการอัตรากำลังครูเพิ่ม กรมก็อาจย้ายครูอีกวิชาหนึ่งมาให้ เพราะพิจารณาตัวเลขจำนวนครูที่เป็นภาพรวม ไม่ได้พิจารณาอัตรากำลังเป็นรายวิชาจึงไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน รวมทั้งการที่โรงเรียนไม่สามารถจัดการกับบุคลากรที่ทำผิดวินัย หรือไร้ประสิทธิภาพได้เองอย่างโรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ที่เป็นนิติบุคคล นอกจากนี้ปัญหาที่โรงเรียนหลายแห่งประสบคือ ครูต้องทำงานอื่นที่ไม่ใช่การเรียนการสอนทำให้ไม่สามารถทุ่มเทเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นการกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลจึงเป็นโอกาสที่สถานศึกษาจะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลมากขึ้น นับตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือกการพัฒนา การให้ค่าตอบแทน ฯลฯ โดยที่เป้าหมายสูงสุดของการมีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนนิติบุคคลนั้นจะแตกต่างจากการบริหารโรงเรียนในแบบเดิม เนื่องจากต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบาย แผนและระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านการประกันคุณภาพภายในไว้ด้วย ดังนั้นงานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับสนับสนุนงานวิชาการ มีความคล่องตัว ใช้บุคลากรน้อยและควรจัดให้เป็นการศึกษาเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service) ทั้งหมด ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบเหมือนกัน คือ ต้องกรอกข้อมูลให้กับต้นสังกัดและหน่วยงานต่าง ๆ ปีละหลายเรื่องและหลายครั้ง ทำให้ครูต้องเสียเวลาที่ควรให้กับเด็ก มาทำงานที่ไม่ใช่หน้าที่โดยตรงปีละหลายชั่วโมง ดังนั้นถ้าโรงเรียนพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดี จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้มาก

จากการกระจายอำนาจทั้ง 4 ด้าน สถานศึกษาก็เพื่อให้เป้าหมายสูงสุดตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเข้าใจในเป้าหมายนี้ และใช้อำนาจที่ได้รับมอบมาให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียนให้ได้ดังภาพ

ภาพที่ 2.1 การกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. ปรับปรุงจาก *โรงเรียนนิติบุคคล* (น. 65), โดย รุ่ง แก้วแดง, 2546, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นการกระจายอำนาจภายในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถต้องกระจายอำนาจการตัดสินใจให้กับครูในโรงเรียน เพื่อให้ครูจะได้ไม่ต้องถูกรอบงำทางความคิดมีอิสระ สามารถคิดริเริ่มนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ ได้ ผู้เรียนก็จะมีอิสระทางความคิดรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการให้อิสระทางปัญญาแก่ครูและผู้เรียน แม้การกระจายอำนาจอย่างสมบูรณ์แบบยังไม่อาจทำได้เนื่องจากมีกฎหมายรองรับ แต่ขณะนี้ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งก็จัดให้มีระบบ “โรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่” (Schools Within School) โดยมอบอำนาจในการตัดสินใจให้กับครูทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การพิจารณาความดีความชอบของครู และจัดให้มีเครือข่ายผู้ปกครอง ในทุกระดับเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาภายในสถานศึกษานี้ ตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดว่าจะต้องดำเนินการตามระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากำหนด นั่นเอง

2.4.9 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษานิติบุคคล

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน มีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของโรงเรียนดังที่มีนักการศึกษาหลายท่านเสนอแนะความคิดเห็นไว้ ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2547, น. 130) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สร้างจิตสำนึกในด้านทิศทางการศึกษาและเป้าหมาย มีความ

คาดหวังในครูและบุคลากร โดยเฉพาะผู้เรียนให้ความสำคัญในการปรับปรุงการเรียนการสอน ติดตามดูแลการปฏิบัติงาน จูงใจครูและบุคลากรให้พยายามทำได้ดีที่สุด

Langley (2003, p. 124) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า ผู้บริหารจะต้องมีหน้าที่จัดหาและจัดการเงินงบประมาณ กำกับและสนับสนุนการสอนของครู เป็นผู้นำหลักสูตรบริการชุมชน รายงานความก้าวหน้าของโรงเรียนต่อผู้ปกครองนักเรียน รายงานผลสำเร็จของโรงเรียนต่อผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป และบางครั้งผู้บริหารโรงเรียนอาจต้องปฏิบัติหน้าที่การสอนด้วยภารกิจของผู้บริหารนั้นมีมากมาย แต่สิ่งที่น่าสนใจของผู้บริหาร คือการสอนที่ดีของครู และนักเรียนมีความสุขประสบความสำเร็จในการเรียน

Gorton (1983, p. 71) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารไว้ 6 ประการ คือ บทบาทในฐานะของผู้บริหาร บทบาทในฐานะผู้นำทางการสอน บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัย บทบาทในฐานะผู้ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ บทบาทในฐานะผู้ประเมินผล และบทบาทในฐานะผู้แก้ปัญหาคความขัดแย้ง

นักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกหน้าที่และภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนไว้ต่างกัน ดังนี้ Jones and Other (n.d., อ้างถึงใน สมศักดิ์ เจริญพานิชเสรี, 2546, น. 10) มีความ เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องแสดงบทบาทและภารกิจของผู้นำ ดังนี้ 1) เป็นผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความก้าวหน้าทาง วิชาการ โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับสมาคมวิชาชีพของตน รู้จักผลิตและใช้งานวิจัย เพื่อประโยชน์ ทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่าจุดหมายของโรงเรียนย่อมเหนือกว่าจุดมุ่งหมายของตนเอง รู้จักใช้คนให้เหมาะกับงานเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเชื่อมั่นและเชื่อในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน รู้จักวิธีที่จะขอคำปรึกษาจากคนอื่น ห่วงใยสวัสดิภาพของเพื่อนร่วมงาน มีความศรัทธาในวิชาชีพของตนเอง 2) สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น โรงเรียนควรให้บริการสังคมและสังคมควรได้ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนด้วย 3) เป็นผู้นำในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ เพื่อช่วยการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุด 4) รู้จักประเมินผลงานของตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนมิใช่มีหน้าที่ปฏิบัติเฉพาะงานประจำ เท่านั้น ยังต้องมีความเป็นผู้นำอีกด้วย พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนควรจะมีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องประเมินบทบาทของตนเองอยู่ตลอดเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาไว้คือ การเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติงานในโรงเรียนทั้งในด้าน วิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการและการเงิน ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้มีความกระตือรือร้นแสวงหา

ความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียน สร้างความรู้สึกรักและศรัทธาในอาชีพของตนเอง และต้องนำความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ มาฝึกฝนจนเกิดทักษะในการบริหารงานเป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทักษะการบริหารและภาวะผู้นำ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ (เขาวลัทธิ สว่างสร้อย, 2542, น. 37) ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม สรุปได้ดังนี้ (สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 4, 2547, น. 8-13) 1) ด้านความรู้ มีความรู้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ หลักสูตรและพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารสถานศึกษา กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ แบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารงานบุคคลมีความรู้ความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของสถานศึกษา นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แผนงานของกรม กระทรวงเจ้าสังกัดมีความรู้ความเข้าใจแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนโยบายของรัฐบาลและปัญหาการเมืองของประเทศเพื่อประโยชน์ด้านการบริหารสถานศึกษา 2) ด้านความสามารถสามารถกำหนดลักษณะงาน มอบหมายงานให้บุคคลได้เหมาะสมสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร วิเคราะห์และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้สามารถพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรอย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นธรรมสามารถกระตุ้นและจูงใจให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานสามารถจัดการ จัดหาและดูแลเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจน จนสามารถถ่ายทอดและแนะนำได้สามารถกำกับดูแลการเรียนการสอน การวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรสามารถรวบรวมข้อมูลและสถิติต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา ตัดสินใจในการปรับปรุงการเรียนการสอนสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานสามารถนำความรู้ด้านปรัชญาการศึกษาและจิตวิทยาสังคมมาใช้ในการบริหารงานได้อย่างเหมาะสมสามารถปฏิบัติและควบคุมการปฏิบัติงานของโรงเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับกฎหมายและแบบแผนของทางราชการสามารถปฏิบัติและควบคุมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเงิน การจัดซื้อ จัดจ้าง การบัญชีและพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการสามารถควบคุมการก่อสร้าง ควบคุมดูแลรักษาซ่อมแซม และใช้อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถติดต่อประสานงานและปฏิบัติงานร่วมกับบุคคล และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียนและชุมชนสามารถครองตน ครองคน ครองงานสามารถเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีในทุกรูปแบบและสถานการณ์สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของตนได้อย่างมีหลักเกณฑ์ ปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนอย่างมีประสิทธิภาพสามารถกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การวางโครงการ แผนปฏิบัติงานและประเมินโครงการของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสามารถใช้ทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถแนะนำและป้องกันการผิดวินัยของ

บุคลากร 3) ด้านคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมีเมตตากรุณาต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่นมีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรมมีเหตุผลและวางตัวเป็นกลางอย่างสม่ำเสมอมีความรักความห่วงใยเพื่อนร่วมงานซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อหน่วยงานและต่อผู้อื่นประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่นมองโลกในแง่ดี บริหาร โดยยึดความสามารถ ความเสมอภาค ความมั่นคงและความเป็นกลางทางการเมืองจากการจำแนก บทบาทหน้าที่ และภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาของนักการศึกษา สรุปได้ดังนี้คือ ผู้บริหารต้องเป็น ผู้นำทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้จักผลิตและใช้งานวิจัย มีความรับผิดชอบในงานด้านการ พัฒนาผู้เรียน ด้วยการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน จัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา เป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดจุดหมาย วางแผน เป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ และจะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และบังเกิดผลทางการศึกษาสูงขึ้น

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติมุมมองต่อผู้เรียน

การปฏิบัติการศึกษาที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของ รุ่ง แก้วแดง (2540, น. 60-79) คือการปฏิบัติ มุมมองที่มีต่อผู้เรียน ท่านกล่าวว่า ที่ผ่านมาผู้เรียนถูกมองเป็น “วัตถุดิบ” ที่ถูกส่งผ่านเข้า กระบวนการผลิตหรือเครื่องจักรทางการศึกษา (สถาบันการศึกษา) จนได้ผลผลิตที่เป็นบัณฑิตออกมา ซึ่งมุมมองนี้ควรจะปรับเปลี่ยนไปเป็นดังนี้ 1) ผู้เรียน คือ ผู้ที่มีสมอง มีสติปัญญา มีความคิด มีความอยากรู้ อยากรเรียน และเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐและมีศักดิ์ศรี 2) ผู้เรียน คือ ผู้เป็นที่รักของเรา เป็นลูก เป็นหลาน หรือศิษย์รัก 3) ผู้เรียน คือ อนาคตของชาติ ความสามารถในการแข่งขันกับสังคมโลกของประเทศไทยขึ้นอยู่กับผู้เรียนในวันนี้ 4) ผู้เรียน คือ ตัวของเราเองและทุกคนในสังคม ทุกวัย ทุกกลุ่มเป้าหมายตามแนวคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต 5) ผู้เรียน คือ “ลูกค้า” ของครูและสถานศึกษา ผู้มีสิทธิได้รับการบริการทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจ สอดคล้องกับความต้องการและความถนัดของเขาการจัดการกระบวนการเรียนการสอน จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพหรือพหุปัญญาของเขาอย่างเต็มที่ การปฏิบัติต่อผู้เรียนควรเป็นไปอย่างให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ของเขา ขอมรับในสิทธิของผู้เรียน คำนึงถึงความต้องการ ความถนัดและความสนใจของเขา การเรียนรู้ควร

ต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักเชื่อมโยงความคิด รู้จักใช้และพัฒนาภูมิปัญญาไทย ปรับค่านิยมให้เหมาะกับสภาพการณ์ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ การจัดการศึกษาและการเรียนการสอนต้องมุ่งตอบสนองความต้องการของลูกคือผู้เรียน ให้ความสำคัญกับผู้เรียนและให้ทางเลือกแก่ผู้เรียนมากขึ้น

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน

รุ่ง แก้วแดง (2540, น. 17) กล่าวว่า การจัดการศึกษาประกอบด้วยกระบวนการหลัก 2 กระบวนการคือ กระบวนการเรียนรู้กับกระบวนการสอน ซึ่งกระบวนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้วิเคราะห์ให้เห็นสภาพของการเรียนการสอน ที่ควรปรับเปลี่ยนไปจากอดีตดังนี้

- 1) โดยทั่วไปโรงเรียนมีการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ครูมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าผู้เรียน ดังนั้นจึงควรมีการปฏิวัติระบบการเรียนการสอนให้ผู้เรียน เป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนสภาพจากห้องสอนเป็นห้องเรียนและโรงเรียนเป็นโรงเรียน
- 2) โรงเรียนส่วนใหญ่ยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่กลับยึดตัวครู หลักสูตร เนื้อหาวิชา สื่อ และการวัดผลเป็นหลักการมุ่งเน้นเนื้อหาทำให้ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาสมอง ไม่ได้ใช้ความคิด และไม่ได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นเหตุให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดและการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูจึงควรปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทของตนจากการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นการสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- 3) การเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนแบบแยกส่วน แยกเป็นรายวิชาขาดการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน และการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนจึงควรมีลักษณะที่บูรณาการมากขึ้น เปลี่ยนจากการเรียนรายวิชาเป็นการเรียนแบบองค์รวมเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนได้
- 4) การเรียนสร้างความเครียดและความทุกข์ให้แก่เด็ก ทำให้นักเรียนมีจิตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ ขาดความใฝ่รู้ ดังนั้นจึงควรมีการปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตามความสนใจมากขึ้น มีความสุข สนุกกับการศึกษาเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
- 5) ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับความรู้จากครู ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงขาดความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะขาดการเรียนรู้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ ดังนั้นครูจึงควรฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ตนเองซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 6) การเรียนรู้ถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น การเรียนรู้ที่แท้จริงนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในห้องเรียนเสมอไป ครูควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนแบบใหม่เป็นการเรียนตลอดเวลา เป็นการเรียนตามความพร้อม ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกเวลา เรียนที่ไหนก็ได้ และสอบที่ไหน เมื่อไหร่ก็ได้

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2553) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการศึกษาของไทยว่า หลักสูตรของประเทศไทยนั้น แต่เดิมไม่มีความยืดหยุ่นมากนัก แต่ในระยะหลัง มีการยืดหยุ่นมากขึ้น โดยยอมให้ มีวิชาที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ แต่ การจัดการหลักสูตร ยังคงเน้นสาระความรู้ทางวิชาการ ทั้ง ๆ ที่โลกเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ช่องว่างที่เกิดขึ้นจะไม่ใช่แค่ความรวยความจนอีกต่อไป แต่เป็นช่องว่าง ในทางความรู้ ซึ่งนอกจากจะเป็นสังคมแห่งความรู้แล้ว สิ่งที่เพิ่มเติม คือ เริ่มมีสิ่งที่เรียกว่าเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์ คือนอกจากมีความรู้แล้ว ต้องมีความคิดในแนวการสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการอีกด้วย

เมื่อเรามองเช่นนี้แล้วจะมีการจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งเราสามารถแบ่งการจัดการศึกษาได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) คุณภาพการศึกษา ว่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้มากน้อยแค่ไหน 2) การศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมส่วนต่าง ๆ ได้อย่างไร

“การจัดการศึกษาที่ผ่านมา เป็นร้อยปีนั้น แต่ก่อนนั้นค่อนข้างง่าย เพราะความรู้มีอยู่จำกัด และองค์ความรู้ ไม่ได้เพิ่มขึ้นรวดเร็วเหมือนปัจจุบัน แต่ในขณะนี้ ความรู้ที่เรียนในปีนี้ ในปีหน้า อาจจะเป็นความรู้ที่ล้าสมัย เช่น สถาปนิก เมื่อก่อนวาดรูปเก่ง และสมัยนี้ต้องใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ออกแบบ จะแก้แบบก็แก้ได้ง่ายขึ้น เป็นต้น ความรู้ที่มีในสาขาวิชาไม่ใช่ความรู้ในเชิงเดี่ยวอีกต่อไป แต่มีการผสมผสาน หรือการบูรณาการ หรือมีความรู้เป็นสหวิทยาการ ถ้าถามว่า เราจะเตรียมคนให้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไรและทำอย่างไรเราถึงจะเรียนที่จะรู้ได้ ขณะที่ความรู้มีอยู่มากมายกว่าช่วงอายุของคน ข้อมูลข่าวสารก็มีมากมาย เพราะฉะนั้น การที่จะเลือกรับข้อมูลข่าวสาร บางส่วน และปฏิเสธ ไม่รับข้อมูลข่าวสารอีกส่วน ทำอย่างไร “ผมคิดว่าในยุคนี้ เราต้องปรับการจัดการเสียใหม่ ให้นั้นการให้ทักษะมากกว่าการให้สาระ อย่างน้อย ครั้งหนึ่ง เพราะถ้าหากเรามีความรู้ทางด้านทักษะ จะถือว่าเราได้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความรู้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เราก็สามารถใช้ทักษะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและใช้กับการดำเนินชีวิตของเราในอนาคตได้ อย่างน้อยทักษะที่สำคัญ 4 ด้านก็คือ 1) ทักษะทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพราะเป็นเครื่องมือการเรียนรู้แบบใหม่ ที่เราเป็นเจ้าของได้ แต่ใช้ได้ตามจังหวะการเรียนรู้ของ ให้เท่าทันกับความร่วมมือการใช้เทคโนโลยีนั้น 2) ทักษะภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เนื่องจากความรู้ในโลกความรู้ไอเชเบอร์ ในขณะนี้ เป็นภาษาอังกฤษ ทักษะนี้จำเป็นและสอดคล้องกับทักษะทางด้านเทคโนโลยี 3) ทักษะทางการสื่อสาร จากคนต่าง ๆ ซึ่งก็เป็นทักษะที่มีความสำคัญ 4) ทักษะการคิด ซึ่งในหลักสูตรของเรานั้น ยังไม่ปรากฏเท่าใด โดยที่มีสมมุติฐานว่า ถ้าเปิดสอนและมีการตั้งคำถามให้มีการวิเคราะห์แล้ว คนก็จะคิดเป็น แต่จริง ๆ การคิดนั้นสามารถฝึกการเรียนรู้ได้ ซึ่งทั้ง 4 ทักษะนี้ จำเป็นไปนอกจากทักษะชีวิตที่มนุษย์จำเป็นต้องมี

2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปบทบาทหน้าที่ของครู

ครูเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ หากครูไม่มีการปฏิวัติมุมมองต่อผู้เรียน และไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ความสำเร็จก็คงเกิดขึ้นไม่ได้ รุ่ง แก้วแดง (2540, น. 140-147) ได้เสนอหลักการในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูยุคใหม่ไว้ว่า ครูควรให้การเรียนเป็นสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งครูจะต้องทำตัวเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ท่านยังได้เสนอกระบวนการสอน 10 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) การวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน 3) การร่วมกับผู้เรียนในการสร้างวิสัยทัศน์ 4) การรวมวางแผนการเรียนรู้ 5) การแนะนำช่วยเหลือเรื่องเรียน 6) การสรรหาสื่อและอุปกรณ์ 7) การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง 8) การเสริมพลังและสร้างกำลังใจ 9) การร่วมการประเมินผล 10) การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.5.4 นวัตกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาในทำนองเดียวกันดังต่อไปนี้

สมบูรณ์ สงวนญาติ (2534) ให้ความหมายไว้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง วิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ในทางการศึกษา ซึ่งแปลกไปจากเดิมอาจได้มาจากการค้นพบวิธีใหม่ ๆ หรือปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสม โดยได้มีการทดลอง พัฒนา จนเป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่า มีผลดีในทางปฏิบัติ และสามารถทำให้ระบบการศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิดานันท์ มลิทอง (2540) ให้ความหมายไว้ว่า นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง นวัตกรรมที่ช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมเหล่านั้น และประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย ในปัจจุบันมีการใช้นวัตกรรมศึกษามากมายหลายอย่างซึ่งมีทั้งนวัตกรรมที่ใช้กันแพร่หลายแล้วและประเภทที่กำลังเผยแพร่ เช่น การสอนใช้คอมพิวเตอร์ช่วย การใช้แผ่นวีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ สื่อหลายมิติ และอินเทอร์เน็ต เหล่านี้เป็นต้น

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551) ให้ความหมายไว้ว่า นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การนำเอาความคิดหรือวิธีปฏิบัติทางการศึกษาใหม่ๆมาใช้ในการศึกษา

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า “นวัตกรรมการศึกษา” (Educational Innovation) คือ การนำสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรือการกระทำ หรือสิ่งประดิษฐ์ขึ้น ทั้งในส่วนที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือเป็นการพัฒนาตัดแปลงจากสิ่งที่มีอยู่แต่เดิม ให้ดีขึ้น โดยอาศัยหลักการ ทฤษฎี ที่ได้ผ่านการทดลองวิจัยจนเชื่อถือได้นำมาใช้บังเกิดผลเพิ่มพูนประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้

เมื่อทราบความหมายในข้างต้นแล้ว เห็นได้ว่า ความก้าวหน้าของโลกทางด้านเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะโทรคมนาคม ทำให้เกิดนวัตกรรมเกี่ยวกับการศึกษาขึ้นจำนวนมาก และแพร่หลายอย่างรวดเร็ว ดังจะนำเสนอรูปแบบสื่อที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2536, น. ป.ป.ม.)

1) โทรศัพทเพื่อการศึกษาคือ การใช้โทรศัพทในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้โทรศัพทเพื่อการสอนแบบบรรยาย (Telecture) การใช้โทรศัพทเพื่อเสนอการสอนหรือบทเรียนที่ได้บันทึกเสียงไว้ล่วงหน้า การใช้โทรศัพทการศึกษาผ่านสัญญาณไปกับคลื่นวิทยุระบบ F.M. และ การใช้โทรศัพทภาพ เป็นต้น 2) โทรประชุมเพื่อการศึกษาคือ การจัดการประชุมหรือการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนและผู้สอนที่อยู่ต่างสถานที่กันสามารถเรียนหรือร่วมอภิปรายกันได้โดยการใช้ระบบโทรศัพทร่วมกับอุปกรณ์เครื่องขยายเสียง หรือโดยระบบการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมและการส่งสัญญาณด้วยคลื่นไมโครเวฟ โทรประชุมที่ใช้กันอยู่หลายแบบ เช่น แบบ “Audio Teleconference” เป็นแบบที่ผู้ประชุมต่างฝ่ายต่างได้เห็นทั้งหน้าและได้ยินทั้งเสียงของผู้ที่สนทนาด้วย โดยอาศัยกล้องวิดีโอทัศน จอรับภาพ และสายโทรศัพท หรือในกรณีที่ระยะทางไกลมาก จะใช้การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมแทนสายโทรศัพท 3) ดาวเทียมเพื่อการศึกษาคือ การส่งข่าวสารความรู้ หรือรายการเพื่อการสอนต่าง ๆ ไปยังผู้ที่อยู่ห่างไกลในท้องถิ่นทุรกันดารที่ยากแก่การคมนาคมติดต่อ โดยการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมจากศูนย์กลางไปยังสถานีรับในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งจะส่งต่อไปยังเครื่องรับโทรศัพทในศูนย์การศึกษาหรือบ้านผ่านทางสายเคเบิล นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน 4) คอมพิวเตอร์การศึกษา ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ได้กลายเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการทำงานในทุกด้าน ในด้านการเรียนการสอน ได้มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้อย่างกว้างขวาง ดังนี้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2536) 4.1) การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการเรียนการสอน (Computer - Managed Instruction หรือ CMI) เป็นการนำโปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจัดโปรแกรมการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล 4.2) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer - Assisted Instruction หรือ CAI) เป็นการนำเนื้อหาสาระที่ต้องการสอน มาจัดทำเป็นโปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ซึ่งเมื่อผู้เรียนนำโปรแกรมบทเรียนนั้นมาใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้สื่อนั้นด้วยตนเองได้ โดยอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนในคอมพิวเตอร์นั้น ปัจจุบันบทเรียนคอมพิวเตอร์ได้รับความนิยมมาก จึงมีการพัฒนาออกมาเป็นหลายรูปแบบ เช่น เรียนคอมพิวเตอร์แบบตัว (Tutorial Instruction) บทเรียนแบบฝึกหัด (Drills and Practice) แบบสถานการณ์จำลอง (Simulation) แบบเกม (Instructional Game) แบบค้นพบ (Discovery) แบบแก้ปัญหา (Problem - Solving) และแบบทดสอบ (Testing) เป็นต้น 4.3) อินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ (A Network of Networks) ซึ่งเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วโลก อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ขนาด

ใหญ่มาก ครอบคลุมแทบทุกบริบท อินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ใช้กระบวนการสื่อสารข้อมูลชนิดออนไลน์ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ต่างระบบและต่างชนิดกันร่วมกับสายเคเบิล ผู้ใช้จะสามารถติดต่อกับเครือข่ายใดก็ได้ โดยอาศัยโปรแกรมและอุปกรณ์สื่อสารที่มีรูปแบบมาตรฐานที่เรียกว่า “Transmission Control Protocol / Internet Protocol หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “TCP / IP” บริการต่าง ๆ ของอินเทอร์เน็ตที่สำคัญ ๆ มีดังนี้ (บุญเรือง นิยมหอม, 2540, น. 72 – 81) 4.3.1) ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail) เป็นบริการรับส่งจดหมายอินเทอร์เน็ตโดยอาศัยโปรแกรม “Mail” หรือ “Pine” ติดต่อกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในที่ต่าง ๆ ได้ทั่วโลก 4.3.2) กลุ่มข่าว (News Group) เป็นบริการด้านข่าวสาร และบทความต่าง ๆ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกได้ร่วมตัวเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันผ่านทางเครือข่าย ในหัวข้อต่าง ๆ ปัจจุบันมีกลุ่มข่าวจำนวนหลายพันกลุ่มให้เลือกอ่าน 4.3.3) บริการใช้โปรแกรมบนเครื่องคอมพิวเตอร์อื่น (Remote Login Through Telnet) “Telnet” เป็นคำสั่งเข้าไปสู่ระบบคอมพิวเตอร์อื่น ๆ บนอินเทอร์เน็ต และสามารถใช้บริการสาธารณะต่าง ๆ ของเครื่องคอมพิวเตอร์นั้น ๆ ได้ แต่การใช้โปรแกรม “Telnet” ต้องได้รับสิทธิในการใช้ก่อน จึงจะใช้ได้ 4.3.4) บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล (File Transfer Protocol – FTP) “FTP” เป็นคำสั่งถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ในอินเทอร์เน็ต ซึ่งโดยทั่วไปจะบริการเฉพาะผู้ใช้ของแม่ข่ายนั้น ๆ แต่ก็มีแม่ข่ายจำนวนหนึ่งให้บริการผู้ใช้โดยทั่วไป 4.3.5) Gopher) เป็นโปรแกรมที่ใช้สำหรับการค้นหาข้อมูลด้วยระบบเมนู ผู้ใช้ไม่ต้องพิมพ์คำสั่งเพื่อขอใช้บริการเพราะสามารถเลือกจากเมนูได้ แต่ผู้ใช้งานจำเป็นต้องรู้จักชื่อแม่ข่ายที่บริการ บริการ โทเฟอร์จึงเป็นศูนย์รวมการเรียกใช้บริการต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตทั่วโลก 4.3.6) World Wide Web – www) เป็นบริการด้านค้นหาข้อมูลในฐานข้อมูลซึ่งรวบรวมจากเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยให้บริการทั้งข้อมูลตัวอักษร ภาพเสียง หรือภาพเคลื่อนไหว การค้นหาข้อมูลด้วย www มีรูปแบบเป็น “Hypertext” กล่าวคือใช้คำหลักเป็นตัวค้นหา เมื่อจอภาพแสดงข้อมูลจะมีคำหลักให้เลือกศึกษาต่อไปเรื่อย ๆ เนื่องจาก “Hypertext” สามารถเสนอข้อมูลเฉพาะในลักษณะตัวอักษร ภาพกราฟิกอย่างง่าย ๆ และเสียงเท่านั้น ต่อมาจึงได้มีการพัฒนาให้สามารถบรรจุข้อมูลในลักษณะภาพเคลื่อนไหว ภาพสามมิติ ภาพถ่าย เสียงพูด และเสียงดนตรีได้ เรียกว่า “Hypermedia” (กิดานันท์ มลิทอง, 2535, น. 118) การสืบค้นทางเวปด์ไวด์เป็นวิธีที่นิยมมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากเว็บสามารถรองรับ ได้หลายรูปแบบและเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันให้สามารถศึกษาได้อย่างสะดวกสบาย นอกจากนั้นเว็บยังมีโปรแกรมสำหรับอ่านข้อมูลและบริการอื่น ๆ ทางอินเทอร์เน็ตที่สมบูรณ์แบบมาก 4.3.7) เกมคอมพิวเตอร์ ศูนย์บริการคอมพิวเตอร์จะมีแฟ้มเกมไว้บริการถ่ายโอนได้ด้วย FIP บางแห่งมีเกมที่เล่นทางเครือข่ายเรียกว่า MUD (Multi user Dimensions) เป็นการจำลองสถานการณ์ที่ผู้ใช้เครือข่ายหลาย ๆ คน สามารถร่วมกันเล่นแข่งขัน ทำงานเป็นทีม และแก้ปัญหา ร่วมกันได้ 4.3.8) ห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) เป็นการเรียนการสอนที่กระทำผ่าน

เครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยการเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ของผู้เรียนเข้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการเครือข่าย (File Server) และเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการเว็บ (Web Server) โดยผู้สอนจะสร้างเว็บไซต์จำลองสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เหมือนกับห้องเรียนจริง มีการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน มีกิจกรรมต่าง ๆ และมีการติดตามพฤติกรรมการเรียน การมอบหมายงาน ส่งงานและตรวจงาน เช่นเดียวกับการสอนในห้องเรียนจริง แต่แทนที่จะเรียนกันในห้องเรียนจริง กลับเป็นการเรียนจากคอมพิวเตอร์แทน อุทัย ภิรมย์รัตน์ (อ้างถึงใน บุญเกื้อ ควรรหาเวช, 2542, น. 195) ได้จำแนกการเรียนในห้องเรียนเสมือนจริงไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) แบบถ่ายทอดสด คือ มีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนธรรมดา แต่มีการถ่ายทอดสดทั้งภาพและเสียงเกี่ยวกับบทเรียน โดยอาศัยระบบโทรคมนาคมและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า “Online” ไปยังผู้เรียนที่อยู่นอกห้องเรียน ซึ่งรับฟังและติดตามบทเรียนจากเครื่องคอมพิวเตอร์ของตัวเองและยังโต้ตอบกับอาจารย์ผู้สอนหรือเพื่อนนักศึกษาในชั้นเรียนได้ 2) แบบสร้างภาพเสมือนจริง (Virtual Reality) คือ การสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่จำลองสภาพจริงของการเรียนการสอนในห้องเรียน และมีบทเรียนและการดำเนินการเรียนการสอนเช่นเดียวกับห้องเรียนจริง ส่งไปยังผู้เรียนผ่านทางระบบโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ ปัจจุบันได้มีผู้พยายามจัดตั้งมหาวิทยาลัยเสมือนจริงแห่งโลกขึ้น (A World Virtual University) เพื่อให้บริการการเรียนการสอนทางไกลแก่ผู้เรียนทั่วโลก

นอกจากนั้นบุญเรือง เนียมหอม (2540, น. 81 -85) อินเทอร์เน็ตได้รับการนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาหลายรูปแบบ ดังนี้ 1) การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการติดต่อสื่อสาร ครู อาจารย์ และนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถใช้อินเทอร์เน็ต ในการนัดหมาย อภิปราย และส่งงานที่ได้รับมอบหมาย บริการ “LISTSERV” ทางอินเทอร์เน็ตช่วยให้สมาชิกได้รับทราบข้อมูลที่ทันสมัย และความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ โดยสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัยหรือขอความช่วยเหลือต่าง ๆ จากสมาชิกภายในกลุ่มได้ 2) การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูลในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถใช้บริการทางอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลที่ต้องการศึกษาวิจัยได้อย่างกว้างขวาง 3) การประยุกต์อินเทอร์เน็ตในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมหลักสูตรในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการใช้อินเทอร์เน็ตในโครงการร่วมมือระหว่างโรงเรียนเกิดขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ การค้นคว้าวิจัย การสอบถาม การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ การเขียนรายงาน การเขียนจดหมายโต้ตอบระหว่างนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้อาจารย์ยังใช้อินเทอร์เน็ตในการพานักเรียนชมสถานที่ต่าง ๆ ในการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ด้วยการใช้ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี 4) การศึกษาทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นการใช้การประชุมทางไกลในรูปแบบ “Audio Teleconference” หรือ “Video

Teleconference” หรือ “Computer – Based Teleconference” เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ที่อยู่ห่างไกล โดยที่ผู้สอนและผู้เรียน ไม่จำเป็นต้องเดินทางมาพบกัน 5) อินเทอร์เน็ตเป็นที่รวมแนวความคิดทางการศึกษา เครือข่ายเป็นแหล่งรวมแนวคิดที่นักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำไปเสนอตีพิมพ์ประกาศไว้บนกระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษาได้อย่างสะดวก ช่วยให้การเรียนและการศึกษาค้นคว้า มีความทันสมัยและกว้างขึ้น 6) อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งสนับสนุนและจัดเตรียมทรัพยากรในการเรียนการสอนอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งรวมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน แผนการสอน ข้อมูลและประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการทำโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะกระดานข่าวเกี่ยวกับการสอน (Teaching Template) เป็นแหล่งเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความคิดและข้อมูลเกี่ยวกับการสอน โดยตรง ซึ่งครู อาจารย์ นักการศึกษาและนักศึกษา สามารถใช้ประโยชน์ในการสอนและการศึกษาค้นคว้าวิจัย อินเทอร์เน็ตจึงเป็นทรัพยากรในการเรียนการสอนที่สามารถแบ่งปันแลกเปลี่ยนกันและร่วมมือพัฒนาไปด้วยกัน 7) อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งรวมผู้ร่วมกิจกรรมหลากหลายประเภท อินเทอร์เน็ต มีสมาชิกใช้งานในเครือข่ายจำนวนมหาศาลหลายประเทศและจากทุกทวีป ผู้ใช้มีอาชีพและความสนใจที่แตกต่างหลากหลาย มีระดับการศึกษาและอายุที่ต่างกันไป ดังนั้น การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเครือข่ายจึงมีมุมมองที่กว้างอย่างไม่เคยมีมาก่อน

เทคโนโลยีขั้นสูงดังกล่าว ได้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2535 ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ได้ลงทุนให้ความช่วยเหลือสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 8 สถาบัน เพื่อเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบถาวรขึ้นในประเทศโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้ร่วมใช้วงจรต่างประเทศเข้าสู่อินเทอร์เน็ตของบริษัท CUNET Technologies ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปัจจุบันการให้บริการอินเทอร์เน็ตได้ขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวาง นับย้อนไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เปิดประตูสู่อินเทอร์เน็ตเป็นแห่งแรก และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติและมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ก็ได้เปิดตามมา หลังจากนั้นรัฐบาลได้อนุญาตให้องค์กรเอกชนจัดตั้งศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ (Internet Service Provider – ISP) ปัจจุบันมีผู้ให้บริการถึง 11 ราย (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, ม.ป.ป., อ้างถึงใน บุญเรือง นิยมหอม, 2540, น. 72) ทำให้การใช้บริการอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งในสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชน อย่างไรก็ตาม การรับนวัตกรรมดังกล่าว ยังเป็นไปไม่ทั่วถึง ผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำและโรงเรียนจำนวนมากในต่างจังหวัด โดยเฉพาะในเขตทุรกันดารยังไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นรวมทั้งยังขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอในการใช้ แต่แนวโน้มที่นวัตกรรมเหล่านี้จะได้รับการนำไปใช้อย่างกว้างขวางมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการขยายขอบเขตของการบริการที่เพิ่มขึ้น นอกจากการใช้อินเทอร์เน็ตแล้ว ได้มีความ

พยายามในการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในการ ศึกษาอีกมาก เช่น สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำโครงการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 44 โรง และในปี พ.ศ. 2533 กรมสามัญศึกษาได้เริ่มโครงการศึกษาสายสามัญด้วยระบบทางไกลเช่นเดียวกัน โดยการถ่ายทอดการสอนจากโรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ไปยังโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 99 โรง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีการใช้ทั้งวิทยุและโทรทัศน์การศึกษารวมทั้งใช้สื่อประสมในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมเพื่อให้การศึกษาทางไกลแก่ประชาชน รวมทั้งมีการจัดโทรประชุมในรูปแบบ “Video Telecom Ference” ด้วย ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการบริหารงาน การจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์ผลงานวิจัย รวมทั้งจัดตั้งระบบ “CHULANET” “INTERNET” และระบบ “E – Mail” อีกด้วย

นวัตกรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของนวัตกรรมที่กำลังแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน หลายนวัตกรรมที่กำลังเผยแพร่อยู่ แต่ไม่ได้ระบุไว้ในบทนี้ ก็เนื่องจากได้กล่าวไว้ในบทอื่น ๆ แล้ว เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบ Story Line การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Co – Operaning) การจัดการเรียนการสอนแบบ 4 MAT รูปแบบการเรียนการสอนแบบ Synectics รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment) รูปแบบการเรียนการสอนแบบชักร้าน (Jurisprudential) เป็นต้น

ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า นวัตกรรมที่ได้รับการเผยแพร่ จะได้รับการยอมรับนำไปใช้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบหลายอย่าง กาลเวลาเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า นวัตกรรมใดจะคงอยู่ นวัตกรรมใดจะสลายไป

2.5.5 การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ทศนา เขมมณี (2549, น. 24) ให้ความเห็นว่า หลักการและกระบวนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีมีหลากหลาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้คัดสรรที่สำคัญ ๆ ไว้ส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและปฏิรูปการจัดการศึกษาของไทยได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นในมาตราต่าง ๆ โดยเฉพาะตั้งแต่มาตราที่ 22-30 เช่น หลักการบูรณาการ หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ หลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เป็นต้น ผู้สอน ครู จึงควรศึกษาเพื่อนำหลักการแนวคิด และแนวทางเหล่านั้นมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาการที่จะจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายแบบหลายลักษณะแตกต่าง

นอกจากนั้น ฌยศ สวงวนสิน (2547, น. 78) กล่าวไว้ว่า ระบบจัดการเรียนการสอน โดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบด้วยกัน 5 ส่วน อันได้แก่ ระบบจัดการหลักสูตร ระบบการสร้างบทเรียน ระบบการทดสอบและประเมินผล ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ และระบบจัดการข้อมูล ดังนี้ 1) ระบบการจัดการหลักสูตร (Course Management) กลุ่มผู้ใช้งานแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารระบบ โดยทั้ง 3 ระดับสามารถเข้าสู่ระบบจากที่ใดเวลาใดก็ได้โดยเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ระบบสามารถรองรับจำนวน User และจำนวนบทเรียนได้ไม่จำกัด โดยขึ้นอยู่กับ Hardware Software ที่ใช้ และระบบสามารถรองรับการใช้งานภาษาไทยอย่างเต็มรูปแบบ 2) ระบบการสร้างบทเรียน (Content Management) ระบบประกอบด้วยเครื่องมือในการช่วยสร้างเนื้อหา ระบบสามารถใช้งานได้ทั้งกับบทเรียนที่อยู่ในรูปของ Text-Based และบทเรียนที่อยู่ในรูปแบบของ Streaming Media 3) ระบบการทดสอบและประเมินผล (Test and Evaluation System) มีระบบคลังข้อสอบ โดยเป็นระบบการสุ่มข้อสอบสามารถจับเวลาการทำข้อสอบและการตรวจข้อสอบอัตโนมัติ พร้อมเฉลย รายงานสถิติคะแนน และสถิติการเข้าเรียนของนักเรียน 4) ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ (Course Tools) ประกอบด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการ สื่อสารระหว่างผู้เรียน-ผู้สอน และผู้เรียน-ผู้เรียน ได้แก่ Webboard and ChatRoom โดยสามารถเก็บบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนได้ 5) ระบบจัดการข้อมูล (Data Management System) จะต้องมีระบบจัดการไฟล์และโพลเดอร์ ผู้สอนมีเนื้อที่เก็บข้อมูลบทเรียนเป็นของตนเอง โดยได้เนื้อที่ตามที่คุณดูแลระบบกำหนดให้

เห็นได้ว่า ระบบจัดการเรียนการสอน โดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบด้วยกัน 5 ส่วน อันได้แก่ ระบบจัดการหลักสูตร ระบบการสร้างบทเรียน ระบบการทดสอบและประเมินผล ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ และระบบจัดการข้อมูล จะช่วยแก้ปัญหาและปฏิรูปการจัดการศึกษาของไทยได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นในมาตราต่าง ๆ โดยเฉพาะตั้งแต่มาตราที่ 22-30 เช่น หลักการบูรณาการ หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หลักการเรียนรู้จากปฏิบัติจริง หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ หลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เป็นต้น ผู้สอน ครู จึงควรศึกษาเพื่อนำหลักการแนวคิด และแนวทางเหล่านั้นมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาการที่จะจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อ

การรับรู้เป็นการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้โดยจะนำไปสู่ทัศนคติความเชื่อซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับการรับรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.6.1 ความหมายของการรับรู้

วิมลพรรณ อภาเวท (2553, น. 104) กล่าวถึงการรับรู้ (Perception) ว่าเป็นกระบวนการที่คนเราจะเข้าใจสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งที่ปรากฏกับประสาทสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งของเรา การรับรู้เป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการแรงจูงใจและทัศนคติของผู้บริโภค การที่คนเรารับรู้ถึงความต้องการของเราเป็นอย่างไร แรงจูงใจของคนเราเป็นอย่างไรนั้น การรับรู้ดังกล่าวจะกำหนดว่าตัวเรามีทัศนคติอย่างไรกับสินค้า ควรจะชอบหรือไม่ชอบ ควรจะเห็นคุณค่าหรือไม่เห็น สินค้าเหมาะกับตัวเราหรือไม่เหมาะสมนี้เป็นต้น ทำให้ผู้ทำโฆษณาต้องตระหนักว่า การโฆษณานั้นมีโอกาสเข้าถึงการรับรู้ของผู้บริโภคได้ไม่ง่าย เพราะต้องผ่านกระบวนการเลือกหลายขั้นตอน ในขณะนี้มีการโฆษณาต่าง ๆ มากมายให้ผู้บริโภคเลือกดู เลือกฟัง เลือกสนใจ เลือกจำ ผู้ทำโฆษณาจึงต้องพยายามทำโฆษณาของเขาให้มีจุดเด่นออกมา เพื่อให้สามารถผ่านการเลือกแต่ละขั้นตอนของผู้บริโภคได้ สิ่งที่จะช่วยให้โฆษณาผ่านการเลือกจนเข้าไปถึงการรับรู้ของผู้บริโภคได้ คือ ขนาด สี ความเข้มข้น (เช่น ความดัง ความเข้มของสี ความสำคัญของสาร) การเคลื่อนไหว ตำแหน่งที่อยู่ การใช้ความตัดกันเพื่อสร้างจุดเด่น (เช่น สีตัดกัน ขนาดที่ผิดกันมาก เป็นต้น) การแยกตัวอยู่เป็นเอกเทศ ฯลฯ ซึ่งก็คือชิ้นงาน โฆษณาที่ดีและน่าสนใจ

กมล ชัยวัฒน์ (2551, น. 85) ได้กล่าวถึงการรับรู้ (Perception) ว่าความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริโภคได้รับและใช้ข้อมูลจากแหล่งภายนอกมีความสำคัญต่อการสร้างกลยุทธ์การสื่อสารของนักการตลาด โดยสิ่งที่นักการตลาดให้ความสนใจได้แก่ 1) ผู้บริโภคทราบถึงแหล่งข้อมูลภายนอกได้อย่างไร 2) ผู้บริโภคมีวิธีการเลือกและให้ความสนใจแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างไร 3) มีการตีความข้อมูลนี้และให้ความหมายอย่างไร โดยกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนประกอบย่อยของการรับรู้ การรับรู้คือกระบวนการของบุคคล ซึ่งขึ้นกับปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความจำเป็น อารมณ์และความคาดหวัง นอกจากนี้ การรับรู้ยังมีผลจากสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ต่าง ๆ เช่น สี ขนาด และความเข้ม และปริบทที่ให้เห็นหรือได้ยิน

ณัฐสรุต นนทธี (ม.ป.ป., อ้างถึงใน เปรมมิกา ปลาสุวรรณ, 2549, น. 8) กล่าวว่า ความหมายการรับรู้ หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้ ความเห็นซึ่งเกิดขึ้นจากการตีความ การสัมผัสระหว่างอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งเร้า โดยมีการใช้ประสบการณ์เดิมช่วยในการให้ความหมายแห่งการสัมผัสนั้น ๆ

เทพพนม เมืองแมนและสวิง สุวรรณ (ม.ป.ป., อ้างถึงในกมลวัฒน์ ยะสารวรรณ, 2547, น. 7) กล่าวว่าสิ่งที่มีผลต่อการรับรู้ของบุคคลได้แก่ประสบการณ์เดิมสถานการณ์ความต้องการ และหน้าที่รับผิดชอบของบุคคล

สุภาวดี คูหาทอง (ม.ป.ป., อ้างถึงในกมลวัฒน์ ยะสารวรรณ, 2547, น. 7) แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่คุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวของผู้รับเช่นเพศอาชีพ อายุระดับการศึกษาความต้องการคุณค่าความสนใจประสบการณ์เดิมปัจจัยภายนอกได้แก่คำแนะนำ คำสั่งสอน

พัชราวัด พันธศิลาโรจน์ (2551, น. 1-2, อ้างถึงใน สิริภา เล้าสุวรรณเวช, 2557, น. 11) ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้แบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้รับรู้แบ่งได้ 2 ด้านคือ 1.1) ด้านกายภาพหมายถึงอวัยวะสัมผัสถ้าอวัยวะสัมผัสสมบูรณ์ก็จะรับรู้ได้ดี ถ้าหย่อนสมรรถภาพเช่นหูตึงตาบอดก็จะรับรู้ได้ไม่ดี 1.2) ด้านสติปัญญาคือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้มีหลายประการเช่นความจำ อารมณ์สติปัญญาความพร้อมการสังเกตพิจารณาเป็นต้น 2) ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาได้แก่ 2.1) ความรู้เดิมหมายถึงกระบวนการรับรู้เมื่อสัมผัสแล้วต้องแปลเป็นสัญลักษณ์โดยอาศัยความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เราจะรับรู้ฉะนั้นหากไม่มีความรู้เดิมมาก่อนก็จะทำให้การรับรู้ผิดไปจากความเป็นจริง 2.2) ลักษณะของสิ่งเร้าหมายถึงคุณสมบัติซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่使人สนใจที่จะรับรู้หรือทำให้การรับรู้เกิดการคลาดเคลื่อนเช่นความคล้ายคลึงความต่อเนื่องของสิ่งเร้าและสภาพพื้นฐานของการรับรู้เป็นต้น

บัณฑิต เผ่าวัฒนา (2548, น. 65) สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้แบ่งออกได้ดังนี้ 1) ปัจจัยทางกายภาพของผู้รับรู้ได้แก่ระบบประสาทสัมผัสเช่นหูตาจมูกลิ้นผิวหนัง เป็นต้น 2) ปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพของผู้รับรู้ได้แก่ทัศนคติอารมณ์ค่านิยมความต้องการความสนใจความพอใจความรู้และประสบการณ์เป็นต้น 3) ปัจจัยทางด้านสิ่งเร้าภายนอกได้แก่ลักษณะของสิ่งเร้าความแตกต่างของสิ่งเร้าเช่นสิ่งเร้าที่มีความเข้มกว่าสิ่งเร้าที่มีความชัดเจนสิ่งเร้าที่มีการกระทำซ้ำบ่อยๆ เป็นต้นดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่ากระบวนการแปลความหมายจากการสัมผัสการรับรู้ของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างและปัจจัยที่สำคัญคือความสนใจต่อสิ่งเร้าซึ่งมีผลต่อการเลือกรับรู้นอกจากนี้การจะรับรู้ได้ก็ขึ้นอยู่กับการตั้งสติกับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลเช่นอวัยวะสัมผัสและประสบการณ์ที่ผ่านมา

2.6.2 กระบวนการรับรู้

Klapper (1960 อ้างอิงถึง สุกัญญา อ่างแสง, 2546, น. 53) การเปิดรับสื่อเปรียบเสมือนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อไปสู่การรับรู้สิ่งใหม่ ในการใช้สื่อที่ผู้รับสารจะใช้สื่อใดก็ตามจะมีการเลือกและการแสวงหาเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้โดยมีทฤษฎีกระบวนการเลือกสรรข่าวสาร (Selective Exposure) ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้สื่อของมนุษย์ ประกอบด้วยการกลั่นกรอง 3 ชั้น ดังนี้ 1) การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) หมายถึงแนวโน้มของคนเราที่จะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความในใจที่มีอยู่เดิมรวมทั้งพยายามหลีกเลี่ยงไม่สื่อสารในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจของตนหรือทัศนคติที่มีอยู่เดิม 2) การเลือกรับรู้ (Selective Perception) หลังจากที่บุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว บุคคลก็จะเลือกรับรู้หรือเลือกตีความหมายของสารนั้นตามทัศนคติ ประสบการณ์ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวังสภาวะร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น ดังนั้น บุคคลมักจะบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่พอใจของตน 3) การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำ เนื้อหาสาระของ ข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ ฯลฯ เข้าไว้ เป็นประสบการณ์ของตนเอง เพื่อจะนำไปใช้ในโอกาสต่อไปด้วย และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ เรื่องที่ขัดแย้งหรือเรื่องที่ค้านกับความคิดของตนเอง ดังนั้นการเลือกจดจำ เนื้อหาของสารที่ได้รับเท่ากับเป็นการ ช่วยเสริมให้ ทัศนคติหรือความเชื่อเดิมของผู้รับสารให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงยากขึ้น กล่าวคือ ความพร้อมที่จะจดจำ สารของผู้รับสารจึงมักเกิดขึ้นกับคนที่พร้อมจะเข้าใจ และพร้อมที่จะ ลืมสำหรับคนที่ไม่พร้อมจะเข้าใจ

พีระ จิตร โสภณ (2547, น. 637-639) อธิบายไว้ว่า กระบวนการเลือกสรรเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์เราซึ่งมีอยู่ 3 ชั้น 1) การเลือกเปิดรับ หรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention) หมายถึง แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเดิมของตน ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอยหรือไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้วจะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุล หรือมีความไม่สบายใจที่เรียกว่า Cognitive Dissonance นอกจากบุคคลจะเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังต้องแสวงหาข่าวสารเลือกเฉพาะข่าวสารที่ลงรอยกับความคิดเดิมของตน และเมื่อบุคคลได้ตัดสินใจในเรื่องหนึ่งใดที่มีความได้เปรียบเสียเปรียบก้ำกึ่งกัน บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข่าวสารที่จะสนับสนุนการตัดสินใจนั้น ๆ (Reinforcement Information) มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดกับสิ่งที่กระทำลงไป 2) การเลือกรับรู้หรือการเลือกตีความ (Selective Perception or Selective Interpretation) เมื่อบุคคลเลือกรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดแล้ว ผู้รับสารแต่ละคน

อาจจะตีความหมายข่าวสารขึ้นเดียวกันที่ส่งผ่านสื่อมวลชนได้ไม่ตรงกัน ความหมายของข่าวสารที่ส่งไปจึงมิได้อยู่ที่ตัวอักษร รูปภาพหรือคำพูดเท่านั้น แต่อยู่ที่ผู้รับสารที่จะเลือกรับรู้หรือเลือกตีความหมายตามความเข้าใจของตนเอง ตามทัศนคติ ตามประสบการณ์ ตามความเชื่อ ตามความต้องการ ตามความคาดหวัง หรือตามแรงจูงใจ 3) การเลือกจดจำ เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการและทัศนคติของตนเอง และมักจะลืมในสิ่งที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยได้ง่ายกว่า การเลือกจดจำนั้นเปรียบเสมือนเครื่องกรองชั้นสุดท้ายที่มีผลต่อกาส่งสารไปยังผู้รับสาร ในบางครั้งข่าวสารอาจจะถูกปฏิเสธตั้งแต่ชั้นแรกโดยการไม่เลือกอ่าน ฟัง หรือชมสื่อมวลชนบางฉบับหรือบางรายการ ในกรณีที่ผู้รับสารหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้รับสารก็อาจจะพยายามตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจหรือความต้องการของตนเอง แต่หากว่าข่าวสารนั้นไม่เปิดโอกาสให้ตีความหมายแตกต่างกันไปได้ ผู้รับสารก็ยังมีโอกาสปฏิเสธข่าวสารนั้นได้อีกเป็นขั้นสุดท้าย กล่าวคือ เลือกจดจำเฉพาะบางส่วนที่ตนเองสนใจหรือต้องการเท่านั้นมีสิทธิ์ที่จะเลือกเปิดรับสื่อสารมวลชนที่ตนเองต้องการ ซึ่งเหตุผลในการเลือกเปิดรับของผู้รับสารแต่ละคนนั้นก็มีความแตกต่างกันไป สามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อความรู้ หมายถึง การที่ผู้รับสารต้องการข่าวสารเพื่อสนองต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านความอยากรู้ และความต้องการได้รับการยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจส่วนประกอบของสังคม โดยการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสารมวลชนในรูปแบบหลักต่าง ๆ คือ 1.1) ข่าวสาร ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกสังคม 1.2) ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านวิชาการ หรือความรู้รอบตัว 1.3) ความบันเทิง 2) เพื่อความหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปเช่น 2.1) การกระตุ้นอารมณ์ เป็นการเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความเร้าใจ ความสนุกสนาน ความตื่นเต้น ทั้งนี้เพื่อต้องการลดความเบื่อหน่ายในชีวิตประจำวัน 2.2) การพักผ่อน เป็นการเปิดรับสื่อเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดที่มากเกินไป หรือลดความเร่งเร้าในชีวิตประจำวันที่น้อยลง 3) เพื่อประโยชน์ทางสังคม หมายถึง ความจำเป็นของบุคคลที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นการเปิดรับสื่ออาจเป็นการแสดงถึงการยอมรับการสมาคมในสังคม และความผูกพันต่อผู้อื่นซึ่งอาจแสดงออกได้ดังนี้ 3.1) การใช้ภาษาร่วมสมัย ซึ่งผู้รับสารอาจเปิดรับสื่อเพื่อต้องการความทันสมัย โดยการแสดงออกถึงการใช้ภาษา เช่น คำพูดและความเข้าใจต่อคำนิยามใหม่ ๆ เพื่อแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกันโดยสื่อมวลชนจะเป็นสะพานเชื่อมของคนในกลุ่มเหล่านั้น การใช้ภาษาร่วมสมัยมักปรากฏได้ชัดเจนในกลุ่มวัยรุ่นกับการโฆษณา เป็นต้น 3.2) สื่อมวลชนสัมพันธ์ ในสังคมที่ก้าวหน้ามากขึ้นนี้คนเรายังกลับมีความรู้สึกโดดเดี่ยว ทั้งนี้เนื่องจากเวลาที่มีอยู่จำกัดได้ถูกนำไปใช้เพื่อการแข่งขันและการประกอบอาชีพ มนุษย์เป็นสังคมที่ต้องการสังคม แต่การสมาคมกับมนุษย์ด้วยกันนั้นถูกจำกัดลงด้วยสังคมที่ก้าวหน้าแบบอุตสาหกรรม มนุษย์จึงมักมีสื่อมวลชนเป็นเพื่อนแทน หรืออย่างน้อยก็อาศัยสื่อมวลชนในการแสวงหา

มิตร เช่น สังคมในชุมชนเมืองอย่างกรุงเทพมหานคร เป็นต้น ที่ประชากรส่วนใหญ่ต้องอาศัยสิ่งพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ เป็นเพื่อนมากกว่าการคบกันกับเพื่อนบ้านด้วยกัน 4) การผลมาจากสังคม มีลักษณะที่ตรงกันข้ามเพื่อประโยชน์ทางสังคม กล่าวคือ ในการเปิดรับสื่อ หรือเข้าหาสื่อนั้นก็เป็นการหลีกเลี่ยงงานประจำที่สร้างความเบื่อหน่ายให้แก่ชีวิต จึงให้คนรีบเร่งในการทำงาน และเพื่อจะเข้าหาสื่อเพื่อความบันเทิงใจ เช่น การเปิดรับในการเล่นเกมนอนไลน์

Hunt and Ruben (1993, p. 65, อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2541) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลไว้ดังนี้ 1) ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์คือความต้องการ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ทั้งความต้องการทางกายและใจทั้งความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเรา เราเลือกตอบสนองความต้องการของเรา เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยมเพื่อการยอมรับในสังคม เพื่อความพอใจ ฯลฯ 2) ทศนคติและค่านิยม (Attitude and Values) ทศนคติคือความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่าง ๆ ส่วนค่านิยม คือหลักพื้นฐานที่เรายึดถือ เป็นความรู้สึกที่ว่าเราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรในการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและคน ซึ่งทศนคติและ ค่านิยมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมายและการเลือกจดจำ 3) เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้จะมามีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำ เพื่อสนองเป้าหมายของตน 4) ความสามารถ (Capability) ความสามารถของเราเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมทั้งความสามารถด้านภาษามีอิทธิพลต่อเรา ในการที่จะเลือกรับข่าวสารเลือกตีความหมาย และเลือกเก็บเนื้อหาของข่าวนั้นไว้ 5) การใช้ประโยชน์ (Utility) กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เราจะให้ความสนใจและใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจ และจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ 6) สไตล์ในการสื่อสาร (Communication Style) การเป็นผู้รับสารของเรานั้นส่วนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับสไตล์ในการสื่อสารของเรา คือ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท ดังนั้นบางคนจึงชอบฟังวิทยุ บางคนชอบดูโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ 7) สถานะ (Context) สถานะในที่นี้หมายถึง สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในสถานการณ์ การสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้รับสาร การมีคนอื่นอยู่ด้วย มีอิทธิพลตรงต่อการเลือกใช้สื่อและข่าวสาร การเลือกตีความหมายและเลือกจดจำข่าวสาร การที่เราต้องถูกมองว่าเป็นอย่างไร การที่เราคิดว่าคนอื่นมองเราอย่างไร เราเชื่อว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากเรา และการที่คิดว่าคนอื่นคิดว่าเราอยู่ในสถานการณ์อะไร ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเรา 8) ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ในฐานะของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสาร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับ

ข่าวสารของเรา เราพัฒนาความชอบสื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง รายการประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นเราจึงเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และเลือกจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.6.3 ความต้องการในการเปิดรับสื่อ

Becker (1978, pp. 79-82, อ้างถึงใน เจตน์ชัย เพชรศรี, 2552, น. 10) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับสื่อไว้ว่า 1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) บุคคลจะแสวงหาความรู้ เพื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่น ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือทั่ว ๆ ไป 2) การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) คือ บุคคลจะเปิดรับสื่อ เพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจอยากรู้ 3) การเปิดรับประสบการณ์ (Media Exposure) คือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพราะต้องการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ ผู้รับสารแต่ละคนต่างก็มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อตามแบบเฉพาะของตนซึ่งแตกต่างกันไป Merrill and Lowenstein ได้สรุปแรงผลักดันในบุคคลในการเลือกรับสื่อจากพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ 3.1) ความเหงา เมื่อบุคคลต้องอยู่ลำพัง ไม่สามารถที่จะติดต่อสังสรรค์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้ สิ่งที่ดีที่สุด คือ การอยู่กับสื่อ สื่อจึงเป็นเพื่อนแก้เหงาและในบางคนพอใจที่จะอยู่กับสื่อมวลชนมากกว่าอยู่กับบุคคล เพราะสื่อไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนาหรือแรงกดดันทางสังคมแก่ตนเอง 3.2) ความอยากรู้อยากเห็น มนุษย์มีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ดังนั้นสื่อจึงนำส่วนนี้เป็นหลักสำคัญในการเสนอข่าวสาร โดยเริ่มเสนอจากสิ่งใกล้ตัวก่อน ไปจนถึงสิ่งที่อยู่ห่างตัวออกไป 3.3) ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง มนุษย์จะแสวงหาข่าวสารและใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อช่วยให้ความคิดของตนเองบรรลุ เพื่อใช้ข่าวสารที่ได้มาเสริมบารมีการช่วยให้ตนเองสะดวกสบายหรือให้ความบันเทิงแก่ตนเอง โดยเลือกสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least Effort) และได้ผลประโยชน์ตอบแทนที่ดีที่สุด (Promise of Reward) 3.4) ลักษณะของสื่อแต่ละอย่าง มีส่วนทำให้ผู้รับสารแสวงหาและได้รับประโยชน์ไม่เหมือนกัน ผู้รับสารแต่ละคนย่อมจะเข้าใจในลักษณะบางอย่างจากสื่อที่สนองความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ

Sever and Tancard (2001, อ้างถึงใน พิระ จิร โสภณ, 2547, น. 65) ได้ประมวลแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้รับสารมีกระบวนการที่ซับซ้อนในการรับรู้และประมวลข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งทำให้เป้าประสงค์ในการส่งสารของผู้ส่งสารไม่สามารถบรรลุได้ง่าย ๆ แม้ว่าสารนั้นถูกถ่ายทอดหรือส่งไปถึงผู้รับแล้วก็ตาม ซึ่งแบบแผนการใช้สื่อของผู้รับสารนั้นมีลักษณะเป็น “การเลือก” อยู่เสมอ

ปรมะ สตะเวทิน (2541, น. 71) ได้สรุปแนวความคิดการเปิดรับสื่อของผู้รับสารว่า การส่งข่าวสารของผู้ส่งสารผ่านสื่อต่าง ๆ นั้น ปัจจัยด้านตัวบุคคลมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อ ผู้ส่งสารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอันเกี่ยวข้องกับผู้รับสารหลายประการ จะทำให้ผู้รับสารแต่ละคนมีพฤติกรรมการเปิดรับสารแตกต่างกัน ได้แก่ 1) ความต้องการของผู้รับสาร ในการรับสารของบุคคลนั้นจะเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลดังนี้ 1.1) ความต้องการข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง 1.2) ต้องการข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมของตนเอง 1.3) ต้องการประสบการณ์ใหม่ 1.4) ต้องการความสะดวกรวดเร็วในการรับสาร 2) ความแตกต่างของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม 3) ความตั้งใจและประสบการณ์ เกิดขึ้นในขณะที่ผู้รับสารมีความตั้งใจจะช่วยให้ตนเองรับรู้ข่าวสารได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ความตั้งใจและประสบการณ์เดิมของผู้รับสาร จึงมีความสำคัญต่อการรับข่าวสารเช่นกัน 4) ความคาดหวังและความพึงพอใจ ความคาดหวังเป็นความรู้สึกที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของคน ในการที่จะดีความต่อสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการส่วนความพึงพอใจในข่าวสารที่ได้รับ เพราะข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับนั้น ผู้รับสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ และการปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วงไป

ทฤษฎีการเปิดรับสื่อ ทำให้ทราบว่า ผู้รับสารมีกระบวนการในการเลือกรับสารอย่างไร และมีการเลือกรับสารแตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนที่จะผลิตการส่งไปยังผู้รับสาร หากผู้ส่งสารเข้าใจถึงกระบวนการเปิดรับสื่อแล้ว ก็จะทำให้สามารถส่งสารผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ผู้รับสารสามารถเปิดรับได้ และบรรลุเป้าหมายในการสื่อสารนั้น ๆ

2.6.4 กระบวนการในการเลือกรับสาร

ธานี เสวกจันทร์ (2552, น. 16-17) กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกรับสารของ Klarrer (Selective Exposure) ประกอบด้วยการกลั่นกรอง 3 ชั้น คือ 1) การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) หมายถึง โน้มน้ำของคนที่เราจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความเห็นและความสนใจที่มีอยู่เดิมรวมทั้งพยายามหลีกเลี่ยงไม่สื่อสารในสิ่งที่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจของตนเองหรือทัศนคติที่มีอยู่เดิม 2) การเลือกรับรู้ (Selective Perception) หลังจากบุคคลเลือกเปิดรับสื่อจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้วบุคคลก็จะเลือกรับรู้หรือเลือกตีความหมายของสารนั้นตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง สภาวะร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น ดังนั้น บุคคลมักจะบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่พอใจของตน 3) การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มน้ำในการเลือกจดจำเนื้อหาสาระของข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับ ความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง สภาวะ

ร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น เข้าไว้เป็นประสบการณ์ของตนเอง เพื่อจะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ เรื่องที่ขัดแย้งหรือเรื่องที่ค้านกับความคิดเห็นของตนเอง ดังนั้นการเลือกจดจำเนื้อหาของสารที่ได้รับเท่ากับเป็นการช่วยเสริมให้ทัศนคติหรือความเชื่อเดิมของผู้รับสารให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงยากขึ้น กล่าวคือ ความพร้อมที่จะจดจำสารของผู้รับสารจึงมักจะเกิดขึ้นกับคนที่พร้อมจะเข้าใจ และพร้อมที่จะลืมสำหรับคนที่ไม่พร้อมจะเข้าใจ Schramm ได้อธิบายองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญต่อการเลือกสรรข่าวสารของมนุษย์ ได้แก่ ประสบการณ์ ประโยชน์ในการใช้งาน ภูมิหลังของบุคคล การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความสามารถในการรับสาร บุคลิกภาพ อารมณ์ และทัศนคติของแต่ละคน (ณัฐกานต์ บุญนนท์, 2550, น. 33-34)

MeLeod and O'Keefe กล่าวว่า ตัวชี้ (Index) ที่ใช้วัดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) ส่วนใหญ่ใช้กัน 2 อย่าง คือ (นันทพงษ์ เกื้อยืนยงค์, 2553, น. 6) 1) วัดจากเวลาที่ใช้สื่อ 2) วัดจากความถี่ของการใช้สื่อแยกตามประเภทเนื้อหารายการที่แตกต่างกัน

โดยกล่าวว่า การวัดในระยะเวลาที่ใช้กับสื่อมีข้อเสียตรงที่ว่า คำตอบขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความสนใจของผู้ฟัง เวลาว่างที่คนมีอยู่และการมีสื่อใกล้ตัว (Availability of Medium) ด้วยเหตุนี้ คำตอบที่เกี่ยวกับเวลาที่ใช้กับสื่อจึงมักไม่สามารถแปลความหมายได้ในทางจิตวิทยาและมักไม่มีเหตุผลชัดเจนเมื่อนำไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น และเพื่อแก้ปัญหาความไม่ชัดเจน จึงใช้ความถี่ของการใช้สื่อเฉพาะอย่างเจาะจงในเนื้อหา เช่น วัดความถี่ของการอ่านข่าวที่เนื้อหาประเภทต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์

2.7 สื่อในยุคดิจิทัล

ปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวไกลส่งผลให้สื่อการเรียนการสอนมีความทันสมัยมากขึ้นครูยุคใหม่จึงต้องรู้จักใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายเป็นตัวอย่างสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสีสันดึงดูดใจเปิดโลกการเรียนรู้ที่กว้างไกลให้กับผู้เรียนด้วยสื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ และต้องคำนึงว่าจะนำมาใช้อย่างไรให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศหรือการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วทุกมุมโลก ในเวลาอันรวดเร็วในการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่นั้น นอกจากครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแนวคิดหลักแห่งวิชาชีพครู และเนื้อหาสาระวิชาที่สอนแล้วยังจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเครื่องมือที่จะใช้แสวงหาความรู้เพื่อช่วยเติมเต็มความรู้ให้กับผู้เรียนเกิดทักษะ ความรู้ สร้างสรรค์ประสบการณ์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนทุกคน ดังนั้นสื่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเทคนิควิธีการล้วนเป็นสื่อกลางที่ทำให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้ง่ายและรวดเร็ว จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่จะนำความต้องการของครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และที่สำคัญคือครูผู้สอนต้องรู้จักเลือกสรรสื่อการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

รายงานการพัฒนาโลกปี 2016 เรื่องผลตอบแทนทางดิจิทัลโดยธนาคารโลกได้ให้แนวคิดในการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือของการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและสร้างความเข้มแข็งให้กับคนทุกคน รายงานได้ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญสามลำดับแรกได้แก่

ประการแรก การสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ช่วยให้บริษัทสามารถติดต่อและแข่งขันกันอย่างสะดวก ในการนี้ต้องมีการลงทุนเครือข่ายหลักของระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อให้มั่นใจว่ามีคุณภาพสูงและสามารถเข้าถึงได้ทั่วทั้งประเทศอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันกฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพก็สามารถช่วยอำนวยความสะดวก หรือแม้กระทั่งส่งเสริมการสร้างพื้นที่การทำธุรกรรมการเงินเพื่อดำเนินงานธุรกิจและยังช่วยให้เกิดการแข่งขันเพื่อให้ค่าบริการในราคาถูกลง

ประการที่สอง การช่วยให้คนงานได้มีทักษะ โดยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี มิใช่การเปลี่ยนตัวบุคคล ตัวอย่างเช่น หลายประเทศสามารถจัดรวมโครงการคอมพิวเตอร์ไว้ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น ประเทศเอสโตเนียและสหราชอาณาจักร ทักษะนี้ยังจะช่วยให้พวกเขาได้ใช้ประโยชน์จากการเรียนการสอนออนไลน์มากมายหลายหลักสูตร เช่น Coursera.org Udacity.com and edX.org ที่ได้จัดหลักสูตรออนไลน์ที่ดี ส่งเสริมการอภิปรายออนไลน์ และเข้าถึงการเรียนของนักเรียน

ประการที่สาม การเพิ่มความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐซึ่งจะได้รับประโยชน์อย่างมากในการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อให้บริการประชาชนได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการรวมระบบอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างสะดวก ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการภาครัฐต่าง ๆ โดยใช้งานผ่านระบบเดียวอีกด้วยเราขอยกตัวอย่างโครงการในประเทศอินเดียชื่อ “Digital Identity Program” ซึ่งครอบคลุมประชาชนกว่า 950 ล้านคน โครงการนี้ช่วยให้บริการภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น (รวมถึงโครงการคุ้มครองทางสังคม และ บริการภาครัฐ) ในส่วนของประเทศไทยเองก็ได้ดำเนินโครงการบัตรประชาชน ID Program ที่ช่วยให้ประเทศไทยสามารถให้บริการที่เน้นกลุ่มเป้าหมายที่คนจนผ่านโครงการ Unified Social Protection

ปัจจุบันมีสื่อการเรียนรู้รูปแบบสมัยใหม่มากมายให้เลือกใช้ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกสื่อการเรียนรู้ที่ดีมีคุณภาพ เช่น สื่อที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่สอนตรงตามวัตถุประสงค์ เนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็กมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหา นั้น ๆ ได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน เหมาะสมกับวัย ระดับชั้นความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นสื่อที่

มีคุณภาพ สะดวกไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป หรือหากผลิตสื่อการเรียนการสอนเองควรคุ้มกับเวลา และการลงทุน เป็นต้น สำหรับสื่อการเรียนรู้ที่มีบทบาทในแวดวงการศึกษาในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ เช่น 1) สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ CAI (Computer Assisted Instruction) เป็นการนำคอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นลักษณะการนำเสนอที่มีทั้งตัวหนังสือ ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนรู้มากยิ่งขึ้น 2) การเรียนการสอนบนเว็บ (Web-Based Learning) การเรียนออนไลน์ (On-line Learning) การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม การเรียนด้วยวิดีโอผ่านออนไลน์ เป็นต้น เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเองที่ผู้เรียนอาจเลือกเรียนตามความสามารถและความสนใจ เป็นวิธีการที่ผู้สอน ผู้เรียน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารในรูปแบบของ E-mail, Webboard, Chat 3) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Book (Electronic Book) เป็นหนังสือที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยปกติมักจะเป็นแฟ้ม ข้อมูลที่สามารถอ่านเอกสารผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์ เป็นสื่อที่สามารถแทรกภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว แบบทดสอบ และที่สำคัญคือ E-Book สามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ไม่สามารถทำได้อย่างง่ายภายในสื่อที่เป็นหนังสือหรือสื่อสิ่งพิมพ์ 4) เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับพกพา หรือ Tablet PC ปัจจุบันเริ่มมีหลายประเทศได้นำมาใช้ในแวดวงการศึกษาโดยให้นักเรียนใช้แทนหนังสือในรูปแบบเดิมมากขึ้น เพราะเห็นว่า Tablet PC สามารถช่วยประหยัดงบประมาณในการจัดพิมพ์ตำราเรียนได้ Tablet PC สามารถบรรจุหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกเก็บไว้ในรูปดิจิทัลได้เป็นจำนวนมาก โดยผู้อ่านสามารถเลือกเล่มไหนขึ้นมาอ่านก่อนก็ได้ อีกทั้งสามารถแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาได้ตลอดเวลาและที่สำคัญ Tablet PC สามารถเชื่อมโยงให้ผู้สอนและผู้เรียนติดต่อสื่อสารกันผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตได้ ช่วยทำให้ข้อจำกัดเรื่องสถานที่ในการเรียนการสอนหมดไป 5) กระดานอัจฉริยะ หรือ Interactive Board เป็นกระดานระบบสัมผัสที่มีหน้าจอขนาดใหญ่ ทำหน้าที่เป็นหน้าจอ โปรเจคเตอร์คอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถควบคุมโดยการสัมผัสหรือเขียนบนหน้าจอโดยตรงแทนการใช้เมาส์หรือคีย์บอร์ด สามารถสั่งพิมพ์ บันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ หรือส่งข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้นำมาใช้ในโรงเรียน แทนกระดานไวท์บอร์ดแบบเดิม กระดานอัจฉริยะเป็นสื่อไฮเทคที่มีประโยชน์มากสำหรับโลกของการศึกษาในปัจจุบัน และอนาคตในยุคแห่งโลกการสื่อสารที่ไร้พรมแดนแบบนี้ต้องยอมรับว่า การมีสื่อการเรียนรู้รูปแบบที่ทันสมัยได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในแวดวงการศึกษา เป็นสื่อมีชีวิตที่สามารถดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจใฝ่เรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเปิดโลกการเรียนรู้ที่กว้างไกล อย่างไรก็ตามแม้สื่อในรูปแบบใหม่เหล่านี้จะมีประโยชน์ที่จะช่วยเติมเต็มความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการเรียนรู้

ต่อผู้เรียน แต่ครูผู้สอนก็ยังคงมีความสำคัญในการชี้แนะทางที่ถูกต้องเหมาะสมและต้องเลือกสรรสื่อการเรียนรู้ที่จะเกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด (การเรียนการสอนยุคดิจิทัล, 2559)

ในอดีตการเรียนการสอนจะยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูเป็นผู้บรรยายเนื้อหาบทเรียน และผู้เรียนมีหน้าที่เรียนรู้ตามที่ครูบอก จะไม่เน้นที่กระบวนการคิดให้เกิดกับผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ยุคต่อมาาระบบการศึกษาเปลี่ยนไปเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(Child Center) โดยที่ครูมีบทบาทและนำแนวทางการเรียนในบทเรียน แต่วิธีนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องที่ครูผู้สอน มักจะตีความหมายของการเรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญผิด ๆ โดยให้ผู้เรียนหาวิธีการเรียนเอง ซึ่งผู้เรียนไม่ได้ถูกฝึกมาให้เกิดกระบวนการคิดตั้งแต่แรก ไม่สามารถเรียนรู้โดยวิธีนี้ได้ ดังนั้นถ้าครูไม่เป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน หรือชี้แนะแนวทางเลย ผู้เรียนก็จะไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้ใด ๆ ทั้งสิ้นแต่

ปัจจุบันนี้วงการศึกษามีจุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มี และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เทคโนโลยีจึงมีบทบาทที่สำคัญในการตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องการให้โรงเรียนทุกโรงเรียนจัดการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ เรียกได้ว่าเป็นการบูรณาการวิชากับสื่อเลขที่ว่าได้ การศึกษาในยุคนี้จึงหนีไม่พ้นกับคำเปรียบที่ว่า “การศึกษายุคดิจิทัล”

ดังนั้นเมื่อโลกในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จนทำให้เกิดอุปสรรคและเทคโนโลยีสื่อสารใหม่ ๆ มากมาย สื่อดิจิทัลเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในยุคดิจิทัล ที่ต้องการความรวดเร็ว ความสะดวกสบายในการใช้งาน และความคล่องตัวในการใช้งานสื่อดิจิทัลจึงก้าวเข้ามาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ขาดไม่ได้ในยุคดิจิทัล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับสื่อในยุคดิจิทัล มีดังต่อไปนี้

1. วิทยุโทรทัศน์ คำว่า “โทรทัศน์” (Television) เป็นคำที่มาจากรากศัพท์ภาษากรีก และลาติน มีความหมายว่า “การเห็นได้ไกล” ซึ่งเป็นการถ่ายภาพชนิดหนึ่ง การถ่ายภาพนั้นมีความหมายว่าเป็นการเขียนด้วยแสงโทรทัศน์ คือ กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงจากรูปภาพด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ และการเปลี่ยนแปลงนี้จะเกิดขึ้นด้วยการเปลี่ยนพลังงานแสง ซึ่งเราสามารถเห็นด้วยตาให้เป็นพลังงานไฟฟ้า และส่งไปตามสายหรือออกอากาศ โดยมีกล้องโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงนี้ นอกจากนั้นโทรทัศน์ ยังหมายถึง ระบบการส่งภาพและเสียงไปพร้อมๆ กัน โดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสื่อสารตามเป้าประสงค์ และโทรทัศน์เพื่อการศึกษาจะเน้นรายการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ ทั้งระดับการสอนในชั้นเรียนและระดับการจัดรายการที่สถานีโทรทัศน์ต่างหาก 1) โทรทัศน์ระบบดิจิทัล โทรทัศน์ระบบดิจิทัล (Digital television) (13) คือ การส่งผ่านของเสียงและวิดีโอ โดยใช้กระบวนการและการผสมสัญญาณแบบดิจิทัลซึ่งมีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับการส่งผ่านสัญญาณแบบอนาล็อกที่มีการแยกสัญญาณในช่องที่แยกออกจากกัน

สิ่งนี้เป็นนวัตกรรมที่ปฏิวัติเทคโนโลยีโทรทัศน์ที่สำคัญ นวัตกรรมทีวีสีเมื่อปี 1950S สามารถส่งข้อมูลได้มากกว่าแบบอนาล็อกในหนึ่งช่องสัญญาณ การสัญญาณแบบดิจิทัลจึงทำให้ได้คุณภาพของภาพและเสียงดีขึ้น มาตรฐานในการรับส่งสัญญาณในภาคพื้นดินในแนวราบที่ใช้กันอย่างกว้างขวางมี 4 ประเภท ดังนี้ 1.1) Advanced Television System Committee (ATSC) ใช้ Eight-Level Vestigial sideband (8VSB) ถูกพัฒนาใน 6 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา, คานาดา, เม็กซิโก, เกาหลีใต้, สาธารณรัฐโดมินิกันและฮอนดูรัส 1.2) Digital Video Broadcasting-Terrestrial (DVB-T) ใช้การผสมสัญญาณแบบ Coded Orthogonal Frequency-Division Multiplexing (OFDM) และสนับสนุนการส่งแบบต่างระดับหรือ Hierarchical Transmission ถูกพัฒนาในยุโรปออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ 1.3) Terrestrial Integrated Services Digital Broadcasting (ISDB-T) เป็นระบบหนึ่งที้ออกแบบมาให้มีการรับสัญญาณได้ดีทั้งเครื่องรับแบบอยู่กับที่และแบบเคลื่อนที่ มันใช้ประโยชน์จาก OFDM and two-Dimensional Interleaving สนับสนุน Hierarchical Transmission ได้ถึง 3 เลเยอร์และใช้ MPEG-2 Video and Advanced Audio Coding ได้รับการพัฒนาในญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ ISDB-T International เป็นมาตรฐานที่ถูกพัฒนาต่อมาโดยการใช้ H.264/MPEG-4 AVC ที่ถูกนำมาใช้ในประเทศในทวีปอเมริกาใต้เป็นส่วนใหญ่และประเทศในประเทศแอฟริกาที่พูดภาษาโปรตุเกส 1.4) Digital Terrestrial Multimedia Broadcasting (DTMB) พัฒนา OFDM Technology แบบ Time-Domain Synchronous (TDS) ที่ใช้ Pseudo-Random Signal Frame ให้ทำงานเป็น Guard Interval (GI) ของ OFDM block และเป็นสัญลักษณ์ในการ Training (โทรทัศน์ระบบดิจิทัล, 2559)

2. รายการทางวิทยุโทรทัศน์ ในการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์นั้น สิ่งสำคัญที่ผู้ผลิตรายการควรต้องศึกษาให้ถ่องแท้มก็คือ ประเภทและรูปแบบของรายการวิทยุโทรทัศน์ว่ามีประเภทและรูปแบบอย่างไรบ้างเพื่อผู้ผลิตจะได้ผลิตรายการให้ตรงกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการและทำใหัรายการที่น่าเสนอเป็นรายการคุณภาพ โดยปกติประเภทของรายการวิทยุโทรทัศน์สามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ของรายการได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (ฉฐกร สงคราม, 2559) 1) รายการโทรทัศน์ทางการค้า (Commercial Television) โทรทัศน์ทางการค้าหรือเรียกว่า CTV มีวัตถุประสงค์ในการผลิตรายการเพื่อหวังผลกำไรเป็นหลัก รายการประเภทนี้เป็นรายการที่คำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนมากและเป็นที่น่าสนใจของบุคคลทั่วไป 2) รายการโทรทัศน์การศึกษา (Education Television) รายการโทรทัศน์การศึกษาหรือเรียกว่า ETV มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระต่าง ๆ แต่จะเน้นในเนื้อหาที่น่าเสนอต่อบุคคลทั่วไปมากกว่า 3) รายการโทรทัศน์การสอน (Instruction Television) รายการโทรทัศน์การสอนหรือเรียกว่า ITV มีวัตถุประสงค์ในการผลิตรายการเพื่อใช้สำหรับในการเรียนการสอน มีการกำหนดเนื้อหาวิชาไว้แล้วในหลักสูตรการเรียนการสอน รายการประเภทนี้จะเน้นในเรื่องของการให้ความรู้กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น นักเรียน นักศึกษา

พัลลภ พิริยะสุวรรณค์ ยังกล่าวไว้ว่า รายการโทรทัศน์ทั้ง 3 ประเภท สามารถที่จะเลือกรูปแบบรายการ (Format) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ 1) พิจารณาวัตถุประสงค์ของรายการโดยดูกว้าง ๆ ว่าผลิตเพื่อรายโทรทัศน์การค้า รายการโทรทัศน์การศึกษา หรือรายการโทรทัศน์การสอน และกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้ชมรับรู้ไว้อย่างชัดเจน 2) พิจารณากลุ่มเป้าหมายโดยดูว่าจะผลิตรายการโทรทัศน์ให้ใครเป็นผู้ชม เช่น กลุ่มแม่บ้าน วัยรุ่น เด็ก เกษตรกร นักศึกษา เหล่านี้เป็นต้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนจะทำให้สามารถเลือกรูปแบบของรายการให้สอดคล้องกับผู้ชมได้มากยิ่งขึ้น 3) ทุนในการผลิต จะรวมไปถึงวัสดุ อุปกรณ์ ที่ต้องใช้ในการผลิตด้วย ถ้าเป็นรายการโทรทัศน์ทางการค้าจะใช้ทุนในการผลิตค่อนข้างสูง เพื่อหวังผลทางธุรกิจและยังสามารถเลือกรูปแบบของรายการได้หลากหลายกว่า ส่วนรายการโทรทัศน์ทางการศึกษาและรายการโทรทัศน์ทางการสอนมักจะใช้ทุนในการผลิตต่ำ รูปแบบของรายการที่สามารถเลือกใช้ได้ก็มีความจำกัด แต่ก็มิได้หมายความว่าเลือกูปแบบอื่น ๆ ไม่ได้ ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ

นอกจากนั้นรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์มีมากมายหลายรูปแบบ และจากการศึกษารูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์จาก วสันต์ อดิศักดิ์ และ พัลลภ พิริยะสุวรรณค์ สรุปรูปแบบรายการต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 1) รูปแบบรายการพูดหรือบรรยายคนเดียว (Monologue Program Format) รูปแบบนี้เป็นรายการที่มีผู้มาปรากฏตัวบนจอโทรทัศน์เพียงคนเดียว และพูดคุยกับผู้ชมส่วนมากจะมีภาพประกอบ เพื่อมิให้เห็นหน้าผู้พูดตลอดเวลา รูปแบบของรายการนี้จะน่าสนใจเมื่อผู้ดำเนินรายการหรือผู้พูดมีความรู้ความสามารถในการพูดและนำเสนอเนื้อหาสาระได้ดี พร้อมกับมีภาพหรือภาพยนตร์ประกอบ
- 2) รูปแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview Program Format) รูปแบบนี้เป็นรายการที่มีผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือวิทยากรมาสนทนากัน โดยมีผู้ดำเนินรายการสัมภาษณ์ในเรื่องที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าให้ฟัง ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับกระบวนการ หน่วยงาน หรือผลงานบางอย่าง รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมคำถามเป็นชุดๆ เพื่อให้สามารถป้อนคำถามได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสามารถปรับคำถามให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ รายการลักษณะนี้อาจจะเป็นขนาดยาว 30 นาที หรือเป็นสัมภาษณ์สั้นๆ ที่จะนำไปเป็นส่วนหนึ่งของรายการสารคดี หรือรายการบรรยายคนเดียวได้
- 3) รูปแบบรายการสนทนา (Dialogue Program Format) รูปแบบนี้เป็นรายการที่มีคนมาพูดคุยกัน 2 คน มีผู้ถามและคู่สนทนาแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่น่าสนใจ คู่สนทนาอาจจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันก็ได้ รายการสนทนาแบบนี้จะมี 2-3 คนเข้าร่วมสนทนากัน โดยมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้นำสนทนาเชื่อมโยงประเด็นควบคุมการสนทนาให้เป็นไปด้วยดี รูปแบบนี้จะต่างกับรายการสัมภาษณ์ตรงนี้ รายการสัมภาษณ์เน้นการถามและตอบมากกว่า ในขณะที่รายการนี้จะเน้นการแสดงความคิดเห็น อาจจะเห็นด้วยหรือต่างทัศนะกันออกมา หรือเป็นการร่วมกันวิเคราะห์เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เช่น การเลือกตั้ง สถานการณ์ของโลก หรือ

แม้แต่เรื่องวิชาการโดยตรง เป็นรายการที่ทำให้ผู้ชมได้รับความคิดที่หลากหลายบางครั้งรายการประเภทนี้จัดให้มีผู้ชมเข้าร่วมรายการด้วย และอาจเปิดโอกาสให้เขาซักถามปัญหาต่าง ๆ หรือร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย 4) รูปแบบรายการเกมหรือตอบปัญหา (Game Show or Quiz Program Format) รายการเกมหรือตอบปัญหา โดยปกติแบ่งออกเป็นการแข่งขันระหว่างบุคคลหรือผู้ท่ายปัญหาอยู่ตรงกลาง ผู้เข้าร่วมรายการอาจจะผลัดกันตอบคำถามหรือสำหรับคำถามที่ไม่มีผู้ใดตอบได้ก็อาจเปิดโอกาสให้แก่ใครก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีดำเนินการของพิธีกรอาจจะมีการรางวัลสำหรับฝ่ายชนะส่วนฝ่ายแพ้ได้รางวัลปลอบใจ รายการแบบนี้อาจจะจัดอยู่ในลักษณะที่ทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมด้วย จึงต้องมีการควบคุมมิให้ผู้ร่วมรายการส่งเสียงดังจนเกินไปเพราะอาจรบกวนสมาธิของผู้ตอบปัญหา หรือผู้ชมอาจส่งเสียงบอกคำตอบจนผู้ตอบไม่สามารถตัดสินใจได้ ผู้ดำเนินรายการนั้นต้องมีความสำรวมและไม่ถูกรบกวนด้วยการตั้งคำถามที่ตื้นจนเกินไป 5) รูปแบบรายการสารคดี (Documentary Program Format) รายการสารคดี เป็นรายการโทรทัศน์ที่เล่าเรื่องราวที่น่าสนใจให้ผู้ชมเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง สารคดีนั้นควรจะให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ให้ความบันเทิงและการโน้มน้าวจิตใจ สารคดีทางโทรทัศน์สามารถเสนอได้หลายรูปแบบ เช่น ด้วยภาพสไลด์ ภาพยนตร์ เป็นต้น รายการสารคดีจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 5.1) สารคดีเต็มรูปแบบ ลักษณะของรายการจะดำเนินเรื่องด้วยภาพตลอดอาจมีคำถามความเห็นของผู้เกี่ยวข้องบ้างแต่ในช่วงสั้น ๆ ไม่เกินครึ่งละ 1 นาที อาจจะเสนอคนเดียวกันได้หลายครั้งและรายการเดียวอาจมีผู้ให้ความคิดเห็นหลาย ๆ ทศนะในหลาย ๆ บุคคล แต่รายการส่วนใหญ่จะเสนอภาพที่เป็นกระบวนการหรือเรื่องราวตามธรรมชาติโดยไม่มีผู้ดำเนินรายการ 5.2) รายการกึ่งสารคดีกึ่งพูดคนเดียว เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ดำเนินการทำหน้าที่เดินเรื่องพูดคุยกับผู้ชมและให้เสียงบรรยายตลอดรายการ โดยมีผู้ดำเนินรายการปรากฏตัวตอนต้นรายการตอนกลางเท่าที่จำเป็นและตอนสรุปรายการ นอกนั้นเป็นภาพแสดงเรื่องหรือกระบวนการตามธรรมชาติอาจมีตัวบุคคลไปสัมภาษณ์เกี่ยวข้องเข้ามาแทรกเพื่อเสริมความคิดเห็นได้ ผู้ดำเนินรายการอาจพูดในสตูดิโอหรือพูดในสถานที่ถ่ายทำ เช่น ภาพยนตร์เกี่ยวกับธรรมชาติก็ไปพูดในป่าบริเวณที่มีสัตว์ประเภทนั้นอาศัยอยู่ รายการสารคดีเป็นรายการที่ให้ความรู้และการศึกษาได้ดีมาก แต่ต้องเสียเวลาในการเก็บภาพที่ดีและตรงกับความต้องการ จึงเป็นรายการที่ต้องใช้งบประมาณและเวลาสูง 6) รูปแบบรายการละคร (Drama Program Format) รายการละครเป็นรายการที่เสนอเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการจำลองเหตุการณ์เป็นละครมีการกำหนดผู้แสดง จัดสร้างฉากแต่งตัวแต่งหน้าตัวแสดงให้สมจริงสมจัง และใช้เทคนิคทางการละครเสนอเรื่องราวให้เหมือนจริงมากที่สุด ใช้ได้ทั้งเป็นรายการบันเทิงและรายการเพื่อการศึกษา ในด้านการศึกษาละครโทรทัศน์จำลองสถานการณ์ชีวิตของคนในสังคมเพื่อสนองความรู้ในเชิงจิตวิทยาสังคมวิทยา อาชญากรรม ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง ฯลฯ โดยให้ตัวละครนำเรื่องพูดคุยและให้ข้อคิด ผู้ชมจะเรียนรู้จากคำพูดหรือเรื่องราวที่ตัวละครเสนอในขณะที่เดียวกันก็ให้ความบันเทิงไปด้วย เช่น

ละครโทรทัศน์ที่ให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ สี่แผ่นดิน ทหารเสือพระเจ้าตาก สงครามเก้าทัพ ชูสีไทเฮา ฯลฯ ผู้ชมส่วนมากจะไม่รู้สึกรู้ว่าได้รับความรู้จากแง่มุมที่ได้รับจากรายการเหล่านี้ เพราะคิดว่าเป็นรายการบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียว 7) รูปแบบรายการสาระละคร (Docu-drama Program Format) เป็นรูปแบบรายการที่ผสมผสานรูปแบบสารคดีเข้ากับรูปแบบละครมาประกอบรายการที่เสนอสาระบางส่วน มิใช่เสนอเป็นละครทั้งรายการ จุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการศึกษา ความรู้ และแนวคิดในเรื่องที่เสนอ เช่น ด้านนิเทศศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องมีผู้ดำเนินรายการสรุปอธิบายหรือขยายสาระที่ดูจากส่วนที่เป็นละครเสมอ 8) รูปแบบรายการสาธิตทดลอง (Demonstration Program Format) เป็นรายการ ที่เสนอ “วิธีทำ” หรือ “กระบวนการ” อะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้ชมได้แนวทางที่จะนำไปใช้ทำจริง เช่น รายการปรุงอาหาร รายการเลี้ยงสัตว์ รายการประดิษฐ์งานฝีมือ รายการทางการสอน 9) รูปแบบรายการเพลงและดนตรี (Song and Music Program Format) รายการเพลงและดนตรีเป็นรายการที่เสนอการบรรเลงดนตรี และการใช้เพลงมี 4 รูปแบบ คือ 9.1) แบบมีวงดนตรีและนักร้องมาแสดงในสตูดิโอ 9.2) แบบมีนักร้องมาร้องในสตูดิโอควบคู่ไปกับเสียงดนตรีที่บันทึกเสียงไว้แล้ว 9.3) แบบที่ให้นักกร้องและดนตรีมาเล่นและร้องในสตูดิโอ แต่ใช้เสียงที่ได้จากการเปิดเทปทั้งหมด 9.4) แบบมีภาพประกอบเพลง ภาพที่ใช้ประกอบจะเป็นเรื่องราวสั้น ๆ และสอดคล้องกับเนื้อเพลงทำให้เห็นจุดมุ่งหมายหรือเข้าใจในเนื้อเพลงมากขึ้น 10) รูปแบบรายการนิตยสาร (Magazine Program Format) รายการนิตยสาร หรือมักนิยมเรียกทับศัพท์ว่า รายการแม็กกาซีน เป็นรายการที่ใช้รูปแบบในการนำเสนอแบบเดียวกับนิตยสาร คือในรายการเดียวกันจะประกอบไปด้วยส่วนย่อยหลาย ๆ เหตุการณ์โดยทั่วไปมักจะเป็นเรื่องในแนวเดียวกัน จุดเด่นของรายการประเภทนี้คือความสามารถในการเชื่อมโยงให้ส่วนต่าง ๆ เข้ามาเป็นรายการเดียวกันอย่างสอดคล้องกลมกลืน รายการประเภทนี้ก็มี Variety Show ดิสิบ ทไวไลท์ โชว์ เป็นต้น ซึ่งเป็นรายการที่มีการแสดงหลาย ๆ อย่างสลับกันไป เช่น ร้องเพลง เล่นตลก แข่งขัน สัมภาษณ์ โชว์ในสิ่งแปลกๆ ฯลฯ รายการประเภทนี้มักจะหนักไปทางด้านความบันเทิง 11) รูปแบบรายการข่าว (NEWS Program Format) เป็นรายการที่เสนอรายงานเหตุการณ์ที่สำคัญ ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน ข่าวเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนทันโลกอยู่เสมอ ลักษณะของรายการจะใช้ผู้บรรยาย 2-3 คน และจัดฉากด้านหลังให้ดูสวยงามน่าสนใจ การบรรยายจะสลับกันบรรยายเพื่อมิให้เกิดความเบื่อหน่ายพร้อมกับมีภาพเหตุการณ์ที่กำลังรายงานประกอบอย่างชัดเจน รายการข่าวจึงจัดได้ว่าเป็นการให้การศึกษาต่อผู้ชมด้วย 12) รูปแบบรายการถ่ายทอดสด (Live Program Format) เป็นรายการที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น กีฬา กรีฑา งานมหกรรมหรืองานพระราชพิธีต่าง ๆ รายการถ่ายทอดสดมักจะเริ่มรายการก่อนเริ่มพิธีหรือเหตุการณ์ โดยมีผู้บรรยายเหตุการณ์เสนอเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อเริ่มเหตุการณ์แล้วก็เสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามลำดับก่อนหลังทั้งภาพและเสียง โดยมีผู้บรรยายคอยพูดเชื่อมเหตุการณ์ให้ผู้ชมได้ทราบความเป็นไปโดยเฉพาะการพูด

บรรยายเชื่อมโยงในขณะทีภาพที่ปรากฏไม่มีเสียงออกมาเพื่อมิให้เกิดความเจ็บช้ำในโทรทัศน์

13) รูปแบบรายการสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching Program Format) ลักษณะเป็นการสอนในสถานการณ์แบบย่อส่วนในห้องเรียนแบบง่าย ๆ ที่สามารถจะควบคุมได้ทุกกระบวนการ โดยใช้ นักเรียน 5-6 คน ใช้เวลาสอนประมาณ 10-15 นาที เป็นการสอนที่มุ่งฝึกทักษะเฉพาะในการสอน เช่น ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะในการสรุป เป็นต้น จุดมุ่งหมายเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริงต่อไป การสอนแบบจุลภาคนี้นำออกมาทดลองสอน และประเมินผลจากข้อมูลย้อนกลับโดยใช้โทรทัศน์ 1.4) รูปแบบรายการสถานการณ์จำลอง (Constrived Program Format) รูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะใช้ในการศึกษาเฉพาะกรณี ลักษณะจะสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรณีตัวอย่างในการศึกษา เช่น สถานการณ์จำลองการแนะนำ สถานการณ์จำลองการบริหารงาน สถานการณ์จำลองการควบคุมชั้นเรียน สถานการณ์จำลองการสอน โดยทั่วไปเพื่อให้เห็นแนวทางในการปฏิบัติและการแก้ปัญหา 1.5) รูปแบบรายการสอนโดยตรง (Direct-teaching Program Format) เป็นรายการที่เสนอการเรียนการสอนของครูในแต่ละเนื้อหาวิชา โดยมีผู้เรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของรายการ รายการในลักษณะการสอนโดยตรงอาจแบ่งวิธีการนำเสนอได้ 3 วิธี คือ 15.1) ถ่ายทอดรายการสดด้วยระบบวงจรปิด อาจจะใช้ในห้องเรียนขนาดใหญ่หรือทำการถ่ายทอดไปยังห้องเรียนต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียงทำให้สอนได้เป็นจำนวนมาก ๆ และผู้เรียนสามารถเห็นเหตุการณ์การสอนได้ชัดเจนเหมือนในห้องเรียนขนาดเล็กปกติ 15.2) ถ่ายทอดสดออกอากาศไปยังโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ 15.3) บันทึกเทปโทรทัศน์ ซึ่งจะลดความบกพร่องต่าง ๆ ได้อย่างดีก่อนที่จะนำไปสู่ผู้ชมหรือผู้เรียน อาจนำไปเผยแพร่ในระบบวงจรปิดหรือวงจรเปิดก็ได้ 16) รูปแบบรายการโต้วาที (Debate Program Format) เป็นการนำเอาการพูดแบบโต้วาทีมาเสนอในทางโทรทัศน์ ซึ่งส่วนมากจะไม่ค่อยได้พบแต่รายการในลักษณะนี้ก็ยังสามารถนำมาจับทางโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี แต่ควรเลือกผู้ดีหรือหัวข้อที่มีประโยชน์และน่าสนใจ รายการจะน่าสนใจหรือไม่ขึ้นอยู่กับศิลปะการพูด ความรู้ของผู้พูด และประธานผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศ และคอยพูดประสานระหว่างผู้เสนอหรือฝ่ายเสนอกับฝ่ายค้านให้เรื่องราวต่าง ๆ กลมกลืนไปในทิศทางเดียวกัน ลักษณะของรายการประเภทนี้ เช่น เวทีวาที 17) รูปแบบรายการบทความ (Straight Talk Program Format) เป็นรายการที่มีลักษณะค่อนข้างนามธรรม หากผู้จัดรายการไม่มีศิลปะในการพูด และการจูงใจผู้ชมผู้ฟังก็อาจจะประสบกับความล้มเหลวได้ง่าย ความสำเร็จในการจัดทำรายการประเภทนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 17.1) ความสามารถในการใช้ศิลปะการพูดต่อชุมชน 17.2) ความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ

ในปัจจุบันนี้ไม่นิยมจัดรายการแบบบทความยาว ๆ แต่จะจัดเป็นรายการสั้น ๆ เน้นที่ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บางทีก็สอดแทรกในรายการอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ชมและผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น แทรกในรายการเพลง หรือจัดเป็นรายการหลังข่าว ตัวอย่างเช่น คุยกันหลังข่าว

3. วิทยุกระจายเสียง

3.1 มุลินธิเสียงธรรมเพื่อประชาชน (2559) ได้ให้ความหมายของวิทยุกระจายเสียง คือ คำว่า “วิทยุกระจายเสียง” (Radio Broadcasting) เป็นคำที่ใช้กันมาเป็นเวลานาน โดยจัดว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีกำเนิดในโลกด้วยการค้นคว้าทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการค้นคว้าทดลองนั้นไปใช้งานให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม มีใช้อุบัติขึ้นในโลกด้วยเหตุบังเอิญไปพบเข้าเหมือนการค้นพบทางวิทยาศาสตร์บางอย่าง

คำว่า “วิทยุกระจายเสียง” เดิมทีเดียวเรายังไม่มีการใช้เรียกกันเป็นภาษาไทยจอมพลเรือกรมพระยานครสวรรค์วรพินิต ทรงใช้วิธีเรียกทับศัพท์ว่า “Radio Telegraph” ว่า “ราดิโอโทรเลข” ต่อมาภายหลังสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงบัญญัติใช้คำว่า “วิทยุ” แทนคำว่า “ราดิโอ” ต่อมาราชบัณฑิตยสถานจึงได้ให้ใช้คำเต็มๆ เป็นทางการว่า “วิทยุกระจายเสียง” ซึ่งมีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Radio Broadcasting” นั่นเอง สำหรับคำว่า “ราดิโอ” มีความหมายว่า “วิทยุ” ซึ่งในศัพท์ทฤษฎีสื่อสารมวลชนได้ให้ความหมายไว้ว่า “การใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า” (Electromagnetic Wave) หรือคลื่นวิทยุเพื่อส่งออกอากาศ (Transmit) หรือเพื่อรับสัญญาณไฟฟ้า (Electrocal Singnals) โดยไม่ต้องใช้สายต่อเชื่อมระหว่างกัน (Wireless) ในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง วิทยุ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรภาพ ซึ่งเป็นรูปแบบของโทรคมนาคมซึ่งสื่อสารกันทางวิทยุ นั้นมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ต้องมีเครื่องส่ง (Antenna) เพื่อส่งสัญญาณพลังงานให้แพร่ออกไปไกล ๆ มีตัวพาหะในการแพร่กระจายพลังงานสัญญาณ คือ คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในอากาศและมีเครื่องรับ

3.2 วัตถุประสงค์ของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและสื่อเสียงวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงโดยทั่วไปจะสอดคล้องกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน 4 ประการสำคัญคือ 1) เพื่อแจ้งข่าวสารให้ทราบ (To Inform) คือ การที่ผู้ผลิตรายการต้องการจะบอก แจ้ง หรือชี้แจงข้อมูลเรื่องราวข่าวสารเพื่อให้ผู้ฟังทราบ 2) เพื่อให้ความรู้ (To Educate) คือ การให้ข้อมูลความรู้ในเชิงวิชาการด้วยการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้ฟัง 3) เพื่อให้ความบันเทิง (To Entertain) คือ การทำให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย 4) เพื่อการชักจูงใจ หรือเสนอแนะ (To Persuade) คือ การทำหน้าที่ในการชักจูงผู้ฟังเพื่อให้เกิดการคล้อยตาม หรือทำตามข้อเสนอแนะนั้น ๆ

3.3 ลักษณะเฉพาะที่สำคัญลักษณะเฉพาะในรูปของตัวสื่อ ถ้ามองในรูปของตัวสื่อ คงต้องแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มของรายการวิทยุกระจายเสียง และกลุ่มของสื่อเสียง 1) กลุ่มของรายการวิทยุกระจายเสียงกลุ่มนี้จะอยู่ในรูปของสัญญาณเสียงที่รวมกับคลื่นความถี่ (วิทยุ) ทั้งระบบ

AM ระบบ FM คลื่นความถี่ดาวเทียม ซึ่งปัจจุบันรวมความหมายไปถึงรายการวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ตด้วย 2) กลุ่มของสื่อเสียงจะถูกบันทึกภายใต้เทคโนโลยี 2 ประเภท คือ จะบันทึกลงในรูปของสัญญาณดิจิทัล (ไฟล์เสียง) และในรูปของสัญญาณแม่เหล็ก (เส้นแถบแม่เหล็กในม้วนเทปแบบต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันแทบจะหาไม่ได้แล้ว)

ลักษณะเฉพาะในรูปของสัญญาณความถี่แต่ถ้ามองในลักษณะที่อยู่ในรูปของประเภทสัญญาณความถี่ก็แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทเช่นเดียวกัน คือ 1) ข้อมูลสื่อแบบ Analog สื่อประเภทนี้จะอยู่ในรูปของเส้นแถบแม่เหล็กเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี 1970-1990 สื่อเส้นแถบแม่เหล็กมีอยู่หลากหลายลักษณะ อาทิ Compact Cassette เทป 8 แทร็คเทปรีลหรือดั่ง โต้ะ (ส่วนใหญ่ใช้ในห้องจัดรายการวิทยุและห้องบันทึกเสียง) โดยสัญญาณเสียงจะถูกบันทึกไว้ในแถบแม่เหล็ก รูปแบบคลื่นสัญญาณจะเป็นลักษณะ Sinewave ปัจจุบันสื่อ Analog แทบจะหายไปจากวงการเกือบหมดแล้ว

2) ข้อมูลสื่อแบบ Digital สื่อเสียงดิจิทัลที่เห็นส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของแผ่น CD เพลง ที่เรียกว่า Audio CD หรือ Comcpat Disc แต่ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันสื่อเสียงดิจิทัลจะถูกพัฒนาไปอยู่ในแบบไฟล์ข้อมูลเสียงดิจิทัล Format ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นด้วย อาทิ .wav, .mp3 and .wmv เป็นต้น ซึ่งไฟล์เสียงดิจิทัลเหล่านี้สามารถเล่นผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์หรือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์เครื่องเสียงเกือบทุกประเภท (ในปัจจุบัน) อุปกรณ์เครื่องเล่นไฟล์ดิจิทัลพกพา หรือแม้กระทั่งอุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ (Tablet, Mobile Phone)

3.4 ประเภทของรายการวิทยุกระจายเสียงการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ประเภทของรายการวิทยุ แบ่งตามจุดประสงค์ของการนำเสนอเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ รายการเพื่อให้ข่าวสาร รายการให้ความรู้เพื่อการศึกษา รายการเพื่อความบันเทิง รายการโฆษณาประชาสัมพันธ์ 1) รายการข่าว ธรรมชาติของคนตามปกติมีความอยากรู้อยากเห็นอยู่แล้ว การที่วิทยุกระจายเสียงสามารถนำเสนอเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ ทำให้รายการวิทยุประเภทรายการข่าวได้รับความสนใจจากผู้รับฟังมากที่สุด สถานีวิทยุต่าง ๆ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องนำเสนอข่าวให้คนได้รับฟังเป็นระยะๆ โดยการนำเสนอในลักษณะต่าง ๆ เช่น ข่าวสั้น ข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวท้องถิ่น นอกจากนี้ยังนำข่าวหรือเรื่องราวที่ผู้ฟังอาจรับทราบไปบ้างแล้ว มานำเสนอเป็นเชิงวิเคราะห์ ตลอดจนทำเป็นรายการสารคดีเชิงข่าว เพื่อช่วยให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น 2) รายการให้ความรู้เพื่อการศึกษา ได้แก่ รายการที่ก่อให้เกิดความรู้แก่ผู้รับกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นรายการของสถานีวิทยุทั่วไป หรืออาจเป็นรายการของสถานีวิทยุที่จัดตั้งขึ้นสำหรับถ่ายทอดรายการทางการศึกษา โดยเฉพาะ ที่มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาแตกต่างกัน 3 ลักษณะคือ 2.1) รายการเพื่อการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป อาจเป็นรายการให้ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง หรืออาจเป็นสาระความรู้ที่แฝงอยู่ในรายการข่าวหรือรายการประเภทบันเทิงก็ได้ เนื้อหาของรายการจึงเป็นการให้ความรู้ หรือ

ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องที่ทั่ว ๆ ไป เช่น การเกษตร ศิลปวัฒนธรรม กฎหมาย การอนามัย
 แนวทางการดำเนินชีวิตต่าง ๆ 2.2) รายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นรายการที่จัดขึ้น
 เพื่อให้การศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาโรงเรียน และกลุ่มสนใจเฉพาะเรื่อง 2.3) รายการเพื่อการศึกษา
 สอนหรือการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นรายการที่จัดขึ้นเพื่อนำเสนอความรู้ตามหลักสูตรที่กำหนด
 ไว้แน่นอน เช่นรายการวิทยุโรงเรียนสำหรับการสอนในวิชาต่าง ๆ 3) รายการประเภทให้ความบันเทิง
 เช่น รายการดนตรี เพลง ละคร ตลอดจนรายการเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้รับเกิดความ
 เพลิดเพลิน ซึ่งอาจจัดในลักษณะเป็นรายการบันเทิงล้วน ๆ หรือจัดเป็นรายการบันเทิงที่สอดแทรกข่าว
 และสาระความรู้ต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน 4) รายการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เนื่องจากสถานี
 วิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่ดำเนินการโดยอาศัยการสนับสนุนจากธุรกิจการค้า จึงมีรายการวิทยุจำนวนมาก
 มากที่มุ่งเพื่อการโฆษณา โดยเฉพาะรายการบันเทิงทั่วไป มักจะแทรกการโฆษณาลึนค้ำลงไป
 รายการอยู่ตลอดเวลา อาจทำเป็นรายการโฆษณาสั้น ๆ ที่เรียกว่า Spot แทรกหรือคั่นรายการเป็นระยะ
 นอกจากนี้ยังมีรายการวิทยุเพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจการของหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ อีกเป็น
 จำนวนมาก ซึ่งในด้านการศึกษาถือว่ารายการประเภทนี้ อาจเป็นอันตรายในแง่ที่ส่งเสริมให้คนเกิด
 ค่านิยมที่ไม่ดีในการบริโภค และเป็นช่องทางสำหรับการโฆษณาชวนเชื่ออีกด้วย

รูปแบบของรายการวิทยุ แบ่งได้ดังนี้ 1) รายการพูดกับผู้ฟัง คือรายการที่มีผู้พูดเพียงคน
 เดียวพูดกับผู้ฟัง เสมือนว่าผู้ฟังเป็นคู่สนทนาเพียงแต่ไม่มีโอกาสพูดโต้ตอบ ความสำเร็จของรายการ
 ประเภทนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้พูดว่าจะสามารถพูดให้น่าสนใจ พูดให้เข้าใจ หรือพูดให้ผู้ฟัง
 รู้สึกมีส่วนร่วมได้เพียงใด 2) รายการปาฐกถา หมายถึง รายการพูดปราศรัยทางวิทยุ เช่น การพูดของ
 บุคคลสำคัญนายกรัฐมนตรีปราศรัยเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการพูดแบบเป็นทางการ พูดตาม
 บทที่เขียนไว้แน่นอนตายตัว ความสนใจผู้ฟังขึ้นอยู่กับ ความสำคัญของเรื่องที่พูด และความน่าศรัทธา
 เชื่อถือของผู้พูดเป็นสำคัญ 3) รายการเพลง เป็นรายการสำคัญและมีผู้นิยมฟังมากที่สุด สถานีวิทยุต่าง
 ๆ มักมีสัดส่วนรายการเพลงมากกว่ารายการประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยุ FM ซึ่งส่วนใหญ่เป็น
 แบบ สเตอริโอ คุณภาพเสียงชัดเจนเป็นพิเศษ ช่วยเพิ่มความไพเราะของเพลงหรือดนตรีต่าง ๆ ได้มาก
 4) รายการสนทนา หมายถึงรายการพูดสนทนากันในเรื่องราวต่าง ๆ ระหว่างผู้ร่วมรายการตั้งแต่ 2 คน
 ขึ้นไป โดยมีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้นำการสนทนาเพื่อควบคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขต จัดลำดับหรือ
 เชื่อมโยงหัวข้อการสนทนา ไม่ให้ผู้ฟังเกิดความสับสน และพูดกับผู้ฟังโดยตรงในบางครั้ง เช่น การ
 ขึ้นต้น การสรุป 5) รายการสัมภาษณ์ หมายถึงรายการที่มีผู้พูดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป คนหนึ่งทำหน้าที่เป็น
 ผู้ตั้งคำถามตามที่จัดเตรียมเป็นลำดับเอาไว้ บุคคลอื่นจะเป็นผู้ตอบคำถาม 6) รายการอภิปราย เป็น
 รายการพูดอีกลักษณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้ดำเนินการอภิปราย 1 คน และผู้ร่วมอภิปรายประมาณ 2-4
 คน พูดคุยแสดงความคิดเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในทัศนะหรือมุมมองของแต่ละคนที่แตกต่างกัน

7) รายการสารคดี หมายถึงรายการลักษณะบรรยายเหตุการณ์ หรือเล่าเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องจากประวัติศาสตร์ บทประพันธ์ วรรณคดี อาจใช้ดนตรีประกอบหรือใช้การแสดงคล้ายละคร 8) รายการข่าว หมายถึงรายการที่จัดทำขึ้นเพื่อแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เช่น ข่าวในพระราชสำนัก ข่าวท้องถิ่น ข่าวต่างประเทศ ข่าวสังคม วิธีการเสนอข่าวอาจรายงานจากสถานที่เกิดเหตุการณ์จริง หรืออาจเรียบเรียงแล้วนำมาอ่านออกอากาศ 9) รายการละครวิทยุ เป็นรายการพูดประกอบเสียง โดยใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่างประกอบ กัน แสดงให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ ความเข้าใจ ความรู้สึกคล้ายตาม จึงเป็นรายการที่ได้รับความนิยมมากในอดีต ปัจจุบันเนื่องจากมีละครทางโทรทัศน์ ทำให้ความนิยมรายการละครวิทยุลดลง 10) รายการนิเทศสารทางอากาศ เป็นรายการเสนอเรื่องราวที่มีหลายเรื่องหลายรสในรายการเดียวกัน แต่นำเสนอในลักษณะเชื่อมโยงเรื่องราวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 11) รายการปกิณกะ เป็นการเสนอเรื่องราวต่าง ๆ หลายเรื่อง เช่นเดียวกับรายการนิเทศสาร เพียงแต่รายการปกิณกะแต่ละตอน แต่ละเรื่องนำเสนอแบบไม่เชื่อมโยงกัน 12) รายการตอบปัญหา หมายถึงรายการที่นำผู้ชมเข้าไปร่วมรายการแข่งขันตอบปัญหาต่าง ๆ ผู้ฟังจะมีโอกาสคิด และหาคำตอบของตัวเองไปพร้อมกับรายการ เป็นการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความคิด โดยเฉพาะรายการถามตอบปัญหาทางวิชาการ 13) รายการตอบคำถาม หมายถึงรายการที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟัง ถามปัญหาโดยใช้จดหมาย หรือ โทรศัพท์ ผู้จัดรายการจะตอบปัญหาหรือไขข้อข้องใจต่าง ๆ ทางวิทยุ นอกจากจะเกิดประโยชน์สำหรับผู้ถามเองแล้ว ยังทำให้ผู้ฟังอื่น ๆ ที่มีปัญหาคล้ายกันได้รับประโยชน์ด้วย (นิเทศศาสตร์, 2559)

3.5 บทบาทและหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียง

ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร (2546, น. 99-100, 110-122, อ้างถึงใน บทบาทของวิทยุและวิทยุโทรทัศน์, 2559) ให้ความหมายของบทบาทและหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงดังนี้

- 1) วิทยุกระจายเสียงในฐานะสื่อมวลชน 1.1) บทบาทในการเป็นภาพสะท้อนของสังคม วิทยุกระจายเสียงสามารถเป็น “ภาพสะท้อน” ของสังคมได้โดยทำหน้าที่รายงานความเป็นไปในสังคมบนพื้นฐานของความจริงใจ ในขณะที่ทำหน้าที่เป็นภาพสะท้อนของสังคม วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ก็จำเป็นต้องตรวจตราตรวจสอบความเป็นไปในสังคมด้วยว่ามีอะไรผิดปกติเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีต้องรายงานให้สังคมได้รับรู้ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ 1.2) บทบาทในการเป็นตัวแทนของทุก ๆ กลุ่มในสังคม วิทยุกระจายเสียงต้องสามารถสะท้อนความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนหรือกลุ่มคนในสังคมโดยมีการนำเสนอข่าวสาร เรื่องราว หรือประเด็นปัญหาต่าง ๆ บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน แทนที่จะนำเสนอเฉพาะข่าวสาร เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เป็น “กระแสหลัก” แต่เพียงอย่างเดียว 1.3) บทบาทในการสร้างสาธารณสมบัติ คำว่า “สาธารณสมบัติ” หมายถึง ความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มสาธารณสมบัติที่มีต่อประเด็นหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง การสร้างสาธารณสมบัติจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มคนในสังคมวิทยุกระจายเสียงสามารถสร้างสาธารณสมบัติ

ได้โดยหยิบยกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาพูดถึงและเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหานั้นอย่างเท่าเทียมกัน 2) หน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงในการให้ข่าวสาร 2.1) คุณลักษณะของวิทยุกระจายเสียงในการเสนอข่าวสาร วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีคุณลักษณะเหมาะสมในการนำเสนอข่าวใน 3 ด้าน ได้แก่ ความฉับไวในการเสนอข่าวสาร ความน่าเชื่อถือในการสื่อสาร และการเข้าถึงผู้รับสาร 2.2) หน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงที่เกี่ยวข้องกับการเสนอข่าว นอกจากหน้าที่ในการให้ข่าวสารโดยตรงแล้ว วิทยุกระจายเสียงยังมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการให้ข่าวสารในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ การสอดส่องตรวจตรา การกลั่นกรองข่าวสาร 3) หน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงในการแสดงความคิดเห็น ลักษณะการทำหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นของวิทยุกระจายเสียง มีดังนี้ 3.1) การให้ความคิดเห็นประเภทของรายการในการให้ความคิดเห็น ได้แก่ รายการวิจารณ์ รายการวิเคราะห์สถานการณ์และประเด็นปัญหาต่าง ๆ รายการที่ให้ความคิดเห็นนี้เป็นรายการที่มีการแสดงความคิดเห็นของผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ ทำให้สาระที่ผู้ชม ผู้ฟัง ได้รับอย่างแท้จริง ไม่ใช่เฉพาะเนื้อหาของข่าวแต่เป็นความคิดเห็นที่มีการนำเสนอในรายการนั้น ๆ 3.2) การเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น นอกจากให้ความคิดเห็นแล้วสื่อมวลชนยังเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชนเพื่อให้ทุกฝ่ายได้เสนอข้อมูลและหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อไป โดยเฉพาะปัญหาสังคมวิทยุกระจายเสียงทำหน้าที่เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นได้ 3 ลักษณะ คือ 1) เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งสามารถทำได้โดยการเชิญมาแสดงความคิดเห็นในรายการ สัมภาษณ์หรือแสดงความคิดเห็นผ่านทางจดหมาย โทรศัพท์ และเครื่องมือทางการสื่อสารประเภทอื่น ๆ 2) เป็นช่องทางในการร้องทุกข์ของประชาชน การร้องทุกข์ของประชาชนผ่านทางวิทยุกระจายเสียงมักจัดทำในลักษณะของรายการขนาดสั้นที่ให้ผู้เดือดร้อนเป็นผู้นำเสนอเรื่องราวด้วยตนเองทั้งภาพและเสียง เพื่อให้มีความรู้สึกปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหาของ“ชาวบ้าน” จริงๆ หลายครั้งที่ปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไขและสนองตอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็น บางครั้งสื่อมวลชนไม่ได้ “ถาม” ประชาชน โดยตรงว่ามีความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างไร แต่การแสดงความคิดเห็นหรือการตั้งประเด็นคำถามในรายการสามารถเป็นตัวกระตุ้นให้สังคมมีปฏิกิริยาต่อเรื่องนั้นได้ เช่น การที่รายการวิเคราะห์ข่าวหยิบยกประเด็นทางการเมืองขึ้นมาถกเถียง อภิปราย อาจมีผลต่อผู้รับสาร และสร้างความเป็น “สาธารณะ” โดยทำให้กลุ่มคนที่เปิดรับสารในเรื่องเดียวกันมีความสนใจร่วมกัน และมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อประเด็นดังกล่าว 3.3) การโน้มน้าวชักจูงใจ การแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนอาจนำไปสู่การโน้มน้าวชักจูงใจได้ ถ้ามีการนำเสนอตามหลักและยุทธวิธีที่เหมาะสมตามแนวคิดของทฤษฎีการโน้มน้าวใจว่าสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่เรียกร้องความสนใจจากผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นฐานะเครื่องมือที่กระตุ้นการบริโภคข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ความรู้ การตอกย้ำความจำ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ หรือแม้แต่พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหา

สาระ ประเด็น และเรื่องราวที่น่าเสนอ การโน้มน้าวชักจูงใจรายการวิทยุกระจายเสียงมักเป็นการนำเสนอในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์ หรือโน้มน้าวให้ประชาชนมีความคิดคล้อยตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การรณรงค์โน้มน้าวใจให้คนเลิกสูบบุหรี่ 4) หน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงในการให้ความรู้และการศึกษา หน้าที่ในการให้ความรู้และการศึกษาเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งของวิทยุกระจายเสียง เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานเบื้องต้นของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน สื่อมวลชนสามารถที่จะทำหน้าที่ในการให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวของประชาชนให้เข้ากับการพัฒนาสังคมได้ โดยการให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ การปรับปรุงการกินอยู่ และการประกอบอาชีพ สื่อมวลชนมีหน้าที่ให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยถ่ายทอดวิชาความรู้ เพื่อพัฒนาบุคคลทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน เราสามารถได้รับความรู้รอบตัว ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในการประกอบอาชีพ ตลอดจนวิทยาการใหม่ ๆ จากรายการวิทยุกระจายเสียงโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ในขณะเดียวกันรายการวิทยุกระจายเสียงก็สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อหลักหรือสื่อเสริมของการเรียนการสอนในห้องเรียนได้เช่นกัน วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนที่มีความเหมาะสมแก่การให้ความรู้และการศึกษา เนื่องจากสามารถนำความรู้และการศึกษาไปถึงกลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไปได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว โดยการเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจ เหมาะสมต่อการเรียนรู้และรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทำให้การเผยแพร่ความรู้และการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 5) หน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงในการให้ความบันเทิง หน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงในการให้ความบันเทิงมี 3 ลักษณะ คือ หน้าที่ในการให้ความบันเทิงโดยตรง หน้าที่ในการให้ความบันเทิงโดยแฝงความรู้ทางอ้อม และหน้าที่ในการให้สาระบันเทิง ดังนี้ 5.1) การให้ความบันเทิงโดยตรง เป็นบทบาทเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในแต่ละด้าน ได้แก่ 5.1.1) ความต้องการด้านความรู้สึก ได้แก่ ความต้องการบริโภคสื่อเพื่อประเทืองอารมณ์ ผ่อนคลายความตึงเครียด 5.1.2) ความต้องการด้านส่วนบุคคล ได้แก่ ความต้องการบริโภคสื่อเพื่อแสวงความเชื่อมั่นในตนเอง 5.1.3) ความต้องการด้านสังคม ได้แก่ ความปรารถนาในการสังสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รายการบันเทิงทางวิทยุกระจายเสียง ทำให้ผู้ฟัง ผู้ชม มีเรื่องราวมาเป็นหัวข้อสนทนากันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูง และบุคคลอื่น ๆ ในสังคม 5.1.4) ความต้องการด้านการหลบหลีกหรือเบี่ยงเบนจากโลกแห่งความจริง ได้แก่ ความต้องการบริโภคสื่อเพื่อการกระตุ้นจินตนาการด้านต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือความเป็นจริงที่กำลังเผชิญอยู่ 5.2) การให้ความบันเทิงโดยแฝงความรู้ทางอ้อม รายการบันเทิงโดยทั่วไปเมื่อมองอย่างผิวเผินมักเป็นรายการที่มุ่งให้ความบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียวหากแต่จริงแล้วมีหลายครั้งที่เดียวที่เราพบว่าตัวเราเองได้รับความรู้และข้อคิดที่เป็นประโยชน์จากรายการเหล่านี้ 5.3) การให้สาระบันเทิง ลักษณะเด่นของรายการสาระบันเทิง คือ สามารถนำเสนอสาระความรู้ให้แก่ผู้ฟัง ผู้ชม

โดยไม่ทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายแต่กลับให้ความรู้สึกเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อย่างไรก็ตามตามรายการสาระบันเทิงประสบความสำเร็จไม่จำเป็นต้องอาศัยผสมผสานสาระความรู้เข้ากับความเป็นบันเทิงในสัดส่วนที่เหมาะสมในทุกสิ่งคงจะมีผู้รับสารบางกลุ่มซึ่งมีลักษณะในการที่จะเลือกรับเนื้อหาที่ให้ความบันเทิงเป็นที่สำคัญ เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มมวลชน ผู้ด้วยการศึกษาและสถานภาพทางสังคม

4. สื่อสิ่งพิมพ์

4.1 ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ “สื่อสิ่งพิมพ์” ไว้ดังนี้ คำว่า “สิ่งพิมพ์” หมายถึง สมุด แผ่นกระดาษหรือวัตถุใด ๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผ่นที่ แผ่นผัง ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

“สิ่งพิมพ์” หมายถึง ข้อความ ข้อเขียน หรือภาพที่เกี่ยวกับแนวความคิด ข้อมูล สารคดี บันเทิง ซึ่งถ่ายทอดด้วยการพิมพ์ลงบนกระดาษ ฟิล์ม หรือวัสดุอื่นเรียบ

“สื่อ” หมายถึง การติดต่อให้ถึงกัน ชักนำให้รู้จักกัน หรือตัวกลางที่ทำการติดต่อให้ถึงกัน

“พิมพ์” หมายถึง ถ่ายแบบ ใช้เครื่องจักรกดตัวหนังสือหรือภาพ ให้ติดบนวัตถุ เช่น แผ่นกระดาษ ฝา ทำให้เป็นตัวหนังสือ หรือรูปอย่างใด ๆ โดยการกดหรือการใช้พิมพ์ หินเครื่องกล วิธีเคมีหรือวิธีอื่นใดอันอาจให้เกิดสิ่งพิมพ์ขึ้นหลายสำเนา รูปร่าง ร่างกาย แบบ

“สื่อสิ่งพิมพ์” หมายความว่า จะเป็นแผ่นกระดาษหรือวัตถุใด ๆ ด้วยวิธีต่าง ๆ อันเกิดเป็นชิ้นงานที่มีลักษณะเหมือนต้นฉบับขึ้นหลายสำเนาในปริมาณมาก เพื่อเป็นสิ่งที่ทำการติดต่อหรือชักนำให้บุคคลอื่นให้เห็นหรือทราบข้อมูลต่าง ๆ สิ่งพิมพ์มีหลายชนิด ได้แก่ เอกสารหนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน ฯลฯ

4.2 ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์

ในปัจจุบันสามารถแบ่งประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ได้มากมายหลายประเภท โดยทั้งสิ่งพิมพ์ 2 มิติ และสิ่งพิมพ์ 3 มิติ คือ สิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นแผ่นเรียบ ใช้วัสดุจำพวกกระดาษและมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ นิตยสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ โบชัวร์ ใบปลิว นามบัตร แมกกาซีน พ็อกเก็ตบุ๊ก เป็นต้น ส่วนสิ่งพิมพ์ 3 มิติ คือ สิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะพิเศษที่ต้องอาศัยระบบการพิมพ์แบบพิเศษ และส่วนใหญ่จะเป็นการพิมพ์โดยตรงลงบนผลิตภัณฑ์ที่สร้างรูปทรงมาแล้ว สำหรับตัวอย่างการพิมพ์แบบ 3 มิติได้แก่ การพิมพ์สกินบนภาชนะต่าง ๆ เช่น แก้ว กระจกป้องกันพลาสติก การพิมพ์ระบบแพคบนภาชนะที่มีผิวต่างระดับ เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ไฟฟ้า การพิมพ์ระบบพ่นหมึก เช่น การพิมพ์วันหมดอายุของอาหารกระป๋องต่าง ๆ โดยสามารถจำแนกประเภท

ของสื่อสิ่งพิมพ์ได้ ดังนี้ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ เช่น 1.1) หนังสือสารคดีตำราแบบเรียน เป็นหนังสือสิ่งพิมพ์ที่แสดงเนื้อหาวิชาการศาสตร์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายด้านความรู้ที่เป็นจริงจึงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นความรู้ถูกต้อง 1.2) หนังสือบันเทิงคดี เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นโดยใช้เรื่องราวสมมติ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน มักมีขนาดเล็ก เรียกว่าหนังสือฉบับกระเป๋า หรือ Pocket Book ได้ 2) สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร เช่น 2.1) หนังสือพิมพ์ (Newspapers) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นโดยนำเสนอเรื่องราวข่าวสารภาพ และความคิดเห็น ในลักษณะของแผ่นพิมพ์ แผ่นใหญ่ ที่ใช้วิธีการพับรวมกับ ซึ่งสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดนี้ได้พิมพ์ออกเผยแพร่ทั้งลักษณะหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน 2.2) วารสาร นิตยสาร เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นโดยนำเสนอสาระข่าว ความบันเทิง ที่มีรูปแบบการนำเสนอ ที่โดดเด่น สะดุดตา และสร้างความสนใจให้กับผู้อ่าน ทั้งนี้การผลิตนั้น มีการกำหนดระยะเวลาการออกแบบเผยแพร่ที่แน่นอน ทั้งลักษณะวารสาร นิตยสารรายปักษ์ (15 วัน) และรายเดือน 2.3) จุลสาร เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นแบบไม่มุ่งหวังผลกำไร เป็นแบบให้เปล่าโดยให้ผู้อ่านศึกษาหาความรู้ ที่กำหนดออกแบบเผยแพร่เป็นครั้ง ๆ หรือลำดับต่าง ๆ ในวาระพิเศษ 3) สิ่งพิมพ์โฆษณา เช่น 3.1) Brochure เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นสมุดเล่มเล็ก ๆ เย็บติดกันเป็นเล่มจำนวน 8 หน้า เป็นอย่างน้อยมีปกหน้า และปกหลัง ซึ่งในการแสดงเนื้อหาจะเกี่ยวกับโฆษณาสินค้า 3.2) ใบปลิว (Leaflet, Handbill) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ใบเดียว ที่เน้นการประกาศ มักมีขนาด A4 เพื่อง่ายในการแจกจ่าย ลักษณะการแสดงผลเนื้อหาเป็นข้อความที่ผู้อ่านแล้วเข้าใจง่าย 3.3) แผ่นพับ (Folder) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นการผลิตโดยเน้นการเสนอเนื้อหา ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอเป็นเนื้อหาที่สรุปใจความสำคัญ ลักษณะเป็นการพับเป็นรูปเล่มต่าง ๆ 3.4) ใบปิด (Poster) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์โฆษณา โดยใช้ปิดตามสถานที่ต่าง ๆ มีขนาดใหญ่เป็นพิเศษซึ่งเน้นการนำเสนออย่างโดดเด่นดึงดูดความสนใจ

สิ่งพิมพ์เพื่อการบรรจุภัณฑ์ เป็นสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการห่อหุ้มผลิตภัณฑ์การค้าต่าง ๆ แยกเป็นสิ่งพิมพ์หลัก ได้แก่สิ่งพิมพ์ที่ใช้ปิดรอบขวด หรือกระป๋องผลิตภัณฑ์การค้า สิ่งพิมพ์รอง ได้แก่สิ่งพิมพ์ที่เป็นกล่องบรรจุหรือลัง

สิ่งพิมพ์มีค่า เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นการนำไปใช้เป็นหลักฐานสำคัญต่าง ๆ ซึ่งกำหนดตามกฎหมาย เช่น ธนาณัติ บัตรเครดิต เช็คธนาคาร ตัวเลขเงิน หนังสือเดินทาง โฉนด เป็นต้น

สิ่งพิมพ์ลักษณะพิเศษ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์มีการผลิตขึ้นตามลักษณะพิเศษแล้วแต่การใช้งาน ได้แก่นามบัตร บัตรอวยพร ปฏิทิน ใบส่งของ ใบเสร็จรับเงิน สิ่งพิมพ์บนแก้ว สิ่งพิมพ์บนผ้า เป็นต้น

สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเมื่อใช้งานในคอมพิวเตอร์ หรือระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้แก่ Document Formats, E-book for Palm/PDA เป็นต้น (ชนเมศ มีทองกลาง, 2559)

4.3 บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ 1) บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในงานสื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์มีความสำคัญในด้านการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร สารระ และความบันเทิง ซึ่งเมื่องานสื่อมวลชนต้องเผยแพร่จึงต้องผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร 2) บทบาทสื่อสิ่งพิมพ์ในสถานศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ถูกนำไปใช้ในสถานศึกษาโดยทั่วไปซึ่งทำให้ผู้เรียนผู้สอนเข้าใจเนื้อหามากขึ้น เช่น หนังสือ ตำรา แบบเรียน แบบฝึกหัดสามารถพัฒนาได้เป็นเนื้อหาในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ 3) บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในงานด้านธุรกิจ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกนำไปใช้ในงานธุรกิจประเภทต่าง ๆ เช่น งานโฆษณา ได้แก่ การผลิต หัวจดหมาย ซองจดหมาย ใบเสร็จรับเงิน ใบส่งของ โฆษณาน้ำดื่ม นามบัตร 4) บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลีก สื่อสิ่งพิมพ์ที่ทางห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้าปลีกใช้ในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ใบปิดโฆษณาต่าง ๆ ใบปลิว แผ่นพับ จุลสาร(ชนเมศ มีทองกลาง, 2559)

5. อินเทอร์เน็ต

Internet นั้นย่อมาจากคำว่า “International Network” หรือ “Inter Connection Network” ซึ่งหมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน โดยอาศัยตัวเชื่อมเครือข่ายภายใต้มาตรฐานการเชื่อมโยงเดียวกัน นั่นก็คือ TCP/IP Protocol ซึ่งเป็นข้อกำหนดวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่าย ซึ่งโปรโตคอลนี้จะช่วยให้คอมพิวเตอร์ที่มีฮาร์ดแวร์ที่แตกต่างกันสามารถติดต่อถึงกันได้

การที่มีระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถเคลื่อนย้ายข่าวสารข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้ โดยไม่จำกัดระยะทาง ส่งข้อมูลได้หลายรูปแบบ ทั้งข้อความตัวหนังสือ ภาพ และ เสียง โดยอาศัยเครือข่ายโทรคมนาคมเป็นตัวเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนับเป็นอภิระบบเครือข่ายที่ยิ่งใหญ่มาก มีเครื่องคอมพิวเตอร์หลายล้านเครื่องทั่วโลกเชื่อมต่อกับระบบ ทำให้คนในโลกทุกชาติทุกภาษาสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ โดยไม่ต้องเดินทางไป โลกทั้ง โลกเปรียบเสมือนเป็นบ้านหนึ่งที่ทุกคนในบ้านสามารถพูดคุยกันได้ตลอด 24 ชั่วโมง ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย แต่เกิดประโยชน์ต่อสังคมโลกปัจจุบันมาก

ประวัติความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต เครือข่ายอินเทอร์เน็ตถือกำเนิดมาในยุคสงครามเย็น ระหว่างสหรัฐกับรัสเซีย ในปี ค.ศ. 1960 ซึ่งกระทรวงกลาโหมประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่าระบบคอมพิวเตอร์สำหรับสั่งการต้องเป็นระบบเครือข่ายที่ใช้งานได้ตลอดเวลา หากมีการโจมตีด้วยระเบิดปรมาณูที่เมืองใดเมืองหนึ่ง ระบบคอมพิวเตอร์บางส่วนอาจถูกทำลาย แต่ส่วนที่เหลือทำงานได้ เป้าหมายการวิจัยและการพัฒนาเครือข่ายคอมพิวเตอร์ดังกล่าวจึงกลายเป็น โครงการชื่อ ARPAnet หรือ Advance Research Project Agency net โดยมอบหมายให้กลุ่มมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาเป็น

ผู้ทำการวิจัยและเชื่อมโยงเครือข่าย ในปี ค.ศ. 1983 ได้มีการนำ TCP/IP Protocol หรือ Transmission Control Protocol มาใช้กับคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องในระบบเป็นครั้งแรก จนกระทั่งได้กลายเป็นมาตรฐานในการติดต่อในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาจนถึงปัจจุบัน

ในปี ค.ศ. 1986 มีการกำหนดชื่อโดเมน (Domain Name System) เพื่อสร้างฐานข้อมูลในแต่ละเครือข่าย และใช้ ISP (Internet Service Provider) ในการจัดทำฐานข้อมูลของตนเอง ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ทั่วโลกล้วนแต่เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงกว่าเดิม

คอมพิวเตอร์มีขนาดและความสามารถแตกต่างกันไป ด้านหนึ่งเป็น ซูเปอร์คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่มาก มีตัวประมวลผลที่เชื่อมโยงกันอยู่เป็นพัน ๆ ตัวที่รับหน้าที่ทำการคำนวณที่ซับซ้อนมาก ส่วนอีกด้านเป็นคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กที่ฝังตัวอยู่ในรถยนต์ ที่วีระบบสเตอริโอ เครื่องคิดเลข และเครื่องใช้ต่าง ๆ คอมพิวเตอร์เหล่านี้สร้างขึ้นเพื่อทำงานแบบจำกัด

- 1) คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล หรือ พีซี ได้รับการออกแบบให้ใช้ได้คราวละหนึ่งคน หัวข้อนี้จะอธิบายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลชนิดต่าง ๆ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ แล็ปท็อป คอมพิวเตอร์มือถือ และแท็บเล็ตพีซี
- 2) คอมพิวเตอร์มือถือ หรือที่เรียกว่า เครื่องช่วยงานส่วนบุคคลแบบดิจิทัล (PDA) เป็นคอมพิวเตอร์ที่ทำงานด้วยแบตเตอรี่และเล็กพอที่จะพกพาไปได้ทุกที่ แม้ว่าประสิทธิภาพของคอมพิวเตอร์มือถือจะไม่เท่ากับคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะหรือแล็ปท็อป แต่คอมพิวเตอร์มือถือก็มีประโยชน์สำหรับการกำหนดการนัดหมาย การเก็บที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ รวมถึงการเล่นเกมต่าง ๆ คอมพิวเตอร์มือถือบางเครื่องมีประสิทธิภาพสูงกว่านั้น เช่น สามารถใช้โทรศัพท์หรือใช้อินเทอร์เน็ตได้ แทนที่จะใช้แป้นพิมพ์ คอมพิวเตอร์มือถือมีหน้าจอสัมผัสที่คุณสามารถใช้โดยใช้นิ้วมือ หรือ สไตลัส (อุปกรณ์ชี้ที่มีรูปร่างเหมือนปากกา)
- 3) คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ได้รับการออกแบบมาเพื่อใช้บนโต๊ะ โดยทั่วไปจะมีขนาดใหญ่กว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่าคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลชนิดอื่น ๆ คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะประกอบด้วยชิ้นส่วนที่แยกออกจากกัน ส่วนประกอบหลักที่เรียกว่า หน่วยระบบ มักจะเป็นเครื่องทรงสี่เหลี่ยมซึ่งวางอยู่บนหรือใต้โต๊ะ ส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น จอภาพ เมาส์ และแป้นพิมพ์ จะเชื่อมต่อกับหน่วยระบบ
- 4) คอมพิวเตอร์แล็ปท็อป เป็นพีซีแบบเคลื่อนที่ได้ มีน้ำหนักเบา และมีหน้าจอที่บาง หรือมักจะเรียกกันว่า คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เพราะมีขนาดเล็ก แล็ปท็อปสามารถทำงานโดยใช้แบตเตอรี่ ดังนั้นคุณจึงสามารถนำแล็ปท็อปไปได้ทุกที่ อย่างไรก็ตาม แล็ปท็อปจะไม่เหมือนคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ เนื่องจากจะรวม CPU หน้าจอ และแป้นพิมพ์ไว้อยู่ในตัวเครื่องเดียวกัน หน้าจอจะพับลงบนแป้นพิมพ์เมื่อไม่ได้ใช้งาน
- 5) แท็บเล็ตพีซี คือพีซีเคลื่อนที่ที่รวมคุณลักษณะของแล็ปท็อปและคอมพิวเตอร์มือถือเข้าด้วยกัน แท็บเล็ตพีซีเหมือนกับแล็ปท็อป คือมีประสิทธิภาพมาก และมีหน้าจอแบบในตัว แท็บเล็ตพีซีเหมือนกับคอมพิวเตอร์มือถือตรงที่อนุญาตให้คุณเขียนบันทึก

หรือวาดภาพบนหน้าจอ โดยทั่วไปโดยใช้ ปากกาแท็บเล็ต แทนที่จะเป็นสไตลัส นอกจากนี้ยังสามารถแปลงลายมือของคุณให้เป็นข้อความแบบพิมพ์ได้ แท็บเล็ตพีซีบางเครื่องเป็นแบบ "พับ" โดยมีหน้าจอที่หมุนได้และเปิดออกเพื่อให้เห็นแป้นพิมพ์ที่อยู่ด้านล่างได้ (วิชาคอมพิวเตอร์, 2559)

6. Mobile Application

ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับ Mobile Application ต่อเนื่องมา 2-3 ปี และมีการพัฒนา Application ใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์มากขึ้นเพียงแต่คุณมีโทรศัพท์ก็จะสามารถจัดการทุกอย่างได้ทุกที่ ทุกเวลาผ่านโทรศัพท์มือถือได้เลย ด้วย Application ที่จัดการในด้านนั้นๆ เท่านั้นเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านบริการ สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร รวมถึงมีการพัฒนาให้เหมาะสมสำหรับธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ ในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่รวมถึงขยายการให้บริการผ่านมือถือสะดวกง่ายทุกที่ทุกเวลา นั่นเอง

Mobile Application ประกอบขึ้นด้วยคำสองคำคือ Mobile กับ Application มีความหมายดังนี้ Mobile คืออุปกรณ์สื่อสารที่ใช้ในการพกพา ซึ่งนอกจากจะใช้งานได้ตามพื้นฐานของโทรศัพท์แล้ว ยังทำงานได้เหมือนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่พกพาได้จึงมีคุณสมบัติเด่น คือ ขนาดเล็กน้ำหนักเบาใช้พลังงานค่อนข้างน้อย ปัจจุบันมักใช้ทำหน้าที่ได้หลายอย่างในการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกับคอมพิวเตอร์ สำหรับ Application หมายถึงซอฟต์แวร์ที่ใช้เพื่อช่วยการทำงานของผู้ใช้ (User) โดย Application จะต้องมีสิ่งที่เรียกว่า ส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (User Interface หรือ UI) เพื่อเป็นตัวกลางการใช้งานต่าง ๆ

Mobile Application เป็นการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น โทรศัพท์มือถือแท็บเล็ต โดยโปรแกรมจะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังสนับสนุน ให้ผู้ใช้โทรศัพท์ได้ใช้ง่ายยิ่งขึ้น ในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือ หรือ สมาร์ทโฟน มีหลายระบบปฏิบัติการที่พัฒนาออกมาให้ผู้บริโภคใช้ ส่วนที่มีคนใช้และเป็นที่ยอมรับมากที่สุดคือ ios และ Android จึงทำให้เกิดการเขียนหรือพัฒนา Application ลงบนสมาร์ตโฟนเป็นอย่างมาก อย่างเช่น แพนท์, เกมส์, โปรแกรมคุยต่าง ๆ และหลายธุรกิจก็เข้าไปเน้นในการพัฒนา Mobile Application เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารกับลูกค้ามากขึ้น ตัวอย่าง Application ที่ติดมากับโทรศัพท์อย่างแอปพลิเคชันเกมส์ชื่อดังที่ชื่อว่า Angry Birds หรือ Facebook ที่สามารถแชร์เรื่องราวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ความรู้สึก สถานที่ รูปภาพ ผ่านทางแอปพลิเคชันได้โดยตรงไม่ต้องเข้าเว็บเบราว์เซอร์ Mobile Application เหมาะสำหรับธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ ในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ รวมถึงขยายการให้บริการผ่านมือถือ สะดวกง่าย ทุกที่ ทุกเวลา ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ เช่น 1) Mobile Application for Real Estate : โฆษณาแอปพลิเคชันสำหรับอสังหาริมทรัพย์ ใช้ในการเก็บข้อมูลลูกค้า การจอง การขาย บ้าน คอนโด ที่ดิน 2) Mobile Application for Tourism: โฆษณาแอปพลิเคชันสำหรับการท่องเที่ยว

โรงแรม บริษัททัวร์ สามารถดูข้อมูล จองที่พักได้ รวมถึงกลุ่ม MICE ที่สามารถจัดทำระบบการลงทะเบียน การชำระเงิน ข้อมูลการประชุม สัมมนา นิทรรศการ 3) Mobile Application for Restaurant : โบายแอปพลิเคชันสำหรับภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านไวน์ นำเสนอเมนูอาหารรูปแบบใหม่สร้างความแตกต่างและทันสมัย 4) Mobile Application for Retail or Wholesale : โบายแอปพลิเคชันสำหรับการขายสินค้า หรือ บริการ ทั้งแบบค้าปลีก ค้าส่ง ตัวแทนจำหน่าย หรือขายผ่านพนักงานขาย

Mobile Apps มีประโยชน์ 2 ด้านอย่างเห็นได้ชัด คือ 1) การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อสร้างรายได้หรือทำเป็นธุรกิจจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้ช่องทางการหารายได้กับเทคโนโลยีกำลังเป็นที่นิยมหลายคนเริ่มหาความรู้เพิ่มที่จะสร้างแอปพลิเคชันเพื่อหวังว่าจะเป็นนวัตกรรมเพื่อดึงดูดผู้คนให้เข้ามาดาวน์โหลด ยังมียอดดาวน์โหลดมากเพียงใด นั่นก็เท่ากับว่าผู้สร้างแอปพลิเคชันก็จะมีรายได้มากเท่านั้น ช่องทางการขายแอปพลิเคชันหลัก ๆ ผู้พัฒนานำไปขายหรือปล่อยให้ดาวน์โหลดฟรีที่ Play Store and APP Store ดังนั้น ตลาดแอปพลิเคชันบนมือยังมีโอกาสพัฒนาไปได้อีกไกลเพราะจะมีผู้ใช้ระบบ Android and iOS เพิ่มขึ้นทุกวันอย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้สนับสนุนภาพลักษณ์ขององค์กรในปัจจุบันเกือบทุกองค์กรมี Apps เป็นของตัวเอง เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการบริการขององค์กร จึงทำให้สร้างความประทับใจให้กับลูกค้าได้ ยิ่งสะดวกมาก รวดเร็วมาก ลดการเดินทางหรือการโทรศัพท์ ยิ่งสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรได้มาก ทำให้ลูกค้าหันมาใช้บริการองค์กรนั้นๆมากขึ้นอีกด้วยตัวอย่าง Mobile Apps ที่ใช้ในการสนับสนุนองค์กร หรือสร้างภาพลักษณ์องค์กร (แอปพลิเคชันบนมือถือ, 2559)

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยในประเทศ

ปรีดี แสงวิรุณ (2555, น. 53) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการสอนแบบวิศวกรรมดิจิทัล โดยโครงการเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาบทความนี้เป็นการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาการสอนแบบวิศวกรรมดิจิทัลโดยโครงการเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ด้วยการนำความรู้ในด้านวิศวกรรมดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยโครงการ ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการร่วมมือกันทำงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ไม่ได้เน้นที่ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำ โครงการเพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาขั้นตอนต่าง ๆ ใน ระหว่างการทำโครงการว่าได้นำความรู้และทักษะในการ

แก้ปัญหามาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร เทคโนโลยี ทางด้านวิศวกรรมดิจิทัลที่นำมาใช้ควรออกแบบช่วยสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการคิดวิเคราะห์และสร้างความรู้ที่มีความหมาย

สำเร็จ นางสีคุณ (2557, น. 57) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการให้เหตุผลแบบนิรนัยเชิงสมมุติฐานผ่านสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล เรื่องพันธุกรรม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นปีที่ 3 สื่อการเรียนรู้ดิจิทัลเชิงโต้ตอบกับคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หนึ่งที่สามารถส่งเสริมการสร้างความรู้ในแนวคิดหลักทางวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนที่มีต่อแนวคิดหลักทางวิทยาศาสตร์มาเป็นแนวความเข้าใจที่สอดคล้องและเป็นไปตามองค์ความรู้ที่ถูกต้องทางวิทยาศาสตร์ แต่งานการศึกษาวิจัยในปัจจุบันนี้มีจำนวนไม่มากนักที่ศึกษาในวิถีทางการใช้สื่อการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อศึกษาอิทธิพลของการใช้สื่อการเรียนรู้ดิจิทัลผ่านกลยุทธ์การให้เหตุผลแบบนิรนัยเชิงสมมุติฐานที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับพันธุกรรม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 72 คน โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม โดยดำเนินการทดลองด้วยการแบ่งผู้เรียนออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับกลยุทธ์การให้เหตุผลแบบนิรนัยเชิงสมมุติฐาน และกลุ่มที่ไม่ได้รับกลยุทธ์การให้เหตุผลแบบนิรนัยเชิงสมมุติฐาน โดยกิจกรรมการเรียนรู้ถูกดำเนินการในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ซึ่งผู้เรียนทั้งสองกลุ่มถูกวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับพันธุกรรม โดยใช้แบบทดสอบชนิดปรนัย และ Tsui and Treagust (2003) ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผ่านสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล เรื่องพันธุกรรม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ทั้งโดยการใช้และไม่ใช้กลยุทธ์การให้เหตุผลแบบนิรนัยเชิงสมมุติฐานส่งผลให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ทั่วไปและการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับพันธุกรรม ของผู้เรียน จากข้อค้นพบดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องพันธุกรรม โดยใช้สื่อการเรียนรู้ดิจิทัลนั้นอาจจะถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทักษะการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน

ขนิษฐา จิตแสง (2556, น. 217-218) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและรูปแบบการใช้บริการบนสื่ออินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต รูปแบบการใช้บริการบนสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งเปรียบเทียบรูปแบบการใช้บริการบนสื่ออินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัย

เชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีจำนวน 379 ราย เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งได้ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.83 ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น จำแนกออกเป็น 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตจากที่บ้านมากที่สุด (ร้อยละ 73) ด้านความถี่ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต พบว่าส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน (ร้อยละ 70) ด้านระยะเวลาในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียนมัธยมศึกษาใช้เวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ต 3-4 ชั่วโมง/วันมากที่สุด (ร้อยละ 38) ด้านเว็บไซต์ที่ใช้งานบนสื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์เพื่อการสื่อสารที่ได้รับความนิยมจากนักเรียนมัศึกษามากที่สุด คือ Facebook (ร้อยละ 24) เว็บไซต์เพื่อความบันเทิงที่ได้รับความนิยมจากนักเรียนมัศึกษามากที่สุด คือ YouTube (ร้อยละ 28) และเว็บไซต์เพื่อการค้นคว้าข้อมูลที่ได้รับคามนิยมจากนักเรียนมัศึกษามากที่สุด คือ Google (ร้อยละ 57.33) 2) รูปแบบการให้บริการบนสื่ออินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกันคือ การใช้บริการด้านการสื่อสาร พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นใช้ Facebook เพื่อการสื่อสารในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) การใช้บริการด้านความบันเทิง พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นใช้ YouTube เพื่อความบันเทิงในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$) และการใช้บริการด้านการค้นคว้าข้อมูล พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นใช้ Google เพื่อการค้นคว้าข้อมูลในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$) 3) การเปรียบเทียบรูปแบบการให้บริการบนสื่ออินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันมีรูปแบบการให้บริการบนสื่ออินเทอร์เน็ตโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีรูปแบบการให้บริการบนสื่ออินเทอร์เน็ตโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ด้วยเช่นกัน

อมร โต้ะทอง (2555, น. 82-83) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้อินเทอร์เน็ตผ่าน โทรศัพท์เคลื่อนที่ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตผ่าน โทรศัพท์เคลื่อนที่ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตผ่าน โทรศัพท์เคลื่อนที่ 3) ผลกระทบของการใช้อินเทอร์เน็ตผ่าน โทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อการศึกษาและปัญหาครอบครัว การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 13-18 ปี จำนวน 150 คน ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตผ่าน โทรศัพท์เคลื่อนที่ ผลการศึกษาพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตผ่าน

โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อติดตามข่าวสาร และสถานการณ์บ้านเมือง และใช้เพื่ออ่านข่าวหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารออนไลน์มากกว่าเฟซบุ๊ก ขณะที่เฟซบุ๊กส่วนใหญ่ใช้เพื่อผ่อนคลายความเครียด และใช้เพื่อติดตามข่าวสารบันเทิง ในส่วนของผลกระทบพบว่าวัยรุ่นเพศชายและเฟซบุ๊กมีความเห็นไม่แตกต่างกันว่า การใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ และส่งผลกระทบต่อปัญหาครอบครัว

ภัทริกา วงศ์อนันต์ (2557, น. 173) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งสู่สังคมแบบดิจิทัล ส่งผลให้เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการ ใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น โดยเฉพาะการเล่นอินเทอร์เน็ต ทำให้เยาวชนมีการแสดงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม จนอาจทำให้เกิดเป็นปัญหาในระยะยาวได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามาดูแลช่วยเหลือ ป้องกัน เด็กและเยาวชนในเรื่องปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเล่นอินเทอร์เน็ตของเยาวชน ซึ่งบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน รวมถึงผลกระทบทางสุขภาพที่อาจเกิดกับกลุ่มเด็กและเยาวชนเหล่านี้ อีกทั้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจทราบถึงวิธีการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้องและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในระยะยาวต่อไป

บุหงา ชัยสุวรรณ และพรพรรณ ประจักษ์เนตร (2558, น. 31) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่อใหม่ของวัยรุ่นอายุระหว่าง 10-19 ปี งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับ แรงจูงใจ พฤติกรรมการใช้สื่อใหม่และพฤติกรรมเน่ิงของวัยรุ่น อายุ ระหว่าง 10-19 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานทั้งการดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจด้วยการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ ข้อมูลสำคัญจำนวน 19 คน ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่น ที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเปิดรับสื่อใหม่ประเภทไลน์และเฟซบุ๊กผ่าน Smartphone มากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงการมีพฤติกรรมเน่ิงจากการใช้สื่อใหม่พบว่านักเรียนใช้ Smartphone อินเทอร์เน็ต และเฟซบุ๊ก ติดต่อกันโดยเฉลี่ยเกือบชั่วโมงครึ่งและใช้ต่อเนื่องโดยไม่ทำอย่างอื่นนานสุดถึงเกือบสองชั่วโมง งานวิจัยให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรมีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และความคล่องในสื่อ (Digital Fluency) เพื่อจะช่วยกระตุ้นให้กลุ่มเด็กและเยาวชนมีความสามารถที่จะกำหนดความรู้ทักษะและทัศนคติที่จำเป็นในการที่จะสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย

จำรัส กลิ่นหนู (2555, น. 293-294) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบนการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต 2) สร้างบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับเรียนบนระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต 3) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้ที่เรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศบนระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์บนระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบระบบจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต และบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน 4 มหาวิทยาลัย จำนวน 9 หมู่เรียน รวมทั้งสิ้น 520 คนผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การสร้างระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน สรุปได้ดังนี้ 1.1) ผลการตรวจสอบองค์ประกอบต้นแบบระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30, S.D. = 0.65$) 1.2) ผลการทดสอบการใช้งานต้นแบบของระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต ในภาพรวม พบว่า ใช้งานได้ระดับดี ($\bar{X} = 4.31, S.D. = 0.54$) 2) การสร้างบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ รายวิชา GEN 1013 เทคโนโลยีสารสนเทศสรุปได้ดังนี้ 2.1) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ รายวิชา GEN 1013 เทคโนโลยีสารสนเทศที่เรียนบนระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.33, S.D. = 0.66$) 2.2) ผลการหาประสิทธิภาพบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ รายวิชา GEN 1013 เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เรียนบนระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต ในภาพรวมพบว่า บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพดีตามเกณฑ์ E-CAI = 92.17 3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างการเรียนโดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต กับการเรียนโดยวิธีบรรยายในห้องเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 4) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์บนระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต ในภาพรวม พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{X} = 4.30, S.D. = 0.65$)

สมยงค์ แก้วสุพรรณ (2552, น. 223-230) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ประการแรกเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลประการที่สองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกัน

คุณภาพการศึกษา และประการที่สามเพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือระยะที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล ประชากร คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดขอนแก่น ที่มีผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทุกมาตรฐานในระดับดีขึ้นไประยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้การสนทนากลุ่มและระดมสมอง เพื่อให้ได้รูปแบบที่ครอบคลุมมาตรฐานด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหารและระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ประชากร คือ สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมายโดยเป็นโรงเรียนที่มีผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบ 2 ในระดับปรับปรุงหรือระดับพอใช้ตั้งแต่ 1 มาตรฐานขึ้นไป จำนวน 13 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ และปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญจากการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาสภาพจริงของสถานศึกษา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 12 โรงเรียน พบว่า แต่ละโรงเรียนได้แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานงบประมาณและการบริหารงานบริหารทั่วไปและมีปัจจัยเชิงสาเหตุ 6 ด้าน คือ ผู้บริหาร ครูนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน 2) การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาได้โครงการทั้งหมด จำนวน 38 โครงการ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน จำนวน 22 โครงการ มาตรฐานด้านครู 8 โครงการ และมาตรฐานด้านผู้บริหาร 8 โครงการ ซึ่งแนวทางการใช้แต่ละโครงการดำเนินการตามระบบวงจรคุณภาพ PDCA 3) การประเมินผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียน ครูและผู้บริหาร อยู่ในระดับดี

อนงค์ วิชัยรัมย์ (2554, น. 125) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในตำบลคงใหญ่อำเภอพิมายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในตำบลคงใหญ่ อำเภอพิมาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในตำบลคงใหญ่อำเภอพิมาย สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนตำบลคงใหญ่ อำเภอพิมาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามในการวิจัยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.881 แล้วนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์นำไปหาค่าทางสถิติตามลำดับค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในตำบลคงใหญ่ อำเภอพิมาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อ สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาพิจารณาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับปัญหาการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในตำบลคงใหญ่ อำเภอพิมายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 ระดับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 3) ผลสรุป การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามเพศ วุฒิกศศึกษาตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ ผลการวิเคราะห์ด้านการเปรียบเทียบ ตัวแปรแต่ละประเภทของครูและผู้บริหารพบทุกด้านมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาด้านบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

เอมอร วิริยะขันติกุล (2555, น. 82-87) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหาร โรงเรียนเป็นฐานใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงเทพมหานครกลางการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร จำนวน 366 คน โดยได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านการบริหารจัดการที่ดี 2) แนวทาง การพัฒนาการใช้บริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร คือ 1) ด้านการกระจายอำนาจสถานศึกษาควรมีการแบ่งงาน 4 ฝ่าย อย่างชัดเจน โดยแต่ละฝ่ายมีผู้รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสม โดยการออกคำสั่งแต่งตั้งแจ้งให้ทราบ และจัดทำโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน ผู้บริหารต้องยอมรับการตัดสินใจและการแสดงความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียนการจัดสรร

งบประมาณในการบริหารงานควรมีความรวดเร็วและคล่องตัวมากกว่าที่เป็นอยู่ จัดหาและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม ให้ความรู้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการเข้ามามีบทบาทในการบริหารงานในโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนต่อนักเรียนที่จะได้รับ 3) การบริหารจัดการที่ดี การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เข้ามาในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ งานระบบ PDCA เข้ามาบริหารจัดการภายในโรงเรียน

กชพรรณ เพชรสังข์ (2555, น. 101-103) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่า ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและองค์ประกอบด้านความร่วมมือของชุมชนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับแรกและองค์ประกอบด้านวัสดุ วัสดุหลักสูตรท้องถิ่นมีการปฏิบัติในระดับสุดท้าย 2) ประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและการดำเนินการจัดทำและการใช้หลักสูตรท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับแรกและการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับท้าย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นกับประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และมีความสัมพันธ์

สาริสา ปรามต (2556, น. 100-102) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตร จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรจังหวัดบุรีรัมย์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการ

สถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและประเภท โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างได้จากจำนวนประชากรของโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรจังหวัดบุรีรัมย์ปีการศึกษา 2553 โดยผู้บริหารสถานศึกษาใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 84 คน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษากำหนดโดยใช้ตารางของเครจซี่และ มอร์แกน จำนวน 306 คน แล้วใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียนและสถานภาพของประชากรแล้วทำการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน จำนวน 222 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 84 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 390 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .969 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหาร ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการรองลงมาคือด้านการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษาและด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรจำแนกตามประเภทโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุวรรณัญญา พลเรือง (2556, น. 67) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่องระบบการสื่อสารดิจิทัลโดยใช้สื่อโปรแกรมจำลองการทำงาน Lab VIEW หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการสอน เรื่องระบบการสื่อสารดิจิทัล โดยใช้สื่อโปรแกรมจำลองการทำงาน Lab VIEW หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบประสิทธิภาพ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และโทรคมนาคม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี ที่ลงทะเบียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 20 คน ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย ใบเนื้อหา สื่อการสอน โปรแกรมนำเสนอเพาเวอร์พอยต์ แบบทดสอบหลังเรียนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสื่อโปรแกรมจำลองการทำงาน Lab VIEW พร้อมคู่มือการใช้งาน ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนที่

พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.08/80.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 การเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และผลของการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อชุดการสอนอยู่ในระดับมาก ดังนั้นชุดการสอนเรื่องระบบการสื่อสารดิจิทัล ที่สร้างขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Brawley (1975) ศึกษาเรื่อง How to use Technology in Distance Learning, p.Chronicle of Higher Education ทำการวิจัยประสิทธิภาพของการใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสม เรื่องการบอกเวลา กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มผู้เรียนที่เรียกเข้า โดยใช้แบบทดสอบ Time Appreciation Test, Stanford Achievement Test Primary Level มาใช้ในการทำ Pre-test และ Post-test ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสม มีผลการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียน

Bryan and Smith (1975) ศึกษาเรื่อง How to Succeed in Distance Education, p.Chronicle of Higher Education กล่าวถึงผลการวิจัยการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองวิชา ประวัติ ศาสตร์ศิลป์ ณ มหาวิทยาลัย South Carolina โดยใช้เวลาทำการทดลอง 3 ภาคเรียน ผลปรากฏว่า ผู้เรียนร้อยละ 60 มีผลการเรียนที่สูงกว่าเดิม ร้อยละ 96 มีความสุขสนุกกับการเรียน และร้อยละ 74 มีความพึงพอใจในการเรียนด้วยชุดการเรียนมากกว่าการเรียนปกติ

Spearman (2003) ศึกษาเรื่อง On Knowledge Representstion in an Intelligent Tutoring System วิจัยการใช้อินเทอร์เน็ตของครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษา ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนซึ่งเกี่ยวกับความสามารถในการแยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลว่าถูกต้อง เป็นความจริงในการใช้ World Wide Web งานวิจัยนี้ศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตกับนักเรียน โดยครูผู้สอนชั้นประถมศึกษา 49 คน และศึกษาว่า ครูเหล่านี้นำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างไร เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาสภาพการณ์ที่เป็นอยู่โดยใช้การสัมภาษณ์และตอบคำถามแบบปลายเปิด พบว่า ครูผู้สอนเห็นว่า World Wide Web เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับครูและนักเรียน และมักจะให้นักเรียนใช้สำหรับทำงานหรือทำกิจกรรมที่จัดขึ้นครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้ที่มีเกี่ยวกับความสามารถในการแยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลว่าถูกต้องหรือเป็นความจริงในระหว่างที่มีการทำกิจกรรมบน World Wide Web

Toriskie (2003) ศึกษาเรื่อง An Intelligent Tutoring System for Teaching Thai as a Second Language วิจัยผลของการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 วิชาสังคมศึกษา งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในการเรียน

การสอนวิชาสังคมศึกษาโดยทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ว่าส่งผลต่อผลการเรียนและเจตคติต่อการเรียนการอ่าน การเขียน ภูมิศาสตร์ ประวัติ ศาสตร์ แผนที่ คอมพิวเตอร์ โดยใช้ Pre-test and Post-test และมีการวัดเจตคติของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t - test (Multiple Regression) and ANOVA เพื่อศึกษาถึงปัจจัยเรื่องเพศ เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการใช้อินเทอร์เน็ตที่บ้าน พบว่า การใช้อินเทอร์เน็ตมีผลในทางบวก (Positive) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษาในเรื่องภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ และแผนที่

Roblyer (2004) ได้ศึกษาและประเมินแผนงานการติดตั้งอินเทอร์เน็ตสำหรับโรงเรียนระดับ K-12 ในรัฐเนบราสกา สหรัฐอเมริกา พบว่าครูส่วนใหญ่มีความรู้เพียงเล็กน้อยในการใช้ และมากกว่า 65 เปอร์เซ็นต์ ไม่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งการฝึกฝนในการใช้อินเทอร์เน็ตของครูมีความจำเป็นต่อความสำเร็จในการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้อินเทอร์เน็ตในการสอนของครูพบว่า มากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ใช้วิธีสอนโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น โครงการนักเรียน โครงการวิจัย และการทำงานกลุ่มย่อย การใช้อินเทอร์เน็ตของครูส่วนใหญ่ ใช้ที่บ้านมากกว่าที่โรงเรียนสภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของลงมาคือการใช้ซอฟต์แวร์สำหรับ World Wide Web ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับบริการในการใช้อินเทอร์เน็ตพบว่านักเรียนมีอัตราการใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และ World Wide Web ใกล้เคียงกันคือ 25 เปอร์เซ็นต์ และ 20 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

Gray (2004) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน เกรด 6 ทำการทดลอง 20 สัปดาห์ โดยใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านโซมเพจมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันพบว่ากลุ่มผู้ใช้จะคำนึงถึงรูปแบบความน่าสนใจการเข้าถึงที่ง่ายและสะดวก ความสนใจในกลุ่มของตนเอง และประโยชน์ในการใช้เป็นสำคัญ

Gerald (2004) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างวิธีการสอนตามปกติกับวิธีการสอนผ่านเครือข่าย WWW โดยการนำคะแนนของการทดสอบก่อนเรียนระหว่าง 2 กลุ่มพิจารณาถึงอายุ เพศ เชื้อชาติ จำนวนปีที่ศึกษา และผลการเรียนเฉลี่ย กับการเรียนรู้จากคอมพิวเตอร์ในวิชาคณิตศาสตร์ โดยการสุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ California State University ที่เรียนวิชาสถิติทางสังคมศาสตร์ จำนวน 33 คน แล้วแบ่งเป็น 2 กลุ่มซึ่งทั้งหมดจะใช้ตำราเรียน เนื้อหาในการสอนและข้อสอบที่ได้มาตรฐานตามระดับที่กำหนดไว้ ตัวแปรต้นคือ การสอนแบบปกติและการสอนผ่านเครือข่าย World Wide Web ตัวแปรตามคือผลการเรียนรู้ คะแนนที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์ผล โดยใช้สถิติ ANOVA ผลการทดลองพบว่า ในการสอบทั้ง 2 ครั้ง คะแนนเฉลี่ยของการสอนผ่านเครือข่าย World Wide Web สูงกว่าการสอนปกติ 20% ผลของ

คะแนนจากการทดสอบหลังการเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งการสอนผ่านเครือข่าย World Wide Web ใช้เวลาน้อยกว่าและนักศึกษามีผลการเรียนรู้ดีกว่าในช่วงสุดท้ายของภาคการเรียน นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหาและเข้าใจในสูตรทางคณิตศาสตร์มากกว่าการเรียนปกติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ได้มีการจัดการเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่องและแพร่หลายของทั้งในส่วนผู้สอน และในส่วนผู้เรียนที่เรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นของผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้ด้วยตนเองขึ้น รวมทั้งผู้เรียนมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตยังเป็นประโยชน์ให้กับผู้เรียนเนื่องจากการเสริมเนื้อหาและเป็นสื่อเสริมสำหรับการเรียนการสอนซึ่งการใช้อินเทอร์เน็ตส่งผลให้เกิดการประหยัดในด้านงบประมาณและเวลาในการค้นคว้า ข้อมูลที่ได้มีความทันสมัยเพราะได้รับจากแหล่งข้อมูลโดยตรง

2.9 สัเคราะห์ตัวแปรในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการนักเรียนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมาให้เข้มแข็งในสังคมยุคดิจิทัล การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเพื่อสร้างเป็นตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

2.9.1 การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการประเมินผล ซึ่งในที่นี้เป็นการจัดการเรียนการสอนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 8 ประการดังต่อไปนี้ดังต่อไปนี้ 1) การจัดการหลักสูตร ตามแนวคิดของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 8), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), รุจิรัฐ ภู่อาระ (2545, น. 20), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, น. 10-31), ประกอบ คุณารักษ์ (2543, น. 6-7), ณยศ สงวนสิน (2547, น. 78), อนงค์ วิชัยรัมย์ (2554, น. 125), กชพรรณ เพชรสังข์ (2555, น. 101-103), สารีสา ปราเมต (2556, น. 100-102) ซึ่งสรุปได้ว่าการจัดการหลักสูตรระดับประถมศึกษาที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มความหมายที่เน้นถึงเนื้อหาสาระที่จะต้องเรียนรู้ กลุ่มความหมายที่เน้นความหมายสำคัญของจุดหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน และกลุ่มความหมายที่เน้นกระบวนการที่จะพัฒนาผู้เรียน โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารระบบจะมีส่วนร่วมในการจัดการหลักสูตร 2) การส่งเสริมการเรียนรู้ ตามแนวคิดของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23, 31-33), รุจิรัฐ ภู่อาระ (2545, น. 20), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น.

105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก, น. 10-31), อภิลิทธิ เวชชาชีวะ (2553, น. 7-9), สำนักงานเลขาธิการการศึกษาแห่งชาติ (2554, น. 12-28), ถวิล มาตรการเยี่ยม (2542, น. 12), ประเวศ วะสี (2541, น. 61), ฉยศ สวงวนสิน (2547, น. 78) ซึ่งสรุปได้ว่าการส่งเสริมการเรียนรู้สามารถทำได้ด้วยการส่งเสริมด้วยเครื่องมือต่าง ๆ อุปกรณ์ทางการศึกษา นวัตกรรมทางการศึกษา การพบปะหรือให้ความรู้กับเด็กอย่างใกล้ชิด 3) ระบบจัดการข้อมูล ตามแนวคิดของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานเลขาธิการการศึกษาแห่งชาติ (2554, น. 12-28), ประกอบ คุณารักษ์ (2543, น. 6-7), ถวิล มาตรการเยี่ยม (2542, น. 12), ประเวศ วะสี (2541, น. 61), ฉยศ สวงวนสิน (2547, น. 78) ซึ่งสรุปได้ว่าการจัดระบบข้อมูลเป็นการจัดการข้อมูลด้วยการเก็บรวบรวมไว้ที่ศูนย์กลางอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองต่อการใช้ข้อมูลทางการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 8), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105)ล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก, น. 10-31), ประกอบ คุณารักษ์ (2543, น. 6-7), ประเวศ วะสี, (2541, น.61), กระทรวงศึกษาธิการ (2542, น. 17), สุดารัตน์ บุญญา (2546, น. 11), กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, น. 5-7), รุ่ง แก้วแดง (2540, น. 17), ทิศนา แจมมณี (2549, น. 24), จำรัส กลิ่นหนู (2555, น. 293-294) ซึ่งสรุปได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนจะต้องเป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดโดยดูจากความถนัดของผู้เรียน ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียนความอุปถัมภ์ของของผู้เรียนคุณภาพในการสอน และ โอกาสในการเรียนรู้ 5) รูปแบบการใช้สื่อ ตามแนวคิดของรุ่ง แก้วแดง (2540, น. 140-147), กิดานันท์ มลิทอง (2536), บุญเรือง เนียมหอม (2540, น. 72 – 81) ขนิษฐา จิตแสง (2556, น. 217-218), ออมร โต๊ะทอง (2555, น. 82-83), กัทริกา วงศ์อนันต์นนท์ (2557, น. 173), จำรัส กลิ่นหนู (2555, น. 293-294), สวรรค์ญา พลเรือง (2556, น. 67) ซึ่งสรุปได้ว่ารูปแบบสื่อของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ใช้บริการว่าเป็นการใช้สื่อเพื่อการค้นคว้า หรือการสื่อสารหรือการบันเทิง 6) พฤติกรรมการใช้สื่อ ตามแนวคิดของเสนห์ แดงทอง (2542, น. 27) จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ (2549), บุญเรือง เนียมหอม (2540, น. 81 -85), Becker (n.d., อ้างถึงใน ชลดา วรารวรรณ, 2554, น. 28), Sissors and Bumba (n.d., อ้างถึงใน ชลดา วรารวรรณ, 2554, น. 28), ชานิน เสวกจันทร์ (2552, น. 16-17), นันทพงษ์ เตื่อยืนยงค์ (2553, น. 6), สำเร็จ นางสีคุณ (2557, น. 57), ขนิษฐา จิตแสง (2556, น. 217-218), ออมร โต๊ะทอง (2555, น. 82-83), กัทริกา วงศ์อนันต์นนท์ (2557, น. 173), บุษงา ชัยสุวรรณ (2556, น. 31), จำรัส กลิ่นหนู (2555, น. 293-294) ซึ่งสรุปได้ว่าพฤติกรรมการใช้สื่อเป็นพฤติกรรมของนักเรียนในการเข้าถึงสื่อ ความถี่ในการใช้ ระยะเวลาในการใช้รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อของนักเรียนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมา 7) การเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวคิดของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 ก, น. 10-31), กระทรวงศึกษาธิการ (2542, น. 17), ทิศนา แจมมณี (2549, น. 24) ซึ่งสรุปได้ว่าการเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยการใช้กระบวนการคิดกระบวนการกลุ่มและให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอนหลากหลายแหล่งความรู้สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลายคือ พหุปัญญา รวมทั้งเน้นการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี 8) การทดสอบและประเมินผล ตามแนวคิดของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), รุจิร ภู่อาระ (2545, น. 20), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 ก, น. 10-31), กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, น. 5-7), รุ่ง แก้วแดง (2540, น. 140-147), ณยศ สงวนสิน (2547, น. 78) ซึ่งสรุปได้ว่าการทดสอบและประเมินผลเป็นการทดสอบหลังจากการทำกรเรียนการสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งการวัดและประเมินผลจะประเมินตามสภาพจริง ของผู้เรียน โดยจะประเมินการแสดงผลของ ผู้เรียนรอบด้านตลอดเวลา ใช้ข้อมูลและวิธีการหลากหลาย ด้วยวิธีการและเครื่องมือ ที่หลากหลาย เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงานการทดสอบบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การรายงานตนเองของผู้เรียน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

2.9.2 ความเข้มแข็งในสังคมยุคดิจิทัล หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมาเป็นไปอย่างรวดเร็ว ครอบคลุม ถูกต้อง เมื่อการศึกษาชัดเจน มีประสิทธิภาพ แล้วก็จะเป็เครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน สังคมและเด็กก็มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) ความสามารถในการสื่อสาร ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 4), Cartwright (1993, p. 407), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น.105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 ก, น. 10-31) ซึ่งสรุปได้ว่าความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนแล้วนักเรียนมีความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการ

เลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

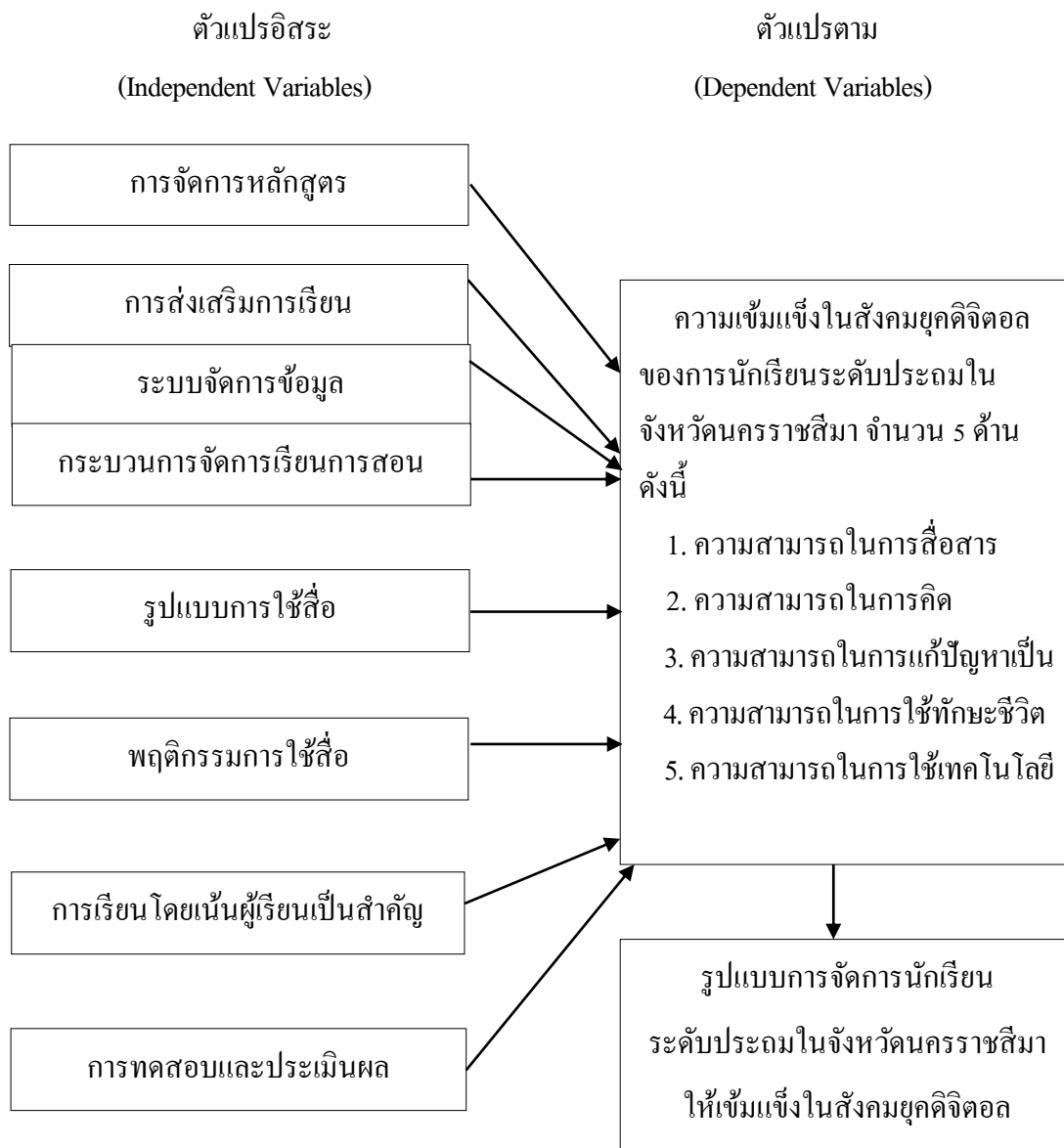
2) ความสามารถในการคิด ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 4), Edgar Faure (1972, p. 162), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 ก, น. 10-31), ประเวศ วะสี (2541, น. 61), สูดารัตน์ บุญญา (2546, น. 11), วิชัย ตันศิริ (2549, น. 55), ปรีดี แสงวิรุณ (2555, น. 53), นุหงา ชัยสุวรรณ (2556, น. 31) ซึ่งสรุปได้ว่าความสามารถในการคิดของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนแล้วนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็น ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 4), Edgar Faure (1972, p. 162), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 ก, น. 10-31), ประเวศ วะสี (2541, น. 61), วิชัย ตันศิริ (2549, น. 55), ปรีดี แสงวิรุณ (2555, น. 53), อนงค์ วิชัยรัมย์ (2554, น. 125) ซึ่งสรุปได้ว่าความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนแล้วนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 4), Edgar Faure (1972, p. 162), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 23), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก, น. 10-31) ซึ่งสรุปได้ว่าความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนแล้วนักเรียนมีความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 4), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น. 105), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 ก, น. 10-31), จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ (2549), สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, น. 59), ประกอบ คุณารักษ์ (2543, น. 6-7), ถวิล มาตรฐาน (2542, น. 12) ซึ่งสรุปได้ว่าความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของนักเรียนหลังจาก

ได้รับการจัดการเรียนการสอนแล้วนักเรียนมีความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการทบทวนวรรณกรรม ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนักเรียนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมาให้เข้มแข็งในสังคมยุคดิจิทัล โดยพิจารณาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลของแต่ละปัจจัยในการอธิบายการจัดการจัดการเรียนการสอนระดับประถมให้เข้มแข็งในสังคมยุคดิจิทัลแล้ว ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ที่จะใช้ในการศึกษา ประกอบไปด้วย ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ การจัดการเรียนการสอนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1) การจัดการหลักสูตร 2) การส่งเสริมการเรียนรู้ 3) ระบบจัดการข้อมูล 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 5) รูปแบบการใช้สื่อ 6) พฤติกรรมการใช้สื่อ 7) การเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 8) การทดสอบและประเมินผล ตัวแปรตาม คือความเข้มแข็งในสังคมยุคดิจิทัลของการนักเรียนระดับประถมในจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็น 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย